

katholieke hogeschool
associatie KU Leuven

VIVES studiegebied sociaal-agogisch werk
Doorniksesteenweg 145 - B-8500 Kortrijk
Tel.: 056 26 41 50 Fax: 056 21 58 03

HET GEHEIM VAN BOKKESLOT

Op zoek naar een methodiek om openluchtleren op kinderboerderij Bokkeslot vzw te integreren

Denys Devos Laura	Bachelor in Toegepaste Psychologie
Lauwers Lieselotte	Bachelor in Toegepaste Psychologie
Neirinck Maxim	Bachelor in Toegepaste Psychologie
Ponnet Lise	Bachelor in Toegepaste Psychologie
Vandekerckhove Maya	Bachelor in Toegepaste Psychologie
Vandenberghe Amber	Bachelor in Toegepaste Psychologie
Vandorpe Stien	Bachelor in Orthopedagogie
Velle Anissa	Bachelor in Sociaal Werk

Bachelorproefbegeleider: Leenknecht Mattijs

Academiejaar 2020-2021

Voorwoord

Beste lezer

Dit eindwerk vormt de afsluiter van onze bacheloropleiding aan de Katholieke Hogeschool VIVES te Kortrijk. We kozen met acht studenten voor de bachelorproef Kinderboerderij Bokkeslot vzw te Deerlijk.

Door ons te verdiepen in de wetenschappelijke vakliteratuur kregen we een bredere kijk in de wereld van de boerderij en het openluchtleren bij lagereschoolkinderen. Tijdens deze interdisciplinaire bachelorproef namen we interviews af, stelden we enquêtes op en deden we tal van bezoeken bij andere boerderijen. Ten slotte verwerkten we de resultaten in dit onderzoeksrapport.

Dit zou onmogelijk geweest zijn zonder de steun en hulp van anderen. Uiteraard willen we daarom ook enkele mensen bedanken. In de eerste plaats Bokkeslot vzw en in het bijzonder boer Willem. Ze stonden altijd paraat wanneer we hen nodig hadden en gaven ons steeds goede feedback waarmee we terug aan de slag konden. Wij willen Lauren Van De Ginste (vrijwilliger bij Bokkeslot) bedanken voor de vlotte samenwerking bij het aanpassen van de website. Eveneens willen wij Geerwin Vandekerckhove en Isabel Bourgeois bedanken voor de medewerking en creativiteit bij het uitwerken en inspreken van de verhalen. Ook VBS De Ranke te Vichte willen wij bedanken voor de mogelijkheid om onze methodiek uit te testen.

Daarnaast willen we ook onze bachelorproefbegeleider Mattijs Leenknecht bedanken voor zijn extra tips, goede opvolging en oprechte mening. Hij gaf goede raad tijdens de contactmomenten.

Ook de vele organisaties en boerderijen die tips en tricks met ons uitwisselden willen we van harte bedanken. We danken hen voor hun tijd die ze vrij maakten om ons zowel procesmatig als inhoudelijk te ondersteunen.

Ten slotte hebben wij veel appreciatie voor alle lectoren van onze opleidingen Toegepaste Psychologie, Sociaal Werk en Orthopedagogie. Zij gaven ons een boeiende en leerrijke opleiding.

Voor u ligt ons eindwerk, een resultaat van wekenlang hard werken. We hopen dat het resultaat van ons werk zichtbaar mag zijn en dat het u bekoort.

We wensen u veel leesplezier!

Denys Devos Laura, Lauwers Lieselotte, Neirinck Maxim, Ponnet Lise, Vandekerckhove Maya, Vandenberghe Amber, Vandorpe Stien en Velle Anissa

Abstract

Wij zijn acht studenten van het studiegebied Sociaal-Agogisch Werk aan de Katholieke Hogeschool VIVES te Kortrijk. Vanuit VIVES en kinderboerderij Bokkeslot te Deerlijk krijgen we voor onze bachelorproef de opdracht om 'openluchtleren' in de praktijk te brengen en een zicht te krijgen op wat de rol van de kinderboerderij kan zijn als brede en eigentijdse leerplek voor het onderwijs.

Wij kijken hier als SAW'ers allemaal met onze eigen verschillende, maar gelijkende feitenbril naar toe. De focus in Sociaal-Agogisch Werk ligt vooral op hoe wij als hulpverlener kunnen tegemoetkomen aan de onderwijsbehoeften, zorgvragen en opvoedingsnoden van kinderen en jongeren. Met onze sociaal-agogische achtergrond hebben we oog voor kinderen die meer zorgvragen hebben dan anderen. Het lijkt ons interessant om de tools die we geleerd hebben tijdens het project 'Welbevinden voor kinderen' toe te passen op de kinderboerderij. In het vak 'Onderzoeksvaardigheden' zagen we stap voor stap hoe we een onderzoek starten en hoe we met deze informatie het best aan de slag gaan. Binnen eerdere stage-ervaringen, jeugdbeweging, speelpleinwerking ... hebben we vooral geleerd hoe je grote groepen met kinderen en jongeren moet begeleiden. Eveneens leerden we hieruit zo veel mogelijk de kinderen spelenderwijs iets aan te leren. Via spel leren kinderen veel meer en onthouden ze ook langer. Als laatste nemen we uit deze ervaringen een creatieve achtergrond met ons mee. We leerden er met mensen omgaan, goede gesprekken opbouwen en contacten leggen.

Een grote meerwaarde vanuit de opleiding 'Toegepaste Psychologie' is het hebben van een empathische blik naar de ander. 'Creatieve expressie' leerde ons out of the box denken. Een uitbreidingsdoelstelling voor ons project is het promoten van ons nieuw aanbod op de boerderij. Hiervoor kan eventueel het vak 'Interventieontwikkeling' belangrijke handvaten bieden.

Een grote meerwaarde vanuit de opleiding 'Orthopedagogie' is het hebben van heel wat theorie omtrent groepsdynamica en het vak 'werken met groepen'. Hiernaast wordt er binnen deze opleiding sterk ingezet op toegankelijkheid. Als student orthopedagogie leer je doorheen het opleidingstraject kennis maken met een heel resem aan doelgroepen. De studente orthopedagogie zal er dus op toezien dat de uitgewerkte methodiek voor zoveel mogelijk doelgroepen toegankelijk is.

Een grote meerwaarde vanuit de opleiding 'Sociaal Werk' is het gewoon zijn om sociaal, open en begrijpend te zijn. Dit zijn elementen die bruikbaar kunnen zijn doorheen heel het proces. Doorheen de stage-ervaringen leerden we in gesprek gaan met volwassenen, wat relevant kan zijn voor ons project als we met ouders, leerkrachten en/ of externen moeten praten.

Bij de aanvang van ons project verdiepen we ons in wetenschappelijke literatuur omtrent het concept openluchtleren. Hiernaast doen we inspiratie op bij verscheidene boerderijen in Vlaanderen en gaan

we ook op zoek naar voorbeelden uit het buitenland. Naast het bezoeken van enkele boerderijen, zoeken we enkele scholen waar er aan openluchtleren gedaan wordt. Hierbij zoeken we ook buiten onze eigen landsgrenzen.

Na onze literatuurstudie besluiten we om te werken met een kwantitatieve en kwalitatieve onderzoeksmethodiek. Onze kwalitatieve onderzoeksmethode en dus met name face to face interviews, nemen we af bij enkele directieleden van lagere scholen in de omgeving van Bokkeslot. Bij de kwantitatieve onderzoeksmethode werken we met een online-enquête die we doorsturen naar leerkrachten van verschillende scholen. Bij enkele van deze scholen nemen we ook een interview af met de directie. We kiezen voor beide onderzoeksmethodieken omdat we ervan overtuigd zijn dat dit een vollediger beeld schept.

In ons interview met de directieleden peilen we naar hun voeling met de term openluchtleren. Dit gaat vooral over persoonlijke bevindingen en hiervoor is kwalitatief onderzoek aangewezen. Hiernaast maken we de keuze om met enquêtes te werken om op deze manier snel en efficiënt antwoorden te verkrijgen van leerkrachten van verschillende leerjaren.

In onze interviews wordt aangehaald dat het openluchtleren meerdere voordelen heeft, zoals de gezondheid en het bevorderen van het immuunsysteem. Toch ervaart één van deze scholen een drempel om het openluchtleren te integreren, omdat het een grote aanpassing vergt van de leerkrachten. De verdere uitwerking van onze interviews kunt u terugvinden in onze bachelorproef.

Uit de enquêtes kunnen we enkele resultaten afleiden. Zo zijn 96,9% van de leerkrachten geïnteresseerd in het openluchtleren, 75% van de leerkrachten biedt al een vorm van openluchtleren aan. De verdere resultaten van onze enquête kunt u terugvinden in onze bachelorproef.

We zullen het openluchtleren op de kinderboerderij integreren aan de hand van een verhalende methodiek. De kinderen en de leerkrachten worden rondgeleid op de verschillende sites van de boerderij aan de hand van drie spannende en mysterieuze verhalen. De verhalen worden ingesproken door externe professionals. Na het beluisteren van het eerste deel van het verhaal zullen de leerlingen (al dan niet in groep) enkele opdrachten oplossen. Binnen deze opdrachten komen heel wat Vlaamse eindtermen aan bod. Als beloning voor het uitvoeren van deze opdrachten, krijgen de leerlingen het slotverhaal te horen waarin een geheim onthuld wordt. De uitgewerkte opdrachten kunt u vinden op de website van kinderboerderij Bokkeslot. In deze bachelorproef staan enkele van deze opdrachten uitgeschreven als voorbeeld. De verhalen kunt u raadplegen in bijlage. Om de verhalen te beluisteren zal u een bezoek moeten brengen aan kinderboerderij Bokkeslot.

Zoals hierboven weergegeven, werken we aan de hand van drie spannende en mysterieuze verhalen. We wilden graag te weten komen of deze verhalen al dan niet leeftijdsadequaaf, spannend... genoeg zijn. We hebben er daarom voor gekozen om een bevraging te doen bij een lagere school d.m.v. een korte enquête. Deze enquête werd afgenomen bij telkens één klas van het 3de, 4de, 5de en 6de leerjaar aangezien deze leerjaren onze doelgroep vormen. Algemeen kunnen we concluderen dat de grote meerderheid van de leerlingen zeer enthousiast waren. Het concrete cijfermateriaal kunt u verder vinden in onze bachelorproef.

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Abstract	4
Lijst met afkortingen.....	9
Lijst met figuren/ tabellen/ grafieken	10
1. Inleiding.....	13
1.1 <i>Maatschappelijke context.....</i>	13
1.2 <i>Kinderboerderij Bokkeslot vzw.....</i>	14
1.3 <i>Verwachtingen opdrachtgever.....</i>	14
2. Literatuurexploratie.....	15
2.1 <i>Wat is openluchtleren?</i>	15
2.1.1 <i>Definitie</i>	15
2.1.2 <i>Drie elementen van openluchtleren.....</i>	16
2.1.3 <i>Voor- en nadelen van openluchtleren</i>	18
2.1.4 <i>Oorsprong.....</i>	20
2.1.5 <i>Pedagogische voorlopers.....</i>	21
2.1.6 <i>Voorbeelden van openluchtleren binnenland</i>	26
2.1.7 <i>Voorbeelden van openluchtleren buitenland</i>	28
2.2 <i>De educatieboerderij</i>	32
2.2.1 <i>Wat is een educatieboerderij?</i>	32
2.2.2 <i>De educatieboer.....</i>	32
2.2.3 <i>Educatieve doelen</i>	33
2.2.4 <i>Educatieve boerderijen in het binnenland.....</i>	34
2.2.5 <i>Educatieve boerderijen in het buitenland</i>	37
2.3 <i>Kinderboerderij Bokkeslot.....</i>	39
2.3.1 <i>Wie zijn ze?</i>	39
2.3.2 <i>Visie van Bokkeslot.....</i>	40
2.3.3 <i>Manier van werken.....</i>	40
2.3.4 <i>Wat is hun aanbod?.....</i>	41
2.4 <i>Interviews literatuurstudie.....</i>	50
2.5 <i>Enquête bevraging leerkrachten door ‘Met de klas de boer op’</i>	55

3. Methodologie	56
3.1 <i>Probleemstelling</i>	56
3.1.1 <i>Aanleiding</i>	56
3.1.2 <i>Doelstelling</i>	57
3.1.3 <i>Onderzoeksvragen</i>	57
3.1.4 <i>Keuze voor de grondvorm van het onderzoek</i>	58
3.2 <i>Onderzoeksontwerp</i>	60
3.2.1 <i>Wie: van populatie naar steekproef</i>	60
3.2.2 <i>Wat: de operationalisering van het onderwerp ‘openluchtleren’</i>	62
3.2.3 <i>Hoe: dataverzamelmethode</i>	66
3.2.4 <i>Opbouw</i>	67
4. Data-analyse	73
4.1 <i>Analyse van de respondenten: enquête</i>	73
4.2 <i>Analyse van de respondenten: interview</i>	100
5. Project	103
5.1 <i>Verantwoording van onze keuzes</i>	103
5.2 <i>Verhalen</i>	106
5.3 <i>Onderzoek inhoud verhaal</i>	108
5.4 <i>Opdrachten</i>	111
5.5 <i>Try-out</i>	126
6. Kennisvalorisatie.....	127
Bijlagen.....	129
<i>Bijlage 1: E-mail sjabloon school</i>	129
<i>Bijlage 2: Interviewschema</i>	131
<i>Bijlage 3: Enquêteschema</i>	134
<i>Bijlage 4: Verhalen</i>	136
<i>Bijlage 5: Enquête leerlingen over verhaal</i>	143
<i>Bijlage 6: Krantenartikel</i>	144
Bronnenlijst	145

Lijst met afkortingen

Vzw: Vereniging zonder winstoogmerk

BHV'er: Bedrijfshulpverlener

OMS: Oxford Montessori

ECIU: European Consortium of Innovative Universities

ZILL: Zin in Leven/ Leren

Bv.: Bijvoorbeeld

A.d.h.v.: Aan de hand van

KS: Kleuterschool

D.m.v.: Door middel van

STEM: Science, Technology, Engineering, Mathematics

SDG: Duurzaam ontwikkelingsdoelstelling

VBS: Vrije basisschool

Lijst met figuren/ tabellen/ grafieken

Figuur 1: Drie cirkelmodel Higgins & Loynes

Figuur 2: Sjabloon bordje met QR-code

Figuur 3: Website algemeen

Figuur 4: Website uitbreiding

Tabel 1: Aanbod kleuters volledige dag

Tabel 2: Aanbod kleuters halve dag

Tabel 3: Aanbod lagereschoolkinderen volledige dag

Tabel 4: Aanbod lagereschoolkinderen halve dag

Tabel 5: Frequentietabel Klasbezoek Bokkeslot

Tabel 6: Frequentietabel Takenpakket

Tabel 7: Frequentietabel Takenpakket

Tabel 8: Frequentietabel Lessen buiten

Tabel 9: Frequentietabel Interesse openluchtleren

Tabel 10: Frequentietabel Zelfstandige begeleiding a.d.h.v. uitgeschreven instructies

Tabel 11: Frequentietabel Zelfstandige begeleiding a.d.h.v. uitgeschreven instructies

Tabel 12: Frequentietabel Verhaal

Tabel 13: Frequentietabel QR-codes

Tabel 14: Frequentietabel Educatieve opdrachten

Tabel 15: Frequentietabel Smartphone

Tabel 16: Frequentietabel Programma halve dag

Tabel 17: Frequentietabel Programma volledige dag

Tabel 18: Frequentietabel Voorverwerking boerderijbezoek in klas

Tabel 19: Frequentietabel Naverwerking boerderijbezoek in klas

Tabel 20: Frequentietabel Bezoek kinderboerderij

Tabel 21: Frequentietabel Bezoek bijenkast en fruitbomen

Tabel 22: Frequentietabel Bezoek zelfoogstveld

Grafiek 1: Klasbezoek Bokkeslot

Grafiek 2: Takenpakket

Grafiek 3: Takenpakket

Grafiek 4: Lessen Buitenlucht

Grafiek 5: Ontwikkelvelden

Grafiek 6: Interesse Openluchtleren

Grafiek 7: Zelfstandige Begeleiding a.d.h.v. uitgeschreven instructies

Grafiek 8: Zelfstandige Begeleiding a.d.h.v. uitgeschreven instructies

Grafiek 9: Verhaal

Grafiek 10: QR-codes

Grafiek 11: Educatieve Opdrachten

Grafiek 12: Smartphone

Grafiek 13: Programma Halve dag

Grafiek 14: Programma volledige dag

Grafiek 15: Voorverwerking boerderijbezoek in klas

Grafiek 16: Naverwerking boerderijbezoek in klas

Grafiek 17: Bezoek Kinderboerderij

Grafiek 18: Bezoek Bijenkast en fruitbomen

Grafiek 19: Bezoek Zelfoogstveld

Grafiek 20: Eindtermen opdrachtenbundel koe

Grafiek 21: Eindtermen opdrachtenbundel ezel

Grafiek 22: Eindtermen opdrachtenbundel schaap

Grafiek 23: Eindtermen opdrachtenbundel varken

Grafiek 24: Eindtermen opdrachtenbundel bijen

Grafiek 25: Eindtermen opdrachtenbundel fruitbomen

Grafiek 26: Eindtermen opdrachtenbundel zelfoogst

1. Inleiding

1.1 Maatschappelijke context

Bokkeslot als organisatie is ervan overtuigd dat ze als kinderboerderij met hun ‘zelfoogstveld’ en ‘bijkweek’ meer te bieden hebben dan het huidige aanbod voor scholen. Een bezoek aan de kinderboerderij is bovendien meestal te kort om alles aan bod te laten komen. Hier blijven heel wat mogelijkheden liggen om kinderen niet alleen actief de boerderij te laten beleven, maar ondertussen ook te leren over het boerderijleven in de ruimere zin.

Leren in de buitenlucht en in de natuur is duidelijk aan het opkomen. De coronacrisis en de voorkeur om elkaar te ontmoeten in de buitenlucht, heeft op dat vlak al heel wat in gang gezet. Toch zien we de dag van vandaag dat er in Vlaanderen nog maar enkele projecten zijn waar ze een educatief programma aanbieden binnen de werking van een kinderboerderij. Wanneer we kijken buiten onze landsgrenzen, vooral in de Scandinavische landen en Nederland, zien we dat zij hier al volop mee bezig zijn. Ook hier ontdekken ze de gunstige effecten van educatieve activiteiten in de buitenlucht.

Boer Willem heeft zelf al enkele boerderijen bezocht in het buitenland (Italië, Noorwegen) en heeft hier zijn inspiratie gehaald om in zijn eigen boerderij een soortgelijk project uit te werken.

Medewerkers van kinderboerderij Bokkeslot zien allerlei mogelijkheden buiten het traditionele boerderijbezoek. Ze willen de eindtermen, die normaliter gerealiseerd worden in de klas, integreren in het boerderijbezoek.

Daarnaast vernemen wij uit een interview met boer Willem dat de druk doorheen de jaren op het personeel en de vrijwilligers sterk is toegenomen (W. Labeeuw, persoonlijke communicatie, 27 april 2021). Het personeel staat niet alleen in voor de praktische zaken op de kinderboerderij. Dagelijks komen er immers klassen op bezoek. De klassen kunnen er kiezen uit een aanbod activiteiten. Het begeleiden van de activiteiten voor de klassen gebeurt door het personeel en is heel arbeidsintensief. Hierdoor ziet het personeel het bos door de bomen niet meer.

De kinderboerderij is ontstaan vanuit de speelpleinwerking van Deerlijk. Na vijf jaar kwamen scholen langs en werden er kampen georganiseerd. Hier werd al snel duidelijk dat het publiek dat naar de boerderijkampen kwam, steeds uit dezelfde leeftijdscategorie bestond. Ook hier wil de kinderboerderij verder in ontwikkelen en een ruimer doelpubliek aanspreken. Bokkeslot wil zich meer toespitsen op klassen van het 3de tot en met het 6de leerjaar. Nu nemen vooral leerlingen van de kleuterklassen tot en met het 2de leerjaar deel aan de verschillende activiteiten (W. Labeeuw, persoonlijke communicatie, 27 april 2021).

1.2 Kinderboerderij Bokkeslot vzw

Ons project realiseren we op kinderboerderij Bokkeslot vzw. De kinderen leren er de boerderij kennen en steken de handen uit de mouwen. Daarnaast kan iedereen de boerderij vrij bezoeken en op een positieve en bewuste manier leren omgaan met de dieren, natuur en de wereld rondom. Bokkeslot wil de natuur maximaal integreren, dit doen ze aan de hand van hun zelfoogstveld, boomgaard en bijenkasten.

Bokkeslot is een authentieke boerderij voor kinderen. Ze zetten in op het zoveel mogelijk telen op de boerderij. Daarnaast wordt er ook aandacht besteed aan het milieuvriendelijk en sociaalpedagogisch aspect. De kinderen leren de wereld van de natuur beter kennen door te luisteren maar ook zelf actief bezig te zijn. Ze leren door zelf te ontdekken, brood te bakken, koeien te melken of door het rooien van de aardappelen. Daarnaast hebben de kinderen veel speelmomenten bij en met de dieren (W. Labeeuw, persoonlijke communicatie, 27 april 2021).

1.3 Verwachtingen opdrachtgever

Kinderboerderij Bokkeslot vzw verwacht dat we zicht krijgen op wat openluchtleren precies is. We spitsen ons toe op de huidige mogelijkheden binnen de kinderboerderij en brengen tegelijk ervaringen en noden in kaart van directies en onderwijzers die reeds samenwerkten met Bokkeslot. We werken een project uit waarin we de huidige eindtermen van het lager onderwijs integreren in een boerderijbezoek. We kijken hoe we dit in de praktijk kunnen realiseren en passen dit toe op kinderboerderij Bokkeslot. Als laatste stellen we ons project voor aan de verschillende stakeholders van de kinderboerderij. Uitbreidend werken we promotie uit om scholen kennis te laten maken met ons project/ het educatief programma op de kinderboerderij. Indien er ons nog tijd rest, nodigen we een klas uit om specifiek ons project uit te proberen (W. Labeeuw, persoonlijke communicatie, 27 april 2021).

2. Literatuurexploratie

2.1 Wat is openluchtleren?

2.1.1 Definitie

Het begrip ‘openluchtleren’, of het synoniem ‘outdoor education’ heeft tal van definities. We vinden het daarom niet gemakkelijk om één algemene definitie te gebruiken. Hieronder geven we een aantal definities weer die elk een andere nadruk leggen op wat ‘openluchtleren’ nu juist is. Wij kiezen ervoor om verder de term ‘openluchtleren’ te hanteren om eventuele verwarring te voorkomen.

“Openluchtonderwijs is veel meer dan enkel uitstapjes maken in de buurt. Het is het verruimen van de vaste omgeving, het klaslokaal, naar de ruime buurt van de school. Openluchtonderwijs wordt gezien als een geheel van actieve buitenactiviteiten, persoonlijke ontwikkeling, de omgeving en de rol van de mens binnen die omgeving” (Centrumschool Wingene, 2016).

“OutdAre Teaching is een project dat zich inzet op openluchtleren als pedagogische aanpak. Het wordt letterlijk gezien als ‘leren buiten de klasmuren’ in de plaats van binnen te leren. Hiermee wordt bedoeld dat ze ‘expliciet gebruik maken van de buitenruimte als onderdeel van authentiek en relevant leren’. De leerprocessen van een kind worden verplaatst naar een betekenisvolle context” (UC Leuven-Limburg, 2016).

“Openluchtleren is een ruim begrip dat verschillende elementen met elkaar verbindt. Kinderen leren door openluchtleren ontdekken, experimenteren, verbindingen maken met de natuurlijke wereld en het milieu. Openluchtleren is ook heel vaak verbonden aan avontuurlijke activiteiten” (Institute for Outdoor Learning, 2020).

Vanuit deze drie bovenstaande definities vormen wij onze eigen definitie. Wij zien, in aansluiting met de Scandinavische pedagogische oorsprong, openluchtleren als, ‘een pedagogische aanpak buiten de klasmuren. De buitenruimte wordt gebruikt om de uitwerking van een brede waaier van het curriculum vorm te geven. Het is bij openluchtleren de bedoeling dat een kind leert door zelf te doen en zelf te reflecteren. Door te leren in openlucht, wordt de creativiteit van de kinderen geprikkeld.’

2.1.2 Drie elementen van openluchtleren

Voor de verdere uitwerking van ons project hebben wij nog een bredere theoretische achtergrond nodig van het openluchtleren. We kiezen er daarom voor om het model van Higgins en Loynes, omtrent de drie elementen van openluchtleren, in onze literatuurstudie te integreren.

Er ontstonden veel verschillende visies over openluchtonderwijs waardoor er op zoek werd gegaan naar een gemeenschappelijke basis voor de reeds bestaande visies. Higgins Peter, professor aan de universiteit van Edinburgh, en Loynes Chris, onderzoeker aan de universiteit van Cumbria (Groot-Brittannië), stelden in 1997 een model op (figuur 1), bestaande uit drie cirkels. Deze definitie werd opgenomen in de intentieverklaring van het European Institute for Outdoor Adventure Education and Experiential Learning (Higgins & Loynes, 1997).

Openluchtonderwijs is een combinatie van actieve buitenactiviteiten, omgevingsonderwijs en persoonlijke en sociale ontwikkeling. Als we leren over onszelf als persoon, onze rol binnen de maatschappij en onze relatie met de natuur dan ontstaat openluchtonderwijs (School@Platteland, z.d.).

Volgens het 'Drie cirkelmodel van Higgins & Loynes' (figuur 1) zijn er dus drie elementen die samengaan bij openluchtonderwijs (Higgins & Loynes, 1997).

Het **eerste** element is het leren tijdens fysieke buitenactiviteiten. Elke locatie in openlucht is een rijke leer- en leefomgeving. Leerlingen krijgen de kans om de taken die normaal gedaan worden door de werknemers en/ of vrijwilligers zelf uit te voeren. Zo ontdekken, ervaren en leren ze. Hierdoor leren ze hun talenten kennen en verder ontwikkelen. In deze buitencontext wordt er aandacht besteed aan verschillende vakinhouden zoals: wereldoriëntatie, wiskunde, techniek, beweging ... De werknemers en leerkrachten bepalen vooraf, planmatig, welke vakinhouden aan welke klussen gekoppeld kunnen worden. Ze kunnen hierbij gebruik maken van lesfiches met bijhorende materialen. In dit eerste element wordt er niet enkel gefocust op pure kennis, maar ook op de ontwikkeling van de persoonlijkheid van het kind. De buitencontext wordt gezien als een bijzondere, rijke en krachtige omgeving waarin aspecten zoals persoonlijke, sociale ontwikkeling en zelfvertrouwen aan bod komen (School@Platteland, z.d.) (Higgins & Loynes, 1997).

Het **tweede** element is de directe ervaringen in de natuur. Door openluchtleren is er de mogelijkheid om directe ervaringen op te doen in de natuur. Kinderen kunnen zelf zorg dragen voor planten en dieren. Hier wordt ingespeeld op de zintuigen van de leerlingen. Door meerdere keren in de buitencontext te komen, krijgen ze de mogelijkheid om een echte band op te bouwen met de natuur. Ze ervaren terug de oorsprong van een aantal basisbehoeften als voeding en open ruimte. De

leerlingen leren de buitenwereld te zien als een plaats waar we als mens zorg voor moeten dragen (School@Platteland, z.d.) (Higgins & Loynes, 1997).

Het **derde** en laatste element is identiteitsontwikkeling op persoonlijk en sociaal vlak. Door openluchtleren zien we dat de leerlingen zichzelf op een andere manier leren kennen. De uitdagingen die ze krijgen in de buitenomgeving worden door elk kind anders aangepakt, omdat ze de vrijheid hebben om met deze uitdagingen om te gaan hoe ze willen. Kinderen leren hun eigen grenzen kennen en daarnaar handelen. Meermaals in de buitenlocatie aanwezig zijn, zorgt ervoor dat de leerlingen de kans hebben om ervaringen van verbondenheid op te bouwen (School@Platteland, z.d.) (Higgins & Loynes, 1997).

Allegaert Jan, leerkracht aan de VIVES Hogeschool, geeft ook aan dat deze drie elementen het belangrijkste zijn bij openluchtleren. Als een activiteit niet aan deze drie elementen voldoet dan mag er volgens Allegaert niet gesproken worden van openluchtleren (J. Allegaert, persoonlijke communicatie, 5 mei 2021).

Figuur 1: Drie cirkelmodel Higgins & Loynes (Higgins & Loynes, 1997)

2.1.3 Voor- en nadelen van openluchtleren

Vooraleer we onze eigen methodiek binnen het concept openluchtleren uitwerken, onderzoeken we graag de voor- en nadelen van het openluchtleren. Deze vinden we terug in de literatuur.

Enkele voordelen:

Grotere leerwinst

Door in beweging te zijn wordt de concentratie verhoogd en krijgen we een grotere leerwinst. Spanning wordt op een gezonde manier afgevoerd en de leerstof blijft beter hangen. Niet alleen de intellectuele, maar ook de emotionele intelligentie wordt aangesproken. Buiten leren vergroot de kennis en biedt kansen tot onderzoekend leren (De Mets, 2019).

Gezondheid en welzijn

Kinderen kunnen hun energie kwijt en worden fysiek sterker wanneer ze buiten leren in de gezonde lucht (De Mets, 2019).

Respect voor omgeving

Er ontstaat respect voor de natuur door buiten te leren. Het milieubewustzijn van de kinderen wordt verhoogd (De Mets, 2019).

Leren van en met elkaar

Kinderen luisteren meer naar elkaar, gaan meer in interactie met elkaar en voelen zich meer verbonden. Kortom ze tonen een grotere betrokkenheid. Ze krijgen een sterk groepsgevoel door aan de slag te gaan in groep of duo's (De Mets, 2019).

Meer ruimtebesef

De ruimte buiten gebruiken zorgt ervoor dat de kinderen een beter ruimtelijk oriëntatie-vermogen creëren (De Mets, 2019).

Betere cijfers

Een onderzoek uit 2006 toonde aan dat tijdens het leren in openlucht, de cijfers van kinderen verbeterden. Wanneer leerlingen onderwijs kregen in openlucht scoorden zij in 72% van de gevallen hoger dan studenten die op traditionele wijze les kregen. Dit was het geval voor alle lesgebieden (Bruins Slot, 2017).

Buiten spelen biedt een unieke omgeving die op kwalitatieve wijze verschilt van de binnen omgeving. Buiten spelen biedt ruimte en dus ook veel vrijheid om dingen uit te proberen, te exploreren en te experimenteren. Door buiten te zijn hebben kinderen meer bewegingsvrijheid zonder dat ze zich zorgen moeten maken over de consequenties als ze iets willen uitproberen. Een belangrijke leervoorwaarde is dan ook dat de leerlingen bereid zijn om iets uit te proberen. De buitenomgeving is opener, minder begrensd en biedt bewegingsmogelijkheden waardoor kinderen het vertrouwen krijgen in grote bewegingen die binnen niet mogelijk zijn. Binnen- en buitenactiviteiten kunnen elkaar aanvullen en zo kunnen kinderen verbanden leggen tussen het leerproces. Verbanden leggen is fundamenteel voor het leerproces van kinderen. “Binnen wordt meestal gezien als een ruimte waar volwassenen de controle hebben, maar buiten wordt gezien als het domein van de kinderen, waar minder gereguleerd wordt en waar kinderen aan het waakzame en controlerende oog van volwassenen kunnen ontsnappen” (Tovey, 2011).

Enkele nadelen:

Tijdens ons literatuuronderzoek vonden we geen nadelen in verband met het openluchtleren, maar kregen we door middel van interviews met externen enkele uitdagingen te horen.

Het weer

Wanneer het regent vallen er letterlijk en figuurlijk activiteiten in het water. Tijdens een interview (G. Vandevoorde, persoonlijke communicatie, 4 mei 2021) met een contactpersoon van de Gavers kwam naar voor dat vele klassen annuleren bij slechte weersomstandigheden.

Toegankelijkheid

Uit het interview met G. Vandevoorde (persoonlijke communicatie, 4 mei 2021) konden we afleiden dat het niet vanzelfsprekend is om een activiteit, domein, evenement ... toegankelijk te maken. Hij vertelde ons dat ze ervoor hebben gekozen om beroep te doen op Inter. Dit is een organisatie die ondersteuning biedt om een omgeving toegankelijk te maken.

Gunstige omgeving

Niet iedere omgeving is geschikt om het openluchtleren te organiseren. Zo had je vroeger in Amerika lessen die georganiseerd werden op het dak van een gebouw. Ook nu kan het een uitdaging zijn om in dichtbebouwde steden een open plaats te vinden om deze lessen te organiseren (Broekhuizen, 2005).

Persoonlijkheid leerkrachten

Tijdens de openluchtlessen staat het vrije karakter van de lessen centraal. Leerkrachten laten de leerlingen zelf op ontdekking gaan. Hierbij laat hij/ zij het leidinggevende achter zich. Het kan zijn dat dit voor bepaalde leerkrachten een uitdaging vormt, omdat zij juist een karakter hebben waarbij het leidinggevende centraal staat. Reflectie is hier dus aangewezen (Wikipedia, z.d.).

Waarom kiezen we nu voor openluchtleren? Wanneer we al deze gegevens bekijken, zien we duidelijk dat de nadelen helemaal niet op kunnen tegen alle voordelen.

2.1.4 Oorsprong

Wat is de geschiedenis van het openluchtleren? Voor we zelf effectief van start gaan, vinden we het belangrijk om te weten waar het allemaal mee begon.

Vroeger waren openluchtscholen vaak bedoeld voor kinderen met tuberculose of aanleg daarvoor. Mensen waren ervan overtuigd dat een langdurig verblijf in de buitenlucht een gunstige invloed zou hebben op hun gezondheid. Wetenschappers waren dus op zoek naar een manier om goed onderwijs te geven zonder dat tuberculose zich onder de leerlingen konden verspreiden. In veel ontwikkelde landen waren er in de eerste helft van de 20ste eeuw dergelijke scholen. Na de Tweede Wereldoorlog werden er veel scholen gebouwd die aandacht hadden voor grote grasvlakken, tweezijdige ventilatiemogelijkheden in de leslokalen, buitenlesplaatsen, gunstige hygiënische omstandigheden in

het gebouw ... Zij hadden tot doel een opbouw van een gezonde samenleving. Later werden veel van de openluchtscholen algemene scholen voor kinderen met lichamelijke gezondheidsklachten, naast tuberculose. Daarnaast werden er ook openluchtscholen voor kinderen zonder lichamelijke gezondheidsklachten opgericht (Wikipedia, z.d.) (Goosen, z.d.).

2.1.5 Pedagogische voorlopers

Openluchtleren bestaat al sinds het begin van de mensheid. De basis van het onderwijs werd al heel vroeg gelegd. Hieronder beschrijven we een aantal denkers die een zekere invloed hebben gehad op het openluchtleren. We kiezen voor deze denkers omdat ze ons bekend in de oren klinken door onze opleiding.

Jean-Jacques Rousseau (1712-1787)

Jean-Jacques Rousseau's werk kunnen we kaderen binnen het verlichtingsdenken. Hij vond het belangrijk dat er een gezonde lichamelijke activiteit was in de opvoeding van een kind.

Rousseau erkende de voordelen van het gebruik van de natuurlijke interesses en nieuwsgierigheid van een kind en het leren van directe ervaringen. Hij was van mening dat een mens vaardigheden ontwikkeld tijdens het doorlopen van een ontwikkelingsproces. Volgens hem zou erfelijkheid hier geen invloed op hebben. Dit proces komt voort uit nieuwsgierigheid en komt van binnenuit. Het komt voort uit het kind zelf, dat wil leren en zich wil aanpassen aan zijn omgeving.

Rousseau schreef het boek 'Emile, of Over de opvoeding'. In dit boek haalde hij aan dat kinderen leren uit hun omgeving hoe ze fatsoenlijke volwassenen kunnen worden. In het boek doet hij een poging om de ideale opvoedingsmethodiek te omschrijven. Het hoofdpersonage in het boek is Emile. Hij is een denkbeeldige leerling die opgroeit in de natuur met veel vrijheid en weinig gezag. Hij leert uit ervaringen en niet door onderwezen te worden. Rousseau was van het principe dat een kind moest opgroeien zonder dat de ouderen zich ermee bemoeiden. Daardoor kon het kind de gevolgen van zijn gedrag ondervinden en leren van zijn eigen ervaringen (Wikipedia, z.d.) (Koops, 2019).

Johann Heinrich Pestalozzi (1746-1827)

Pestalozzi bracht heel wat vernieuwingen binnen het onderwijs. Zijn ultieme doel was inclusief onderwijs. Hij wordt gezien als één van de grondleggers van de pedagogiek. Pestalozzi ging net zoals Rousseau uit van de natuurlijke ontwikkeling van het kind.

Pestalozzi had een uitgesproken mening over het leven van een stadsmens. Wanneer hij dit vergeleek met het leven van de boeren, zei hij dat dit eenvoudige, krachtige mensen zijn die in nauw contact samenleven met de natuur. Binnen Pestalozzi zijn visie staat een combinatie van natuuroptimisme en cultuurpessimisme centraal: de natuur heeft de mens als hoogstaand wezen voortgebracht, maar de samenleving heeft hem misvormd.

Pestalozzi gaf aan dat de natuur een fundamentele rol speelt binnen de opvoeding. De natuur heeft niet enkel een invloed op de ontwikkeling, maar er is een constante wisselwerking tussen de invloeden van de natuur en het kind. De natuur moet aanzien worden als een leerkracht. Deze gaat luisteren naar de gedachten van de kinderen. Hij laat ze onderzoeken en observeren, gaat in op hun levensbehoeften, moedigt de creativiteit en fantasie aan ... (Wikipedia, z.d.) (Burgers, 2014).

Friedrich Fröbel (1782-1852)

Fröbel was de oprichter van de eerste kleuterschool, de 'kindergärten' of 'kindertuin'. Jonge kinderen konden zich er al spelend ontwikkelen. Binnen de onderwijstheorie van Fröbel ging hij uit van een goddelijke eenheid in de natuur. Hierbij paste hij fundamentele geestelijke training toe. Binnen belangrijke ontwikkelingselementen werd gefocust op volgende zaken:

- Een plezierige leeromgeving,
- Eigen activiteiten van kinderen,
- Lichamelijke beweging (Wikipedia, z.d.) (Historiek, 2019).

Fröbel zag de kindergärten als een plaats waar kinderen een eenheid kunnen vormen met de natuur. Hij vertegenwoordigde een holistische filosofie waar vakken met elkaar verbonden waren en niet in vakken verdeeld werden. Kinderen leerden door buiten te spelen en te tuinieren over de natuur en het groeien van planten en dieren, maar tegelijkertijd leerden ze ook om zorg te hebben en verantwoordelijkheid te dragen voor alles rondom hen. Door dit alles herkennen ze hun eigen plaats in de buitencontext. De nadruk lag vooral op het leren van activiteiten en ervaringen en niet op lesinhouden. Fröbel zag door het buitenspel, de opvoedkundige mogelijkheden van natuurlijke

materialen. Bijvoorbeeld: het leren over oorzaak en gevolg van natuurkundige processen tijdens het spelen met water (Tovey, 2011).

Conclusie

We zien dat er oorspronkelijk meer buiten geleerd werd en dat enkele pioniers, die hierboven weergegeven zijn, het belang ervan inzagen. In de 18de en 19de eeuw stond de natuur centraal. Dit was de ultieme omgeving waarin kinderen zichzelf op een actieve en zelfstandige manier ontwikkelden.

De reformpedagogiek

We beslissen om ons te verdiepen in de reformpedagogiek zodat we een bredere kijk krijgen op de verschillende manieren waarop onderwijs vroeger en tot op de dag van vandaag georganiseerd wordt. Er wordt aangegeven dat de individuele vrijheid van de leerlingen voorheen de reformpedagogiek te veel werd ingeperkt. Wij willen er met ons project voor zorgen dat we niet in die oude gewoonte vervallen.

Naar aanleiding van onvrede over het oude schoolsysteem, waarbij men vond dat de individuele vrijheid te veel werd ingeperkt ontstond 'de nieuwe schoolbeweging' of ook wel reformpedagogiek genoemd. Deze werd opgericht door de Franse pedagoog Adolphe Ferriere. Vele pedagogen wilden het onderwijs vernieuwen naar een nieuw onderwijs waar het kind centraal staat en dus niet de leerstof. Volgens dit nieuwe onderwijs was het intellectueel vermogen slechts één van de vermogens waar kinderen over beschikken. De reformpedagogiek legde de nadruk op een lichamelijk en kunstzinnige vorming waardoor het bewegingsonderwijs en het kunstonderwijs een belangrijke rol in het onderwijs kregen. Eveneens waren ze van mening dat er meer vertrouwen moest komen in de natuurlijke ontwikkeling van kinderen. Heel wat van de principes die we hierin terugvinden, komen ook aan bod bij openluchtleren zoals: samenwerkend leren, buitenschools leren en authentiek leren (InfoNu.nl, 2021) (Ovide Decroly, z.d.).

Er zijn heel wat nieuwe scholen en vormen van onderwijs voortgekomen uit deze reformpedagogie met elk hun eigen ideeën.

De vijf belangrijkste scholen die hieruit ontstonden zullen hierna nog besproken worden:

- Het Montessori- onderwijs (Maria Montessori),
- Het Freinetonderwijs (Célestin Freinet),
- Het Daltononderwijs (Helen Parkhurst),
- De vrije school (Rudolf Steiner),
- Het Jenaplan-onderwijs (Peter Petersen) (InfoNu.nl, 2021).

Maria Montessori (1869-1952)

Maria Montessori beweerde dat kinderen tijdens de eerste levensjaren enorm energiek zijn en er een grote actiedrang bij hen aanwezig is. Het kind ervaart een eigen drang om te leren en te ontwikkelen. Dit wordt door kinderen geuit in spontane belangstelling. De onderwerpen van die belangstellingen veranderen per kind en in de loop van de tijd. Dit wil zeggen dat kinderen in korte of lange perioden gevoelig zijn voor bepaalde groeikansen. Wanneer het kind in zo'n gevoelige periode zit, beschikt het kind over de juiste handelingen om deze nieuwe vaardigheid te ontwikkelen. Het is de taak van de leerkracht om op een sensitief responsieve manier naar deze gevoelige perioden te handelen. Dit door het juiste materiaal in de juiste omgeving aan te bieden. Leerkrachten op de Montessorischool hebben hiervoor een speciale opleiding gevolgd. In zo'n Montessoriklas zitten twee tot drie leeftijdsgroepen bij elkaar (Wikipedia, z.d.).

Montessori geloofde niet dat natuurlijke materialen educatief waren. Omdat ze hier niet in geloofde maakte ze ook geen voorzieningen voor spelmaterialen als water en zand. Activiteiten zoals, planten water geven, kippen voederen en verzorgen, waren voor haar meer gericht op het ontwikkelen van fysieke handigheid, bijvoorbeeld door de kraan van het water open en dicht te draaien, dan op het ontwikkelen van kennis over planten en dieren (Tovey, 2011).

Célestin Freinet (1886-1966)

Célestin Freinet was een Franse onderwijzer die samen met collega's het Freinetonderwijs heeft ontwikkeld. Hij stelde vast dat kinderen vooral geboeid zijn door wat er zich buiten de klas afspeelt (Wikipedia, z.d.). Hij liet dus de kinderen aan de slag gaan met de ervaringen die ze buiten de klas opliepen. Hij vond het vooral belangrijk dat de leerdoelen en ontwikkelingsdoelen aansloten bij de leef-en belevingswereld van de kinderen, dat de leerstof gegeven werd aan de hand van realistische contexten, dat er een nadruk werd gelegd op sociale en emotionele ontwikkeling ...

Freinet ontwikkelde bepaalde technieken om de individuele ontwikkeling en de leefwereld van ieder kind centraal te stellen. Het Freinetonderwijs wordt ondertussen in bijna alle landen officieel erkend en gesubsidieerd. Er is een Freinetbeweging actief waarbij alle Freinetscholen zich kunnen aansluiten voor de nodige ondersteuning en ideeën om hun eigen school verder te ontwikkelen (Freinetschool, z.d.).

Helen Parkhurst (1886-1870)

Parkhurst was een Amerikaanse pedagoge die meehielp aan de ontwikkeling van het Daltononderwijs.

Daltononderwijs is een soort onderwijs waar de nadruk ligt op keuzevrijheid van de leerling, op de ontwikkeling van zelfstandigheid en op samenwerking met andere leerlingen (Wikipedia, z.d.) (Daltonschool Helen Parkhurst, z.d.).

De uitgangspunten van het hedendaags Daltononderwijs zijn:

- Vrijheid en verantwoordelijkheid = keuzevrijheid: leerlingen mogen zelf vrij kiezen uit een lijst van schoolvakken,
- Samenwerken,
- Effectiviteit,
- Reflectie,
- Zelfstandigheid: leerlingen moeten volgens hun eigen tempo leren, daarvoor hebben ze een zekere zelfstandigheid nodig. Ze moeten zelfstandig een taak kunnen plannen en uitvoeren (Wikipedia, z.d.) (Daltonschool Helen Parkhurst, z.d.).

Rudolf Steiner (1861-1925)

Rudolf Joseph Steiner was een Oostenrijkse filosoof die zijn eigen kijk had op pedagogie. Hij is bekend geworden als grondlegger van de antroposofie. Steinerscholen zijn methodescholen waar de Steinerpedagogiek centraal staat en waar de lessen op gebaseerd zijn. Het Steineronderwijs is internationaal bekend en is geïntegreerd in zowel het basis als secundair onderwijs. In het Steineronderwijs staat een holistisch mensbeeld centraal waarbij de focus ligt op zowel lichaam, ziel als geest. In de lesinhouden zijn handvaardigheid, kunst en denkvakken geïmplementeerd. Intellectuele vermogens zijn geen prioriteit. Er moet een balans gevonden worden tussen de drie gebieden (willen, voelen en denken). In België vallen de Steinerscholen onder het methodeonderwijs

en worden de richtingen 'Steinerpedagogie' (ASO) en 'duurzaam Wonen' (BSO) aangeboden (Wikipedia, z.d.) (Hiberniaschool, z.d.).

Peter Petersen (1884-1952)

Het Jenaplansysteem is ontwikkeld door pedagoog Peter Petersen. Jenaplanonderwijs is een vorm van vernieuwingsonderwijs. Kenmerkend aan het Jenaplansysteem is dat er meerdere leerjaren gemengd worden in een stamgroep. Vervolgens worden de stamgroepen onderscheiden in verschillende leerjaren op basis van de verwerkte leerstof. Ook zelfstandigheid is heel belangrijk in het Jenaplanonderwijs, in combinatie met het werken in en presteren als groep. Er zijn vier belangrijke pijlers van het Jenaplanonderwijs: gesprek, spel, werk en viering. In het Jenaplanonderwijs worden er projecten uitgewerkt door de leerlingen zelf. Er worden projectdagen en weken ingepland. De projecten gebeuren in groep en leerlingen krijgen er de mogelijkheid om hun creativiteit te laten zien (Wikipedia, z.d.) (EXPOO, z.d.).

Conclusie

Binnen de verschillende onderwijsvormen die ontstaan zijn vanuit de reformpedagogiek zien we dat de vrijheid en het zelfstandige aspect op de voorgrond staan. Samenwerken en creativiteit behoren ook tot de belangrijkste componenten van deze onderwijsvormen.

Dit zijn aspecten waar wij als groep achter staan. Wij zullen trachten deze aspecten te integreren in de uitvoering van ons project.

2.1.6 Voorbeelden van openluchtleren binnenland

Het lijkt ons interessant om op te zoeken wat er in ons eigen land al allemaal gebeurt rond het openluchtleren. We zochten naar enkele openluchtscholen in België en informeerden ons hierover.

Openluchtschool Sint-Ludgardis

In de openluchtschool Sint-Ludgardis in Brasschaat staat één muur van de klas altijd open. Kinderen hebben zo een dicht contact met de groene omgeving. Op deze manier ervaren kinderen vrijheid, rust en eenheid met de natuur. Kinderen leren door zelf te ervaren en doen. De ervaringen uit het buiten

leren worden dan opnieuw geïntegreerd in de klas (Sint-Ludgardis, 2020) (Sint-Ludgardis Schoten, 2020).

Steinerschool Brugge

“De natuur schenkt ons het speelgoed in zijn puurste vorm”, aldus juf Trees uit de Steinerschool in Brugge (Sierens, 2017). In deze school trekken de kleuters elke dag naar buiten om te leren. ‘s Morgens wandelen de kinderen naar het bos en spenderen ze er de hele voormiddag. De natuur, het bos en de buitenklas geven de kinderen de kans om in een grote vrijheid te bewegen. Bezig zijn in de natuur is heel inspirerend voor kinderen, op deze manier prikkelen ze hun fantasie (Steinerschool, z.d.) (Klasse, 2017).

Basisschool De Dobbelsteen

Buiten zijn brengt veel positieve gevolgen voor kinderen met zich mee. Kinderen kunnen er vrij bewegen, leren er via ervaring en er is buiten een betere concentratie. Buiten zijn heeft een positieve invloed op hun immuunsysteem en zorgt voor een sterker groepsgevoel. Basisschool De Dobbelsteen in Heule installeerde verschillende hotspots op school waar kinderen leer- en onderzoeksactiviteiten kunnen ontdekken. Doordat kinderen zelf mogen ontdekken, gebruikmakend van alle verschillende zintuigen, verwerken ze sneller en beter informatie. De Dobbelsteen beperkt hun doelgroep niet enkel tot de kinderen van de school. Via verschillende doe-dagen betrekken ze graag de wijde omgeving en stellen ze graag hun natuurdomein open voor externen. Volgens Basisschool De Dobbelsteen brengt de natuur mensen samen. Op basis van de natuur geven ze de kinderen dan ook een ruime bagage om in het verdere leven mee aan de slag te gaan (De Dobbelsteen, 2021).

Kleuterschool De Buitenkans

Kleuterschool De Buitenkans uit Bossuit kiest er bewust voor om in de buitenlucht les te geven. Sinds september 2018 maakt de school gebruik van een speel- en leertuin. De kleuters trekken dagelijks naar buiten om zo onderzoekend te leren. De speelleertuin biedt kinderen de mogelijkheid om via nieuwsgierigheid, spel, ontdekken, bewegen, creëren en samenwerken tot leren te komen. Buiten worden verschillende hoeken gecreëerd waarin de kinderen via hun hoofd, hart en handen kunnen ontdekken. Zowel persoons- als cultuurgebonden ontwikkelingsdomeinen komen aan bod in elke

hoek. Via buitenlessen worden kinderen op verschillende vlakken van hun ontwikkeling uitgedaagd. Openluchtleren geeft de kleuters de kans om zintuigelijk, ervaringsgericht en via vrije en artistieke expressie te leren. Er wordt ingezet op maximale ontplooiing van het kind binnen de groep. Daarnaast merkt de kleuterschool heel wat voordelen op vlak van gezondheid. Deze manier van onderwijs biedt de kleuters een ervaringsbasis voor het verdere onderwijs en leven (De Buitenkans Bossuit, z.d.).

Conclusie

We vinden het belangrijk om te gaan kijken bij scholen in de nabije buurt. Wat doen ze concreet, hoe pakken ze alles aan en wat kan inspirerend zijn voor ons? Het is belangrijk om vooral bij lagere scholen te gaan kijken, aangezien dit onze doelgroep is. We vinden het nodig om te weten hoe deze scholen momenteel openluchtleren aanpakken, welke moeilijkheden ze ondervinden en waar ze nog extra willen op inspelen. We merken dat heel wat scholen al actief bezig zijn met het openluchtleren, maar dit op verschillende manieren. Opvallend is dat vele scholen heel sterk gericht zijn op natuur en omgeving en dit ook echt integreren in hun lessen.

2.1.7 Voorbeelden van openluchtleren buitenland

Het lijkt ons interessant om even te gaan gluren bij de burens. Even over de landsgrenzen heen gaan, kijken hoe ze daar aan openluchtleren doen. We veronderstellen dat we nog veel kunnen leren van andere landen.

Engeland

In Engeland hebben ze heel wat scholen die aan openluchtleren doen, ze noemen dit 'Forest Schools'. Een 'Forest School' wordt gekenmerkt door een kindgericht leerproces waarbij regelmatige sessies de mogelijkheid bieden voor een holistische groei. Deze vorm van onderwijs biedt een lange termijn programma aan die het spelen, het ontdekken en het nemen van risico's ondersteunt. Het zorgt voor inspirerende en praktische ervaringen in een natuurlijke omgeving die zorgen voor een ontwikkeling van het zelfvertrouwen en het zelfrespect (Forest School Association, z.d.).

Een voorbeeld van zo'n Forest School in Engeland is de Ipswich High School. Deze school hecht veel belang aan competenties zoals onder andere: sociale vaardigheden, de mogelijkheid tot samenwerking, de kans om het individu te ontwikkelen, de kinderen respect aanbrengen, de kinderen zelfvertrouwen geven ... (Ipswich High School, 2018).

Scandinavië

In de Scandinavische landen staan openluchtscholen, of zoals zij het noemen 'Udeskolen', al heel wat verder dan bij ons. Voor de term 'Udeskole' heeft elk land zijn eigen naamgeving. Zweden benoemt hun openluchtschool als 'Dahlgren' en 'Szczepanski', Noorwegen omschrijft openluchtscholen als 'Jordet' en Denemarken als 'Mygind'. Hieronder bespreken we een concreet voorbeeld van elk land (Bentsen, 2013).

Denemarken

Een voorbeeld uit Denemarken van een openluchtschool is 'Røsnæs School'. Deze school wordt ook wel een natuur- en leerschool genoemd en bevindt zich op het meest westelijke punt van Seeland. 'Røsnæs School' wordt omgeven door een domein met een rijke natuur en elementen uit de Deense geschiedenis. Deze Deense elementen zorgen ervoor dat je vele educatieve activiteiten kan uitvoeren alleen of met een natuurgids. Er is ook een vuurtoren aanwezig die momenteel tot een leerrijk museum is omgevormd. Verder leren kinderen op dit domein vooral planten en dieren identificeren die op deze specifieke plek leven (Røsnæs Naturskole & Lejrskole, 2021) (Bentsen, 2013).

Noorwegen

De Universiteit van Stavanger in Noorwegen behoort tot het 'European Consortium of Innovative Universities' (ECIU). Het ECIU is een netwerk van universiteiten die door middel van een gemeenschappelijk profiel met elkaar verbonden zijn. Deze universiteit biedt programma's aan waarin studenten ervaringen, kennis en vaardigheden van buitenactiviteiten opdoen. Eén van de opleidingsonderdelen van zo'n programma heet 'buitenonderwijs in de lokale omgeving' en telt mee voor tien studiepunten. Een verwachting van dit opleidingsonderdeel is dat studenten de aard van hun activiteiten moeten kunnen aanpassen aan de verschillende groepen en natuurlijke omgevingen waarmee ze in aanraking komen. Hiernaast moeten ze de verschillende groepen aan de hand van een rondleiding doorheen een lokale naturomgeving kunnen leiden.

Na zo'n programma omtrent buitenonderwijs kunnen de studenten in aanmerking komen om zich nog wat te verdiepen in enkele andere topics. Een paar voorbeelden van deze topics zijn: onderwijs in buitenactiviteiten implementeren, reflecteren over de positie van het buitenonderwijs in de Noorse samenleving... (ECIU, z.d.).

Nederland

In Nederland zijn al heel wat openluchtscholen opgericht. Deze zijn gevestigd over het hele land. Van Den Haag, Utrecht tot in Goirle. In Nederland werden openluchtscholen in eerste instantie gebruikt om les te geven aan zieke kinderen. Verder werden deze scholen ook gebruikt voor kinderen die uit armere gezinnen komen. De dag van vandaag kan eender wie les volgen in zo'n openluchtschool.

De Rietendakschool in Utrecht was één van de eerste openluchtscholen die gevestigd was in Nederland. Kinderen kregen zowel les op de weilanden als in klaslokalen. Dit idee namen ze over vanuit England.

We zien dat de dag van vandaag veel scholen die vroeger als openluchtschool ingezet werden worden gebruikt voor andere doeleinden. Vele scholen zijn omgebouwd naar wooncomplexen of instellingen voor mensen met psychiatrische problematieken. Uit andere bronnen zien we dat de interesse voor openluchtscholen blijft toenemen. Wanneer we de cijfers bekijken, zien we dat het aantal inschrijvingen over de laatste tien jaar blijft stijgen. Deze cijfers hebben we geraadpleegd op de website van het onderwijsbestuur stichting openluchtscholen voor het gezonde kind Amsterdam (RCE, 2020) (AlleCijfers, 2021) (Wikipedia, z.d.) (Palm J. & van der Gaag P., 2020).

Duitsland

In Duitsland bezoeken de leerlingen van de Montessorischool in Göttingen regelmatig hun stadsbos. Ze geven aan dat het bos voor hen als een soort van leraar fungeert. De school heeft samen met de Universiteit van Göttingen een project lopen. Het doel van dit project is, de geheimen van het bos onthullen, maar ook de noodzaak van klimaat- en soortenbescherming aan het licht te brengen. Wanneer de kinderen in het bos zijn kan niet alleen de leerstof volgens het curriculum gegeven worden, maar kan dit ook gecombineerd worden met milieueducatie.

De Montessorischool heeft als hoofddoel het bevorderen van het ecologisch bewustzijn en ecologisch denken bij hun leerlingen. De Universiteit van Göttingen biedt vakken zoals 'boswiskunde' en 'bosentomologie' aan. Beide scholen zijn ervan overtuigd dat je meer kan leren als je met je zintuigen zaken kan ervaren (Climate Concept Foundation, z.d.).

Zwitserland & Oostenrijk

In zowel Zwitserland als Oostenrijk beschikken ze over natuurbelevingspaden. Dit zijn korte wandelingen waarin er heel wat educatieve, maar ook speelse elementen worden verwerkt over verscheidene thema's. Zo liggen er bijvoorbeeld in Sefauss-Fiss-Ladis, het familieparadijs in de Alpen enkele wandelpaden die toegankelijk zijn voor kinder- en rolwagens en bevinden er zich avontuurlijke excursies doorheen het bos. Aan deze wandelpaden zijn er themaroutes gekoppeld waarbij er raadsels opgelost moeten worden. Iedere themaroute heeft ook een welbepaalde moeilijkheidsgraad (Serfaus-Fiss-Ladis, z.d.).

Hiernaast heeft het Zwitserse nationale park een natuurleerpad. Doorheen het pad zijn er 45 postjes opgesteld waarbij kinderen over de natuur kunnen leren. De interactieve route die je bij dit pad kan volgen noemt 'Kinderpad Champlönch'. De route wordt interactief gemaakt aan de hand van een app die je op je Smartphone kan installeren. Op tien plaatsen krijg je een akoestisch signaal en verschijnt er op je scherm een dier die een verhaal over de omgeving en natuur vertelt (Termeer, 2017).

Conclusie

We richten onze blik op scholen uit het buitenland die werken rond openluchtleren. Op deze manier houden we onze blik breed en krijgen we een nieuwe insteek. Openluchtleren is niet ontstaan in België, maar komt overgevloed van onder andere de Scandinavische landen. Het gluren bij de burens bezorgt ons dan ook vernieuwende ideeën en praktische inzichten. Het schept een beeld van de manier van educatie uit het buitenland. Het buitenland is net zo interessant omdat ze hier reeds verder ontwikkeld zijn in hun vorm van openluchtleren.

2.2 De educatieboerderij

Met ons project willen we kinderboerderij Bokkeslot mee op weg helpen om te evolueren naar een educatieboerderij. Voor we hiermee aan de slag kunnen gaan, vinden we het belangrijk om ons wat te verdiepen in bepaalde begrippen omtrent educatieboerderijen.

Want, wat is dit nu juist een educatieboerderij? Op welke vlakken verschilt een educatieboerderij van een gewone boerderij? Wat is een educatieboer? En wat zijn educatieve doelen?

2.2.1 Wat is een educatieboerderij?

Een educatieboerderij is een boerderij die onderwijs biedt aan de hand van buiten leren op de boerderij. Zowel de boerderij als het erf worden gebruikt om educatie te geven. De leerlingen volgen onderwijs door een programma onder leiding van een leerkracht en/ of boer(in).

De kinderen en jongeren helpen mee op de boerderij en komen in aanraking met het leven op de boerderij. De dieren, gewassen en leefomgeving maken deel uit van de educatie.

De boeren laten hun dagelijkse fysieke werk zien op de boerderij, hierna is het de beurt aan de kinderen. Door mee te helpen op de boerderij ervaren de kinderen en leerlingen wat het werken met de dieren en gewassen inhoudt. Daarnaast wordt leerstof uit andere vakken aangeboden door uitleg over het bedrijf, waar ons voedsel vandaan komt of hoe een tractor werkt. De inhoud van de lessen wordt getoetst aan de kerndoelen van het onderwijs. Vervolgens wordt er ook ingespeeld op leven en dood, voortplanting en gezondheid op de boerderij. De leerlingen leren hoe ze hierover moeten nadenken en discussiëren. Daarnaast kan binnen een boerderij ook ingespeeld worden op meten, determineren en onderzoeken.

Er zijn heel wat verenigingen voor educatieboeren waarin ze criteria opstellen waaraan een goede educatieboerderij en boer(in) moet voldoen. Daarnaast krijgen ze ook tips om scholen aan te werven en educatieprogramma's te ontwikkelen (Boerderij Educatie Nederland, 2021).

2.2.2 De educatieboer

Als educatieboer(in) ontvang je regelmatig groepen, scholen, verenigingen ... op de boerderij. Het is de bedoeling dat de boer(in) de kinderen, jongeren of volwassenen leidt doorheen de boerderij en zorgt voor ruimte en educatie.

De educatieboeren krijgen een training waarin ze richtlijnen, tips en handvaten meekrijgen om een educatieboerderij te ontwikkelen. Ze leren activiteiten ontwikkelen die kinderen helpen zichzelf te ontdekken en ervaringen op te doen.

Daarnaast wordt er in de training ook aandacht besteed aan veiligheid en kwaliteit op en naast de boerderij. Hiervoor moeten de boeren een certificaat behalen dat aantoont dat de boerderij veilig en educatief goed ontwikkeld is. Boerderijeducatie Nederland ontwikkelde een risicoprotocol waarmee de boerderij zelf kan nagaan op welke risico's ze kans hebben en hoe ze deze kunnen vermijden. Daarnaast moet de boer ervoor zorgen dat er een bedrijfshulpverlener (BHV-er) op het bedrijf aanwezig is. Deze persoon zorgt er voor dat alles veilig kan verlopen en biedt de eerste hulp bij een ongeval. Daarnaast biedt deze persoon ook sociaal-emotionele veiligheid voor de kinderen en jongeren aan. Deze BHV-er staat in voor de verzekering bij nevenactiviteiten (Boerderijeducatie, 2021) (Aalbers, 2011).

2.2.3 Educatieve doelen

Op een boerderij leer je zowel bewust als onbewust, formeel als informeel. Informeel leren doe je door rond te kijken, zaken te lezen ... In het basisonderwijs wordt er gewerkt rond 58 kerndoelstellingen. De kinderen krijgen acht jaar de tijd om deze doelstellingen te ontwikkelen. Op de boerderij kan aan meer dan de helft van deze doelstellingen gewerkt worden.

Daarnaast is het belangrijk dat de kinderen/ jongeren de boerderij volledig ervaren met hun zintuigen. Tijdens een bezoek wordt er vooral gefocust op het opdoen van kennis en vaardigheden over de boerderij in het algemeen en de herkomst van voedsel. Daarnaast wordt er gewerkt rond landbouw, natuur, biodiversiteit, duurzaamheid, milieu ... De visie van de boerderij wordt duidelijk gemaakt door de wijze waarop ze omgaan met hun dieren en gewassen.

Als laatste is het belangrijk om te leren op de boerderij door te ervaren, ontdekken en het ontwikkelen van talenten. De kinderen doen kennis op, maar leren daarnaast ook verantwoordelijkheden ontwikkelen en nieuwe zaken uitzoeken en proberen (Boerderij Educatie Salland, z.d.).

2.2.4 Educatieve boerderijen in het binnenland

In België zijn er al een heleboel educatieve boerderijen opgericht. Tijdens de ontwikkeling van ons project vinden we het belangrijk om kennis op te doen van het reeds bestaande aanbod aan educatieve (kinder)boerderijen. Met dit idee zochten we in de literatuur verschillende boerderijen en bezochten we er enkelen.

't Fazantenhof

't Fazantenhof uit Houthulst biedt educatieve toelichting van het reilen en zeilen op de boerderij. Ze bieden formules aan voor halve of volledige dagen. 't Fazantenhof is voornamelijk een zorgboerderij die zich inzet in het begeleiden van jongeren die een bepaalde problematiek hebben. Ze hebben geen officieel statuut en kunnen dus geen vrijwilligers of personeel aannemen. Ze organiseren en runnen dus alles zelf wat hen bewonderenswaardig maakt. Ze organiseren niet alleen klasuitstapjes, maar baten ook een hoefwinkel uit en doen marktbezoeken. Ze betrekken zoveel mogelijk de kinderen bij hun activiteiten. Ze vermelden dat de kinderen de dag van vandaag heel weinig kennis hebben over de werking van de wereld en vinden dat de kinderen het dus nodig hebben om de boerderij ten volle en zo realistisch mogelijk te beleven. Ze gaan niets verbloemen, wanneer er bijvoorbeeld een dier sterft, maar vertellen eerlijk hoe het zit ('t Fazantenhof, 2017).

Augustijnenhof

Het Augustijnenhof uit Loppem is een actief bedrijf met groenten, fruit, schapen, koeien, pluimvee en bijen. Boerin Katrien leidt klasgroepen dan ook met veel gedrevenheid rond om de kinderen bij te schaven over hun bioboerderij. Leerkrachten kunnen kiezen uit verschillende thema's waar Katrien mee aan de slag gaat. Leren de kinderen graag meer over 'bio' en de 'bioboerderij', over de wol van schapen of over de bezige bijtjes? Binnen de rondleiding over de bioboerderij komen de groenten en fruit, dieren en de biologische landbouw aan bod. Op het einde krijgen de kinderen een glaasje appelsap voorgeschoteld. De bijenrondleiding biedt de kinderen op een interactieve manier een kijkje in het leven van de bijtjes aan. Op het einde kunnen de kinderen proeven van de honing. De rondleiding rond het schaap daarentegen houdt een bezoekje aan de schapen in en legt het proces van wol tot trui uit. Afsluitend leren de kinderen vingerhaken. Zo verkennen de kinderen de boerderij op een interactieve manier (Augustijnenhof, z.d.).

De Grote Linde

Deze kindvriendelijke boerderij in Oostkamp neemt je mee in het boerderijleven tussen de akkers en de koeien. Boerderij De Grote Linde organiseert verblijven voor gezinnen of families, verjaardagsfeestjes, teambuildings en klasbezoeken. In samenspraak met de boerderij kunnen leerkrachten voor een klasbezoek hun eigen programma samenstellen. Een eerste mogelijkheid is een ervaringsgerichte rondleiding rond een specifiek thema als voeding, levensloop, kringloop, geschiedenis, techniek ... Daarnaast kan men kiezen om actief mee te werken op de boerderij en dieren te borstelen, eten te geven, ermee te gaan wandelen, de stallen schoonmaken ... Het traject van akker tot bakker geeft informatie over de weg die ze afleggen om een brood te maken en laat de kinderen zelf brood bakken. Een andere mogelijkheid is koken met melk, kinderen maken pannenkoeken, pudding of milkshakes. Als laatste kan de klas verschillende educatieve spelletjes spelen, eventueel gekoppeld met een wandeltocht. Voor oudere kinderen (vijfde en zesde leerjaar) kan een 'Science, Technology, Engineering, Mathematics' (STEM) workshop georganiseerd worden, waarin men leert over verschillende thema's gekoppeld aan de boerderij. Thema's als hydrauliek, pneumatiek, warmtewisseling, stallenbouw, robot, elektriciteit, vacuümpomp ... kunnen aan bod komen. De schoolse projecten worden georganiseerd in samenwerking met School@Platteland (De Grote Linde, persoonlijke communicatie, 6 mei 2021).

Fruitbedrijf Lambrecht-Baart

Bedrijf Lambrecht-Baart uit Sint-Eloois-Vijve richt zich op fruitteelt. Het bedrijf kiest er daarnaast voor om dit op een milieuvriendelijke manier aan te pakken. Tijdens rondleidingen met klassen worden de kinderen meegenomen in het verhaal van hun fruit. De boerin biedt informatie over bestuiving tot vruchtvorming, plukken tot bewaren, sorteren en verkopen van deze lekkernijen aan. Daarnaast krijgen de kinderen informatie over welke insecten een nuttige invloed hebben op ons fruit en welke diertjes schadelijk zijn. In de lente wordt de rondleiding toegespitst op de fruitbomen in bloei en in het najaar op de pompoenen (Fruit Lambrecht-Baart, 2021).

Pierlapont

Op kijkboerderij Pierlapont is altijd iets te beleven. Je kan er spelen in het stro, dieren bezoeken, op een bootje varen, petanque of kubb spelen, er is een speeltuin ... Naast het organiseren van verjaardagsfeestjes, overnachtingen in een schuur of vakantiewoning, glamping ... komen ook scholen op bezoek bij kijkboerderij Pierlapont. Kom je met je klas graag op schoolreis voor één dag of

plattelands-, herfst- of bosklas voor meerdere dagen? Tijdens een schoolreis wordt er brood gebakken en worden de kinderen meegenomen op het Pierlapad met onderweg voelbakken, vraagjes, doe-opdrachten, een vispoel of avonturenpad. Tijdens een plattelands- of bosklas ontdekken de kinderen op een unieke manier de boerderij en leren ze aan de hand van een zoektocht, spelletjes, doolhof ... over het reilen en zeilen van een boerderij (Kijkboerderij De Pierlapont, 2015).

Kinderboerderij d' Oude Smelterij

Kinderboerderij d'Oude Smelterij ontvangt jaarlijks duizenden leerlingen. Scholen kunnen er kiezen uit verschillende educatieve activiteiten. De boerderij omvat kleine en grote boerderijdieren, een moestuin en serre, een fruittuin, boomgaard, bijenhal, composthoop, speeltuin ... In samenwerking met twee studenten maakten ze enkele jaren geleden educatief materiaal omtrent de boerderij waar kinderen mee aan de slag kunnen gaan. Zo zijn er bijvoorbeeld voeldozen, wie is het? ... Veerle en de andere medewerkers begeleiden hun groepen graag zelf, dit is waar ze goed in zijn en hun domein is daarnaast niet groot genoeg om de kinderen alleen op pad te laten gaan (V. Callebert, persoonlijke communicatie, 05 mei 2021) (Torhout, 2021).

Conclusie

Door een blik te werpen op de verschillende boerderijen krijgen we een eerste beeld van het aanbod in Vlaanderen. We krijgen een beeld omtrent de verschillende educatieve (kinder)boerderijen, hun aanbod en de praktische organisatie ervan. Dit biedt ons als eerste een aanzet om met bepaalde boerderijen in gesprek te gaan. Daarnaast geeft het ons inspiratie voor onze eigen opbouw van een methodiek en de praktische omkadering ervan. Werken andere educatieve (kinder)boerderijen met terugkomdagen? Duurt hun bezoek een halve of een volledige dag? Op al deze vragen kregen we een antwoord tijdens onze bezoeken.

2.2.5 Educatieve boerderijen in het buitenland

Het lijkt ons leerrijk en vooral boeiend om onze blik even te verruimen en niet alleen naar de (kinder)boerderijen in het binnenland te kijken. Wanneer we kijken naar bijvoorbeeld Nederland en de Scandinavische landen, zien we dat ze daar vaak al een stapje voor zijn op ons.

Nederland

Platform Boerderijeducatie is een overkoepelende organisatie die keurmerken geeft aan boerderijen die een educatief programma ontwikkelen waarbij een kwaliteitsvolle, hygiënische en veilige omgeving gecreëerd wordt voor de kinderen. In Nederland zitten ze ondertussen al aan 700 educatieve boerderijen die dit keurmerk dragen. Nederland staat dus ver in het ontwikkelen van deze educatieve vorm. Op de site van Boerderijeducatie Nederland is een landkaart te vinden met de verschillende educatieve boerderijen. Hier krijg je een mooi overzicht waar de educatie boerderijen zich bevinden, maar ook wat hun specialiteiten zijn. Zo heb je boerderijen die werken rond melkkoeien, andere boerderijen die focussen op schapen, akkerbouw en nog veel meer (Wouda, 2019).

Boerderij Marinissen

Binnen deze boerderij staat het leren over melk centraal. Zo ontdekken kinderen waar de melk vandaan komt, hoe deze gemaakt wordt ... De kinderen krijgen de kans om te proeven van melk en andere zuivelproducten, maar krijgen ook de kans om de koeien te zien en eventueel te strelen (Krabbeneiland, z.d.).

Boerderij De Groote Locht

In deze boerderij komen verschillende kinderen en jongeren meedraaien in de alledaagse taken. Zo kunnen ze helpen met het voederen van de dieren, werken op het veld ... Kinderen krijgen de kans om te groeien in hun vaardigheden en kunnen aangeven waar ze het nog moeilijk mee hebben. In deze boerderij staat niet één enkele specialisatie centraal. Binnen deze boerderij leren ze met alle verschillende aspecten werken (dieren, planten ...) (De Groote Locht, z.d.).

In Engeland maken ze gebruik van een overkoepelende organisatie die de verschillende educatieve boerderijen (school farms) ondersteunt. Deze organisatie heet 'Social Farms & Gardens'. Ze organiseren conferenties waarbij scholen die met vragen zitten omtrent educatie boerderijen geïnformeerd kunnen worden (Social Farms & Gardens, 2018).

Oxford Montessori (OMS)

Op deze boerderij is een programma uitgewerkt waar verschillende vakken worden geïntegreerd in de werking van de boerderij. Zo komen vakken als wiskunde, Engels, wetenschappen en zelfs Spaans aan bod. Leerkrachten ondersteunen de leerlingen waar nodig.

Binnen de begeleiding focussen ze op drie pijlers:

- Het welbevinden van iedere leerling bevorderen waarbij soms individuele begeleiding nodig is,
- Kinderen vaardigheden aanleren die nu en in de toekomst belangrijk zijn,
- Een aanbod geven waarin het curriculum mooi verwerkt is (Oxford Montessori, 2020).

Manor Farm Park & Woodlands

Deze boerderij zet in op de communicatie tussen hen en de leerkrachten. Er wordt gekeken wat de leerkracht de leerlingen wil bijbrengen met dit bezoek en hoe ze dit kunnen linken aan het curriculum. Ook hier geven ze de leiding aan de leerkracht om op ontdekking te gaan samen met de leerlingen. De boer(in) kan in het begin van de dag wel een korte rondleiding geven.

Binnen deze boerderij kan men zich focussen op verschillende zaken:

- Geschiedenis,
- Wetenschappen,
- Activiteiten 's nachts (Manor farm park & woodlands, 2021).

Amerika

The farm school

Deze school/ boerderij biedt drie verschillende soorten activiteiten aan. Zo hebben ze 'learn to farm' dit is een programma voor volwassenen waarbij ze zich een jaar lang verdiepen in het leven op de boerderij. Hiernaast hebben ze een programma voor scholen. De scholen worden drie dagen ondergedompeld in het boerderijleven. Tenslotte hebben ze de Chicken Coop School. Dit is een school voor leerlingen van het secundair onderwijs (middle school). In deze school werken ze met een klas van slechts veertien studenten vervoegd door twee leerkrachten (The Farm School, z.d.).

Conclusie

We vonden het zeer interessant om ook een buitenlandse insteek te hebben aangezien er daar al heel wat projecten en scholen zijn die werken rond openluchtleren. Door onze blik op het buitenland te richten, kregen we een aanzet om zelf aan de slag te gaan met hun projecten en tips. Dit zorgt voor een nieuwe wending en ideeën binnen onze bachelorproef.

2.3 Kinderboerderij Bokkeslot

Ons project willen we realiseren op kinderboerderij Bokkeslot. Voor we zelf aan de slag gaan, willen we ons nog even onderdompelen en kennismaken met het boerderijleven op Bokkeslot. Wie zijn er juist? Hoe gaat het personeel op de boerderij te werk? En wat is hun huidige aanbod?

2.3.1 Wie zijn ze?

Kinderboerderij Bokkeslot is oorspronkelijk ontstaan vanuit de Deerlijkse speelpleinwerking. Kinderen kunnen er het boerderijleven leren kennen op een speelse en ervaringsgerichte manier. Ze leren er de handen uit de mouwen steken. Het personeel van Bokkeslot bestaat uit professionelen en vooral uit veel vrijwilligers. Mensen die een bezoek brengen aan de boerderij kunnen er op een positieve en bewuste manier leren omgaan met de dieren, de natuur en de wereld rond hen. De kinderboerderij gelooft dat de kwaliteit van de toekomst grotendeels afhangt van de mate waarin we erin slagen om een duurzame samenleving te creëren. Bokkeslot toont dit vooral op een manier waarin ze respectvol omgaan met de natuur (bv. op de zelfoogstboerderij), maar ze tonen dit ook door zichzelf te verbinden met voorzieningen waar kinderen en jongeren begeleid worden in de zoektocht naar een plekje in deze maatschappij.

Op Bokkeslot is iedereen welkom! Er wordt gebruik gemaakt van een flexibel aanbod, democratische prijzen en een aangepaste infrastructuur (Kinderboerderij Bokkeslot, z.d.).

2.3.2 Visie van Bokkeslot

Echte boerderij

Bokkeslot is een echte authentieke boerderij voor kinderen. Je hebt er allerlei soorten boerderijdieren, er worden producten gekweekt, akkers worden bewerkt ... Bij Bokkeslot is hetzelfde kleinschalige karakter aanwezig als op een boerderij van voor de opkomst van de agro-industrie. Men probeert zoveel mogelijk dieren te tonen en gewassen te telen op éénzelfde boerderij. Er wordt ook nadruk gelegd op het milieuvriendelijke en het sociaalpedagogische aspect (Kinderboerderij Bokkeslot, z.d.).

Op maat van kinderen

Bokkeslot is een boerderij voor en door kinderen. Kinderen leren heel veel zaken bij door rechtstreeks in contact te komen met het boerderijleven en zelf aan de slag te gaan. De kinderen leren een andere wereld kennen. Een wereld waarin de natuur heel belangrijk is, maar waar er ook veel nadruk ligt op het sociale en verzorgende aspect. Ze vinden het belangrijk dat boerderijactiviteiten zoveel mogelijk door de kinderen zelf gedaan kunnen worden. Bokkeslot zorgt voor ervaren, professionele begeleiding (Kinderboerderij Bokkeslot, z.d.).

2.3.3 Manier van werken

Educatie

Op Bokkeslot worden de kinderen voortdurend betrokken. Ze leren door zelf zaken te ontdekken, bakken brood, melken koeien of rooien aardappelen. Centraal staat leren samenwerken, respect hebben voor dieren en natuur ... Op de kinderboerderij kan men in groepsverband heel veel leren over het leven op, van of naast de boerderij. Ze zorgen ervoor dat het milieu meer baten dan lasten heeft bij de activiteiten (Kinderboerderij Bokkeslot, z.d.).

Recreatie

Op Bokkeslot kunnen kinderen ontspannen. Wanneer kinderen de boerderij bezoeken, komen ze niet altijd doelbewust om iets te leren. Door samen te spelen tussen de dieren ontdekken ze allerlei spannende zaken. Het is een ideale plek voor kinderen om zich volledig uit te leven. Op de boerderij is er veel ruimte. Kinderen krijgen er veel vrije speelmomenten en de kans om bij de dieren te zijn (Kinderboerderij Bokkeslot, z.d.).

Instructie

Op Bokkeslot is er allerlei materiaal aanwezig om ervaringsgericht te werken en te ondersteunen. Voor activiteiten is er passende en ingerichte infrastructuur aanwezig (leslokaal, bakkerij, infotheek). Het materiaal is gemaakt op maat van kinderen (Kinderboerderij Bokkeslot, z.d.).

2.3.4 Wat is hun aanbod?

Kinderboerderij Bokkeslot beschikt over drie verschillende sites: de kinderboerderij op zich, de bijenkasten en het zelfoogstveld. De dag van vandaag wordt vooral de focus gelegd op de kinderboerderij. Hier worden verschillende activiteiten georganiseerd voor scholen (zie hieronder).

Activiteiten voor kinderen

Niet alleen ontvangt Bokkeslot scholen, ook doorheen het jaar en in de vakanties is er keuze uit een ruim aanbod aan activiteiten voor de kinderen. Naast de activiteiten voor kinderen organiseren ze allerlei evenementen waar ook ouders zich kunnen uitleven. (Kinderboerderij Bokkeslot, z.d.).

Op de site van Bokkeslot (Kinderboerderij Bokkeslot, z.d.) vinden we het volgende aanbod met activiteiten voor kinderen:

Boerderijkampen

Bokkeslot organiseert tijdens de vakanties verschillende kampen voor kinderen vanaf vier jaar tot en met achttien jaar. Als je kinderen hebt die graag de handen uit de mouwen steken, dan is een boerderijkamp ideaal. Kinderen kunnen op de boerderij kennismaken met de dieren, de moestuin en de producten van de boerderij. Ze kunnen er spelen in de wei tussen de geiten, kampen bouwen,

stallen uitmesten ... Kinderen kunnen op boerderijkamp voluit het platteland voelen, ruiken, proeven en horen. De zintuigen worden er volop geprikkeld.

Bokkelen

Bokkelen houdt in dat de kinderen kunnen spelen op Bokkeslot. Dit is een perfecte activiteit voor kinderen die een zinvolle namiddag op de boerderij willen doorbrengen. Kinderen krijgen de tijd om de boerderij te ontdekken. Ze kunnen ook deelnemen aan een (seizoens-)activiteit. Zo kunnen ze helpen bij de dagdagelijkse werking, de dieren verzorgen... maar ook even spelen tussen de dieren.

Bietentocht

Als kind kan je in oktober/ november op stap gaan met een uitgeholde biet. Kinderen verkleden zich als een boer of boerin en gaan zo op pad. Tijdens de wandeling is er de nodige animatie. Bij terugkomst is er op het erf nog een hapje en drankje aanwezig.

Activiteiten voor scholen

Bokkeslot vindt educatie en beleving heel belangrijk. Ze beschikken over een heel uitgebreid aanbod voor scholen. Je kan kiezen om een volledige of halve dag deel te nemen aan activiteiten. Er zijn ook boerderijklassen, waar je meerdere dagen met je klas op de boerderij aanwezig bent (Kinderboerderij Bokkeslot, z.d.).

Voor zowel kleuters als lagereschoolkinderen zijn verschillende activiteiten beschikbaar waaruit gekozen kan worden.

Aanbod kleuters volledige dag:

Pakketnaam	Activiteiten
Op stap door de boerderij	Rondleiding op de boerderij + puzzelspel
Van brood word je groot	Brood bakken + rondleiding op de boerderij + puzzelspel
Paaseieren	Chocolade eieren maken + rondleiding op de boerderij + puzzelspel
Klaaskoeken	Klaaskoeken bakken + rondleiding op de boerderij + puzzelspel
Pompoenbrood	Pompoenbrood bakken + rondleiding op de boerderij + puzzelspel

Tabel 1: Aanbod kleuters volledige dag (Kinderboerderij Bokkeslot, z.d.).

Aanbod kleuters halve dag:

Pakketnaam	Activiteiten
Op stap op de boerderij	Rondleiding op de boerderij
Van brood word je groot	Brood bakken + rondleiding op de boerderij
Paaseieren	Chocolade eieren maken + rondleiding op de boerderij
Klaaskoeken	Klaaskoeken bakken + rondleiding op de boerderij
Pompoenbrood	Pompoenbrood bakken + rondleiding op de boerderij

Tabel 2: Aanbod kleuters halve dag (Kinderboerderij Bokkeslot, z.d.).

Wat houden de verschillende activiteiten voor de kleuters exact in?

Op de site van Bokkeslot (Kinderboerderij Bokkeslot, z.d.) vinden we het volgende aanbod met activiteiten voor kleuters:

Op stap door de boerderij

Kleuters gaan met de boer(in) op ontdekking op de boerderij. Ze kunnen dicht bij de dieren komen en ze zelfs vastnemen. Met behulp van allerlei materiaal komen de kinderen veel te weten over de dieren op de boerderij. De kleuters leren op welke manier ze moeten omgaan met de dieren.

Van brood word je groot

Na een korte uitleg maken kleuters hun eigen broodje. Kleuters leren hoe ze van de verschillende producten een deeg kunnen maken. Ze mogen hun eigen gemaakte broodje meenemen naar huis.

Klaaskoeken

Kleuters gaan nadat ze met de deegrol hebben leren werken en hun eigen deeg hebben gemaakt, nu zelf klaaskoeken maken in verschillende vormpjes. De kleuters mogen hun zelfgemaakte klaaskoeken dan meenemen naar huis.

Paaseieren

Niets is leuker dan zelf chocolade maken! Het is misschien niet direct een product dat je op de boerderij vindt, maar bijna iedereen vindt het lekker. Kinderen vinden het heel leuk om zelf hun vormpjes te maken en hun eigen chocolade mee te nemen naar huis.

Puzzelen

Tijdens het puzzelspel worden kinderen verdeeld in kleinere groepjes, ze werken aan verschillende opdrachten en helpen bij de verzorging van de dieren.

Aanbod lagereschoolkinderen volledige dag:

Pakketnaam	Activiteiten
Op verkenning	Rondleiding op de boerderij + boerderijwerk
Van graan tot brood	Brood bakken + rondleiding op de boerderij + boerderijwerk
Van groente tot soep	Soep maken + rondleiding op de boerderij + boerderijwerk
Paaseieren	Chocolade eieren maken + rondleiding op de boerderij + boerderijwerk
Klaaskoeken	Klaaskoeken bakken + rondleiding op de boerderij + boerderijwerk
Van melk tot boter	Zuivelen + rondleiding op de boerderij + boerderijwerk
Pizza's	Pizza's maken + rondleiding op de boerderij + boerderijwerk
Pompoenbrood	Pompoenbrood bakken + rondleiding op de boerderij + boerderijwerk

Tabel 3: Aanbod lagereschoolkinderen volledige dag (Kinderboerderij Bokkeslot, z.d.).

Aanbod lagereschoolkinderen halve dag:

Pakketnaam	Activiteiten
Op verkenning	Rondleiding op de boerderij
Van graan tot brood	Brood bakken + rondleiding op de boerderij
Van groente tot soep	Soep maken + rondleiding op de boerderij
Paaseieren	Chocolade eieren maken + rondleiding op de boerderij
Klaaskoeken	Klaaskoeken bakken + rondleiding op de boerderij
Van melk tot boter	Zuivelen + rondleiding op de boerderij
Pompoenbrood	Pompoenbrood bakken + rondleiding op de boerderij

Tabel 4: Aanbod lagereschoolkinderen halve dag (Kinderboerderij Bokkeslot, z.d.).

Wat houden de verschillende activiteiten voor de lagereschoolkinderen exact in?

Op de site van Bokkeslot (Kinderboerderij Bokkeslot, z.d.) vinden we het volgende aanbod voor lagereschoolkinderen:

Op verkenning

Samen met de boer(in) gaan de kinderen op ontdekking. Ze leren de dieren kennen en gaan ze ook reeds een beetje voederen. Zo leren de kinderen hoe de dieren op de boerderij wonen. De dieren die op stal staan, nemen ze mee naar de weide.

Van graan tot brood

De kinderen krijgen hierbij eerst een inleiding over de producten die nodig zijn voor het maken van brood. Na deze uitleg gaan de kinderen aan de slag om hun eigen deeg te maken. Hun eigen gekneede broodje gaat in de oven en wanneer deze mooi bruin gebakken zijn, krijgt elk kind zijn eigen broodje mee naar huis.

Van groente tot soep

De kinderen trekken de moestuin in en kijken wat deze te bieden heeft. Ze verzamelen verschillende groenten en gaan ze wassen. Na het wassen van de groenten gaan de kinderen helpen met het versnijden van de groenten. Met deze groenten wordt dan een lekkere soep gemaakt waar ze tijdens de middag van kunnen smullen.

Paaseieren

De kinderen maken hun eigen chocolade paasei. Ze poetsen eerst de vormen en vullen deze dan met chocolade. Ze verdelen de chocolade over de gehele vorm. Wanneer hun eitje klaar is krijgen ze het mee naar huis.

Klaaskoeken

De kinderen maken hun eigen klaaskoeken. Ze maken zelf het deeg klaar en rollen deze uit. Ze duwen er nadat het deeg klaar is leuke vormen uit. Na afloop krijgt elk kind een zakje met zijn/ haar klaaskoeken mee naar huis.

Pizza's

De kinderen maken hun eigen pizza's. Ze helpen met het kuisen van de groenten en rollen hun deeg uit. Ze kiezen zelf wat ze op hun pizza zullen leggen. De pizza wordt 's middags op de boerderij opgegeten.

Van melk tot boter

Tijdens deze activiteit wordt duidelijk dat de koe heel wat lekkers kan bieden. Hier gaan de kinderen zelfstandig aan de slag met het schudden van room tot boter. De kinderen krijgen hun klompje boter ook mee naar huis om hun ouders even versted te laten staan van hun room-schud-kunsten.

Boerderijklassen

Bokkeslot organiseert boerderijklassen die meestal bestaan uit twee dagen met één overnachting. De kinderen krijgen zo de kans om toch iets meer dan een halve dag of één dag de boerderij te beleven en zich langer tussen de dieren te vertoeven. Het programma wordt samengesteld in overleg met de leerkrachten.

- Het programma hangt ook vaak af van de periode van het jaar:
- Periode september – oktober: de oogst en de akker,
- Periode november – december: bakken,
- Periode januari – krokusvakantie: zuivel,
- Periode krokusvakantie – einde schooljaar: bakken.

Meer info kan je terugvinden op de website (Kinderboerderij Bokkeslot, z.d.).

Activiteiten voor het brede publiek

Festival Bokal

Kinderboerderij Bokkeslot organiseert tijdens de zomer een lokaal festival die heel wat sfeer bevat. Het festival zelf vindt plaats op de boerderij. Je kan er genieten van een gevarieerd muziekprogramma dat gevuld is met allerlei lokale artiesten. Er wordt ook heel wat lekkers en entertainment voorzien. Doordat het festival plaatsvindt op een buitengewone locatie, hopen ze zowel de jeugd, de jongvolwassenen als ook gezinnen te bereiken. Zoals eerder vermeld, ligt tijdens het festival de focus op lokale artiesten en willen ze hiernaast ook hun lokale producten naar buiten dragen. De maaltijden worden gegeten uit een unieke verpakking namelijk een bokaal (Kinderboerderij Bokkeslot, z.d.).

Oogstfeest en boerenmarkt

Dit zijn twee open kijkdagen die Bokkeslot organiseert op de boerderij. Het oogstfeest is gestart door de nationale opendeurdag van alle boerderijen. Bokkeslot laat dit doorgaan in oktober, als afsluit van het oogstseizoen. Kinderen kunnen er spelen in de weides. Op de boerenmarkt wordt de straat afgezet met allerlei kraampjes met soep, bier, oliebollen ... (W. Labeeuw, persoonlijke communicatie, 7 mei 2021).

Zelfoogstvelden

Het project rond de zelfoogstvelden is nog volop in de groei. Er zijn al redelijk wat serres en percelen aanwezig, maar ze willen er nog meer actief mee aan de slag gaan en de leerlingen van scholen betrekken. Daarnaast kunnen de mensen van Deerlijk en omstreken zich ook aansluiten bij het zelfoogstveld. Met een jaarlijks bedrag, mogen de gezinnen zoveel oogsten als ze willen. Het veld wordt dagelijks onderhouden door boer Lander, de gezinnen hoeven alleen te oogsten en te smullen van de biologische groenten (W. Labeeuw, persoonlijke communicatie, 7 mei 2021).

Bijenkasten

De bijenkasten worden op dit moment nog niet echt actief gebruikt. Er is een imker uit de buurt waar ze af en toe mee samenwerken (W. Labeeuw, persoonlijke communicatie, 7 mei 2021).

2.4 Interviews literatuurstudie

Tijdens de explore-fase verdiepen we ons op verschillende vlakken. We vinden het enerzijds interessant om meer te weten te komen over de werking en het educatieve aanbod op verschillende kinderboerderijen. Anderzijds vinden we het boeiend om te luisteren naar verschillende organisaties die op één of andere manier iets te maken hebben met het openluchtleren of met de kinderboerderij. We vinden het belangrijk dat we ons kunnen laten inspireren voor ons project.

Om meer te weten te komen kiezen we ervoor om interviews af te nemen bij verschillende organisaties en kinderboerderijen. We kiezen ervoor om te werken met open-interviews, zodat we snel en efficiënt informatie en inspiratie kunnen opdoen.

We werken met beknopte interviewschema's. Een beknopt interviewschema wil zeggen dat we voorafgaand aan de afnames van onze interviews, enkele concrete vragen opstellen zodat we enige houvast hebben. Doorvragen op de verkregen antwoorden is hierbij zeer belangrijk. Aan het begin van ieder interview geven we een korte inleiding. Hierbij stellen we onszelf en het project van onze bachelorproef voor. Daarnaast zorgen we ook voor een gepast slot waarin we de geïnterviewde bedanken voor zijn/ haar medewerking.

De Gavers

Dinsdag 4 mei namen we een interview af bij Guy Vandevoorde. Dit gebeurde ter plaatse in de Gavers. Guy is al elf jaar educatief medewerker bij de Gavers. We willen een interview met hem afnemen aangezien men in de Gavers sterk inzet op het openluchtleren. Momenteel zijn ze bezig met een nieuw project waarin ze kinderen op een speelse en interactieve manier iets willen bijleren. Uit het interview halen wij vooral dat ze al heel wat educatieve programma's hebben uitgewerkt. Het programma dat ons het interessantst lijkt is dat van de bijen. Ze bieden dit programma aan voor drie verschillende leeftijdsgroepen (derde kleuter en eerste graad lager onderwijs, tweede graad lager onderwijs en derde graad lager onderwijs). Dit vinden we nuttig aangezien we zelf een methodiek uitwerken waarin we rekening moeten houden met kinderen van verschillende leeftijdsgroepen (derde tot zesde leerjaar). Uit het programma van de bijen nemen we ook mee dat we moeten opletten om de verscheidene soorten bijen te betrekken bij het verhaal en het niet enkel over honingbijen te hebben. Verder kan het ook interessant zijn om duurzame ontwikkelingsdoelstellingen (SDG's) bij ons verhaal te betrekken om zo rond duurzaamheid te werken. Tenslotte gaf Guy Vandevoorde ons nog heel wat tips en voorbeelden mee in functie van de uitwerking van ons project (G. Vandevoorde, persoonlijke communicatie, 4 mei 2021).

Inagro

Op 29 april namen wij een online interview af bij Muriël Derycke. Ze is tewerkgesteld bij Inagro. Inagro is een onderzoeks- en adviescentrum in de landbouw. Zo bieden ze ook hulp aan bij beleefboerderijen, het hoevetoerisme ... Wij namen een interview bij haar af omdat we deze gegevens verkregen via onze opdrachtgever.

Uit het interview halen wij de vele voorbeelden van de boerderijen die meedoen aan het project School@Platteland. Bij dit project gaan leerlingen van het vijfde en zesde leerjaar gedurende tien weken een halve dag naar de boerderij. Op de boerderij wordt er les gegeven en worden er klusjes uitgevoerd waardoor de kinderen al doende leren. Via de website van School@Platteland kunnen leerkrachten lessen downloaden. Verder nemen we de vele tips, contactpersonen, apps, interessante literatuur ... mee die we van haar kregen (M. Derycke, persoonlijke communicatie, 29 april 2021).

Federation of City Farms

Donderdag 6 mei namen wij een online interview af met Ingeborg Tangeraas. Zij is een bestuurslid bij de European Federation of City Farms (EFCF) en is afkomstig uit Noorwegen. Het is de missie van de EFCF om actief een toekomst op te bouwen waarin de gemeenschap in harmonie samenleeft met de natuur. Wij namen een interview af bij haar omdat we deze gegevens verkregen via onze opdrachtgever.

Uit het interview nemen wij enkele do's mee naar de uitwerking van ons project toe. Zoals bijvoorbeeld het geven van verantwoordelijkheid aan kinderen, kinderen met elkaar laten samenwerken ... Hiernaast kregen wij ook enkele interessante bronnen mee. Ze vindt het tenslotte erg belangrijk dat kinderen informatie krijgen over de manier waarop voedsel geproduceerd wordt (I. Tangeraas, persoonlijke communicatie, 6 mei 2021).

Jan Allegaert

Via onze literatuurstudie en het interview met Muriël van Inagro kregen we de naam Jan Allegaert door. Meneer Allegaert is docent aan hogeschool VIVES campus Kortrijk en projectmedewerker van School@Platteland en Boerderijschool West-Vlaanderen.

Op woensdag 5 mei namen we online contact op met meneer Allegaert om ons project toe te lichten en concrete vragen aan hem te stellen. Jan heeft reeds veel ervaring met openluchtleren en specifiek het op poten zetten van initiatieven hierrond. Net daarom vinden we het relevant om bij hem de do's

en dont's voor ons project te bevrage. Meneer Allegaert benadrukt het belang van systematiek, enkel met structuur en herhaling leren kinderen veel. Daarnaast vindt hij toetsing belangrijk. Naast het bezoek aan de boerderij moet deze leerstof terug meegenomen worden naar de klas om hier opnieuw mee aan de slag te gaan en kinderen hun kennis te toetsen.

Een grote vraag/ bezorgdheid bij boer Willem is de eventuele interesse van leerkrachten voor deze initiatieven. Staan leerkrachten open voor dergelijke projecten? Meneer Allegaert kon ons hier ook geruststellen. Elk jaar moeten ze de inschrijvingen voor School@Platteland stopzetten omdat te veel scholen interesse tonen voor dit project. Als laatste bevrage we Jan zijn visie omtrent openluchtleren.

Voor meneer Allegaert rust openluchtleren op drie pijlers namelijk een samenhang van educatie, sociale en persoonlijke ontwikkeling en fysieke activiteit. Concreet kunnen we stellen dat het interview ons een duidelijk zicht biedt op het begrip 'openluchtleren' en we belangrijke tips meekregen voor de specifieke aanpak van ons project (J. Allegaert, persoonlijke communicatie, 5 mei 2021).

Spellenlab

Op 6 mei hadden we een interview met meneer Suykerbuyck van het spellenlab. We vonden het interessant om zicht te krijgen op het volledig gamma van spelen. Hij gaf ons enkele concrete tips en tricks. Hij vindt het interessant om te werken met een verhaal. Het is belangrijk om rekening te houden met de leeftijd van de kinderen. Daarnaast heeft hij ook het idee om te werken met een escape-room omdat je zo gemakkelijk coöperatief spel kan integreren. Aan de hand van een coöperatief spel kan je de kinderen gemakkelijk laten samenwerken. De groep wint of verliest het spel, de competitie zal ervoor zorgen dat de kinderen willen winnen en zich zullen inzetten (Suykerbuyck, persoonlijke communicatie, 6 mei 2021).

(Kinder)boerderijen

Om zicht te krijgen op de reeds bestaande manieren van openluchtleren op en naast een boerderij, nemen we contact op met verschillende (kinder)boerderijen. Voor ons project is het belangrijk om zoals hierboven aangehaald een zicht te krijgen op de term 'openluchtleren'. Daarnaast is het echter ook erg belangrijk om stil te staan bij de praktische opzet van ons project. Welke uitdagingen en valkuilen kunnen we tegenkomen bij de opzet van ons project? Door te checken bij (kinder)boerderijen die reeds op deze manier werken, kunnen we makkelijk inspelen op de reeds

ontdekte moeilijkheden. We kregen de naam van onderstaande boerderijen via Muriël van Inagro en onze opdrachtgever Boer Willem. Uit een lange lijst van (kinder)boerderijen kozen we concreet voor de boerderijen die ons het meest relevant leken. We maakten een selectie aan de hand van locatie en vorm van educatie. Veel van deze boerderijen zijn dan ook reeds lid van School@Platteland en gaan dus op een educatieve manier met klasgroepen aan de slag.

De Grote Linde

Donderdag 6 mei gingen we op bezoek bij boerderij De Grote Linde. Deze boerderij vormt voor ons een grote inspiratiebron. De boerderij nodigt de klassen tien keer per jaar uit, concreet gaan ze aan de slag met verschillende lesinhouden. Aan de hand van de website School@Platteland worden op een mooie manier de leerplandoelstellingen gekoppeld aan het leven op de boerderij. De boerin maakt zelf ook gebruik van deze fiches om haar lessen op de boerderij vorm te geven. Op voorhand leren de kinderen de lesinhouden zoals ze gewoon zijn in de klas, daarna passen ze deze leerstof toe in de praktijk op de boerderij. Boerin Leen haalt het belang om kinderen zelfstandig in te zetten vaak aan. Kinderen kunnen op de leeftijd van het derde tot en met het zesde leerjaar soms al veel meer dan we denken (De grote Linde, persoonlijke communicatie, 6 mei 2021) (De Grote Linde, z.d.).

D'oude Smelterij

Woensdag 5 mei namen wij een interview af bij Veerle Callebert van de boerderij d' Oude Smelterij. Om dit interview af te nemen, brachten we een bezoek aan de boerderij. Uit dit interview halen we dat kinderen zeer geïnteresseerd zijn in de herkomst van producten. Hiernaast nemen we ook mee dat het belangrijk is dat je kinderen zelf laat ervaren, zelf laat denken ... Verder onthouden we ook dat Veerle Callebert een naverwerking veel interessanter vindt dan een voorbereiding op het bezoek. Ze gaf tenslotte ook nog enkele tips mee zoals bijvoorbeeld het werken met voeldozen, spreekwoorden ... (V. Callebert, persoonlijke communicatie, 5 mei 2021).

't Fazantenhof

Op vrijdag 7 mei namen wij een interview af bij Hilde. Boerderij 't Fazantenhof is een gewone boerderij die tevens ook een zorgboerderij is. Ze houden zich heel erg bezig met kinderen met een beperking of kinderen uit een instelling. 't Fazantenhof werkt met vaste educatieve activiteiten. In de voormiddag organiseren zij een rondleiding met enkele doe opdrachtjes, quizje, er wordt vaak gewerkt met de voedingsdriehoek ... De doe-opdrachten worden vaak gegeven door de leerkrachten.

Daarnaast vindt Hilde het belangrijk dat we aandacht schenken aan het feit dat kinderen niet lang zaken volhouden en vaak niet veel geduld hebben ('t Fazantenhof, persoonlijke communicatie, 7 mei 2021).

't Neerhof

Op donderdag 6 mei hadden we een interview met Renate Zimmer van 't Neerhof. Renate gaf aan dat de kinderen houden van speelzones, maar vooral ook van de dieren. Het personeel staat volledig in voor de begeleiding. Ze vinden dat de kinderen nog moeten leren omgaan met de dieren. 't Neerhof haalt vooral inspiratie uit bezoeken aan andere kinderboerderijen en educatieve milieuprojecten, natuur, internet ... Hun educatieve activiteiten zijn vooral seizoensgebonden en leeftijdsafhankelijk (R. Zimmer, persoonlijke communicatie, 6 mei 2021).

Conclusie

De visie omtrent openluchtleren en kinderboerderijen van de verschillende organisaties geeft ons een mooie aanzet voor ons project. Door de gesprekken met externen leren we andere organisaties en initiatieven kennen. Daarnaast biedt het ons tips en tricks omtrent het praktische verloop van onze methodiek. Bij vele boerderijen kwam naar voor dat ze kozen voor een educatieve aanpak om de kinderen zoveel mogelijk bij te brengen, maar toch voeling te laten houden met de natuur en de bijhorende aspecten. Bij de verschillende kinderboerderijen kunnen we specifieke inspiratie opdoen voor opdrachten.

2.5 Enquête bevraging leerkrachten door 'Met de klas de boer op'

We hadden contact met Muriël Derycke van organisatie Inagro. Mevrouw Derycke gaf ons een enquête mee die zij hebben uitgevoerd bij heel wat leerkrachten. Deze enquête focust op de tevredenheid van leerkrachten over het aanbod boerderijbezoeken, de specifieke noden/ wensen en eventuele troeven van een kinderboerderij. Deze bevraging lijkt ons ideaal om eens nader te bekijken. De enquête is toegespitst op het project dat we willen realiseren. Met de informatie uit de bevraging, krijgen we een ruimer beeld van hoe leerkrachten kijken naar het leren op de kinderboerderij. Daarnaast biedt de enquête een voorbeeld voor ons eigen kwantitatief onderzoek.

De provincie West-Vlaanderen en Inagro promoten al meer dan vijftien jaar boerderijbezoeken voor groepen en klassen. Momenteel is het netwerk levendiger dan ooit. Er zijn 65 actieve land- en tuinbouwbedrijven die klassen welkom heten. Elk landbouw(st)er wordt individueel begeleid, gevormd en geselecteerd door Inagro. Het project heet 'Met de klas de boer op' (Inagro, 2020).

Recent lanceerde 'Met de klas de boer op', een vragenlijst rond boerderijbezoeken. Ze bevroegden 130 leerkrachten door ze een enquête te laten invullen. Zijn leerkrachten tevreden met het aanbod? Wat zijn de troeven van een kinderboerderij? Wat kan beter (Inagro, 2021)?

Besluit uit de enquête, ingevuld door zo'n 130 leerkrachten:

Uit de enquête kwam naar voor dat veel klassen ongeveer één keer per jaar naar de boerderij trekken. De meeste leerkrachten zijn zeer tevreden over het educatieve luik bij een boerderijbezoek. De dieren en de natuur samen, maken van het boerderijbezoek een unieke beleving voor alle zintuigen. De leerkrachten die bevroegd werden vinden het vooral belangrijk dat de kinderen al doende iets bijleren (Inagro, 2021).

Verder kwam uit de enquête naar voor dat vooral kleuterklassen of leerlingen uit de eerste graad van het lager onderwijs op boerderijbezoek gaan. Leerkrachten hebben vaak al meerdere boerderijen bezocht met hun klas. De melkveebedrijven zijn het populairste, daarna akkerbouw en fruitteelt. De belangrijkste elementen die de keuze bepalen welke boerderij het wordt, zijn de afstand naar de boerderij en het kindvriendelijke aanbod (Inagro, 2021).

Leerkrachten gaven aan dat ze vooral de connectie met de natuur en de dieren bijzonder vinden bij een boerderijbezoek. Kinderen even weghalen van het drukke leven, ze laten vertoeven in een rustgevende en ontspannende omgeving, in een gezonde buitenlucht. Kinderen leren op de boerderij de oorsprong van voedsel kennen, zo beseffen ze ook hoe belangrijk de landbouw is. Kinderen krijgen veel prikkels binnen op de kinderboerderij (Inagro, 2021).

Het ideale boerderijbezoek voor de bevroagde leerkrachten zag er als volgt uit: kinderen luisteren ter plaatse naar de uitleg van de boer(in). Bij een rondleiding moet de landbouwer met passie over zijn job kunnen vertellen. Een vlotte interactie met de groep is een pluspunt. De uitleg die op de boerderij gegeven wordt moet aangepast zijn aan het niveau van de kinderen. Niet alleen de theorie is belangrijk maar ook de praktijk. Kinderen vinden het leuk om zelf taken uit te voeren. Kindvriendelijke doe-activiteiten zijn een pluspunt. De bevroagde leerkrachten vinden dat de kinderen tijdens hun bezoek op de boerderij nog meer zelf de handen uit de mouwen mogen steken. Een proevertje als afsluiter vinden ze altijd leuk (Inagro, 2021).

3. Methodologie

3.1 Probleemstelling

Om onze probleemstelling uit te schrijven maken we gebruik van het boek *Onderzoeksvaardigheden*, omdat het verplicht is om gebruik te maken van het raamwerk dat VIVES vooropstelt bij het ontwikkelen van een bachelorproef (Neckebroeck et al., 2018).

3.1.1 Aanleiding

Bokkeslot is ervan overtuigd dat ze als kinderboerderij met hun zelfoogstveld en bijenkweek meer te bieden hebben dan het huidige aanbod voor scholen. Een bezoek aan de kinderboerderij is meestal te kort om alles aan bod te laten komen. Hier blijven heel wat mogelijkheden liggen om kinderen niet alleen actief de boerderij te laten beleven, maar ondertussen ook te leren over de boerderij in de ruimere zin.

Uit het interview met Willem vernamen wij dat de druk doorheen de jaren op het personeel en de vrijwilligers sterk toegenomen is (W. Labeeuw, persoonlijke communicatie, 27 april 2021). Het personeel staat niet alleen meer in voor de praktische zaken op de kinderboerderij. Dagelijks komen er immers klassen op bezoek. De klassen kunnen er kiezen uit een aanbod van activiteiten. Het begeleiden van de activiteiten voor de klassen gebeurt door zowel personeel als vrijwilligers en is heel arbeidsintensief. Hierdoor ziet het personeel het bos door de bomen niet meer.

Verder kwam naar voor dat Bokkeslot hun doelpubliek wil verruimen. Bokkeslot zou zich meer willen toespitsen op het derde tot en met het zesde leerjaar. Nu nemen vooral leerlingen van de kleuterklassen tot en met het tweede leerjaar deel aan de verschillende activiteiten.

Een aanleiding voor een onderzoek/ project hoeft niet altijd een negatieve connotatie hebben, ook hier niet. Een vierde en belangrijkste aanleiding om dit project op te starten kwam vanuit de Scandinavische landen. Deze landen staan al zeer ver in de ontwikkeling van het openluchtleren. Willem gaf aan dat hij al enkele keren naar deze landen op bezoek is gegaan en hier zeer veel inspiratie heeft opgedaan. Hij hoopt om soortgelijke initiatieven te integreren in de werking van zijn kinderboerderij (W. Labeeuw, persoonlijke communicatie, 27 april 2021).

3.1.2 Doelstelling

Het algemeen doel van deze bachelorproef is het op zoek gaan naar een methodiek die het openluchtleren integreert in de werking van de kinderboerderij.

We willen een methodiek uitwerken die de werkdruk bij het personeel en de vrijwilligers doet afnemen.

Een ander doel van het onderzoek is het verruimen van het doelpubliek naar het derde, vierde, vijfde en zesde leerjaar door middel van onze methodiek.

3.1.3 Onderzoeksvragen

Om een duidelijk doel voor ogen te hebben, is het belangrijk dat we enkele centrale onderzoeksvragen formuleren en hiernaast ook deelonderzoeksvragen opstellen. Hierdoor wordt duidelijk wat we specifiek moeten bereiken.

Centrale onderzoeksvraag:

Wat kan de (vernieuwende) rol zijn van de kinderboerderij als leerplek voor het onderwijs? Hoe kan 'openluchtleren' op de kinderboerderij in de praktijk gebracht worden?

Deelonderzoeksvragen:

Voor ons onderzoek maken we gebruik van enkele beschrijvende onderzoeksvragen:

- Wat houdt het openluchtleren concreet in en welk effect heeft dit op de leerlingen?
- Hoe is het gesteld met de kosten-baten analyse?
- Hoe zien de eindtermen van het derde tot zesde leerjaar eruit?
- Hoe kunnen we deze eindtermen integreren in de werking van de kinderboerderij?

- Wat zijn de verwachtingen van lagere scholen ten aanzien van het openluchtleren?
- Hoe kunnen we ervoor zorgen dat het personeel en de vrijwilligers over meer ademruimte beschikken?

Hypothesen en verwachtingen:

Voor ons onderzoek stellen we enkele hypothesen en verwachtingen op:

- Wij verwachten dat het openluchtleren ervoor kan zorgen dat leerlingen betere resultaten behalen.
- Wij veronderstellen dat de kinderboerderij een meerwaarde zal bieden binnen de eindtermen.
- Wij verwachten dat zowel leerkrachten als directieleden open staan voor openluchtleren.
- We veronderstellen dat het personeel en de vrijwilligers over meer ademruimte gaan beschikken door onze uitgewerkte methodiek.
- We verwachten dat we met onze methodiek andere leeftijden kunnen aanspreken immers het derde tot en met zesde leerjaar.
- We verwachten dat deze methodiek kan geïntegreerd worden in eender welke externe kinderboerderij.
- We veronderstellen dat het openluchtleren op de kinderboerderij een positief effect heeft op het welbevinden van de kinderen.
- We veronderstellen dat de kinderen zullen groeien in hun sociale vaardigheden.

3.1.4 Keuze voor de grondvorm van het onderzoek

Interview

In deze case gaat het om de visie van directies uit verschillende lagere scholen. Omdat het hier gaat om persoonlijke bevindingen, is een kwalitatief onderzoek aangewezen. We kiezen voor een kwalitatieve onderzoeksmethodiek namelijk face to face interviews. Bij kwalitatief onderzoek wordt in de diepte onderzocht. We gaan in op de betekenissen van de directie die zij geven aan het openluchtleren. Verder leggen we de focus op hun belevingen.

Doordat we werken met taal, zullen we inhoudsanalyses uitvoeren. Binnen deze inhoudsanalyse zullen we duidelijk maken wat we onderzoeken, wie we onderzoeken en hoe we dit zullen onderzoeken. Binnen de hoe zullen we de theoretische relevantie van onze onderzoeksmethodieken voorleggen. We maken binnen onze onderzoeksfase gebruik van zowel een kwalitatieve als

kwantitatieve onderzoeksmethodiek. We zullen daarom binnen onze inhoudsanalyse beide onderzoeksmethodieken uitwerken.

Een interview is een kwalitatief onderzoek, we gaan dus inductief te werk. We vertrekken vanuit de empirische realiteit, namelijk de informatie die we van de directie krijgen, en verwerken deze informatie tot theoretische kenmerken die bruikbaar zijn voor ons project.

We zorgen ervoor dat ons onderzoek aan deze belangrijke zaken voldoet:

- **Onafhankelijk:** in kwalitatief onderzoek is het belangrijk dat we tijdens ons interview als onderzoeker objectief blijven. Onze eigen mening laten we buiten beschouwing. We stellen geen sturende vragen en zorgen ervoor dat we afstand houden van het onderwerp.
- **Betrouwbaar:** in kwalitatief onderzoek verwijst de betrouwbaarheid naar virtuele herhaalbaarheid. Betrouwbaarheid verwijst dan naar deze vraag: 'zouden andere onderzoekers tot gelijkaardige conclusies kunnen komen?'
- **Inhoudsvaliditeit:** in kwalitatief onderzoek verwijst de inhoudsvaliditeit naar de kwaliteit van het interviewschema. We zorgen ervoor dat de relevante topics aanbod komen.
- **Interne validiteit:** in kwalitatief onderzoek verwijst de interne validiteit naar de geloofwaardigheid van de conclusies. We moeten er als onderzoeker voor zorgen dat de conclusies overeenstemmen met de ervaringen, denkwijzen, motieven ... van de mensen die we onderzoeken.
- **Externe validiteit:** in kwalitatief onderzoek verwijst externe validiteit naar de generaliseerbaarheid of overdraagbaarheid van de conclusies. Kunnen we de conclusies overdragen naar vergelijkbare gevallen?

Enquête

Om ons onderzoek zo volledig mogelijk te maken, zullen we ook een kwantitatieve onderzoeksmethodiek hanteren. Dit in de vorm van een enquête. Deze wordt bezorgd aan scholen die reeds in contact staan met kinderboerderij Bokkeslot, maar ook aan scholen die nog geen bezoek hebben gebracht. Hier wordt dan de enquête voorgelegd aan zowel leerkrachten die al op bezoek zijn geweest, als aan leerkrachten die hier nog geen ervaring hebben. Omdat we met cijfermateriaal werken, kunnen we een onderzoek voeren in de breedte. Een onderzoek voeren in de breedte wilt zeggen dat je als onderzoeker heel wat verschillende info over het onderwerp verzamelt, zonder er echt diep op in te gaan. Hiernaast is onze enquête ook een kwalitatieve onderzoeksmethodiek aangezien we gebruik maken van enkele talige open vragen.

Conclusie

We maken gebruik van beide onderzoeksmethodieken als aanvulling op elkaar. De kwalitatieve onderzoeksmethodiek (face to face interview) gebruiken we bij het bevragen van de directie. Een kwantitatieve/ kwalitatieve onderzoeksmethodiek (online- enquête) hanteren we bij het bevragen van de leerkrachten.

3.2 Onderzoeksontwerp

Om ons onderzoeksontwerp uit te schrijven baseren we ons op het boek Onderzoeksvaardigheden (Neckebroeck et al., 2018).

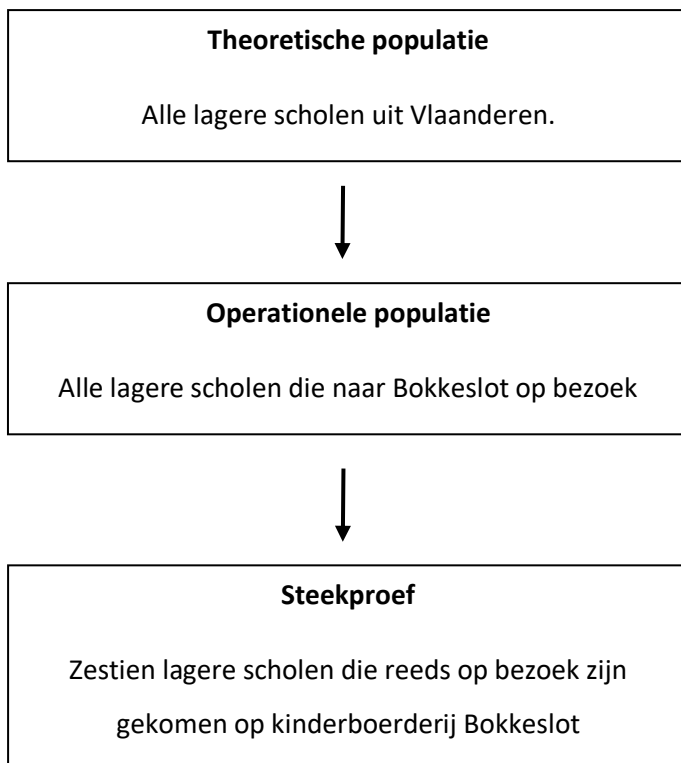
3.2.1 Wie: van populatie naar steekproef

Interview

Eén van onze doelstellingen voor het uitwerken van een educatief programma op kinderboerderij Bokkeslot vzw is het bevragen van scholen. Onze theoretische populatie bevat dan ook alle lagere scholen uit Vlaanderen. Aangezien kinderboerderij Bokkeslot niet alle lagere scholen in Vlaanderen bereikt, kiezen wij concreet voor een operationele populatie van alle 36 lagere scholen die in 2019 bij Bokkeslot op bezoek kwamen. Voor ons lijkt het praktisch niet haalbaar om al deze scholen te bevragen in acht weken tijd. Daarom kiezen we ervoor om een aantal scholen te bevragen, dit is dan onze steekproef. Concreet spreken we zestien scholen aan.

Bij kwalitatief onderzoek hebben we niet de intentie om een uitspraak te doen over de volledige populatie, maar gaan we op zoek naar meer gedetailleerde en informatierijke data. We maken dus gebruik van een theoretisch selecte steekproef. We opteren om geen grote steekproef uit te voeren. Wanneer we op het punt van saturatie komen, beslissen we om te stoppen met interviews af te nemen. We opteren voor een doelgerichte steekproef. Net omdat we heel specifieke personen aanspreken die moeten voldoen aan bepaalde criteria. Het moeten immers lagere scholen zijn die reeds op bezoek gingen bij kinderboerderij Bokkeslot.

In het onderzoek staan de onderzoekseenheden centraal, want de onderzoeksresultaten hebben op hen betrekking. Binnen een kwalitatief onderzoek is het de bedoeling dat een kleine populatie wordt aangesproken om deel te nemen aan het onderzoek. Hierbij focussen we op een specifieke groep die aansluit bij onze onderzoeksvraag. In ons onderzoek zijn de geselecteerde directies van lagere scholen die naar Bokkeslot op bezoek komen de onderzoekseenheden.

Enquête

Net zoals bij het interview bevat onze theoretische populatie alle lagere scholen uit Vlaanderen. Aangezien kinderboerderij Bokkeslot niet alle lagere scholen in Vlaanderen bereikt, kiezen wij concreet voor een operationele populatie van alle 36 lagere scholen die in 2019 bij Bokkeslot op bezoek kwamen (volledig coronavrij jaar). Voor ons lijkt het praktisch niet haalbaar om al deze scholen te bevragen in acht weken tijd. Daarom kiezen we er voor om een aantal scholen te bevragen, dit is dan onze steekproef. Concreet spreken we zestien scholen aan.

Bij kwantitatief onderzoek is het de bedoeling dat de resultaten veralgemeend kunnen worden voor de volledige populatie. Hierdoor is het belangrijk dat de steekproef een bepaalde grootte heeft. We hebben berekend dat we voor onze operationele populatie van 36 lagere scholen, met een betrouwbaarheid van 95% en een foutenmarge van 5%, een steekproef van 33 lagere scholen nodig hebben om representatief te werk te gaan. Aangezien dit voor ons in acht weken moeilijk haalbaar lijkt, opteren we ervoor om een steekproef van zestien scholen te trekken. Het is belangrijk om in ons onderzoek rekening te houden met het feit dat onze steekproef niet volledig representatief is en we dus geen resultaten mogen veralgemenen. Daarnaast is het belangrijk bij een representatieve steekproef om een steekproef te trekken die eenzelfde verdeling kenmerken heeft als de populatie.

Wij streven ernaar dat onze steekproef bestaat uit voldoende leerkrachten van zowel het eerste, tweede, derde, vierde, vijfde en zesde leerjaar.

We maken gebruik van een niet-theoretisch selecte steekproef, met name de willekeurige steekproef. Wij kregen vanuit de opdrachtgever een lijst met scholen die mogelijk geïnteresseerd zijn in ons project. Uit deze lijst contacteren we willekeurig zestien scholen. We baseren ons voor deze keuze dus niet op bepaalde criteria.

In het onderzoek staan de onderzoekseenheden centraal, want de onderzoeksresultaten hebben op hen betrekking. In ons kwantitatief onderzoek zijn de leerkrachten van de geselecteerde lagere scholen die naar Bokkeslot op bezoek komen de onderzoekseenheden. Concreet gaat dit dus over leerkrachten van het eerste tot en met het zesde leerjaar uit scholen die reeds met bepaalde klassen bij Bokkeslot op bezoek kwamen. De leerkracht in kwestie hoeft op deze manier nog niet naar Bokkeslot geweest te zijn, ook voor hen hebben we aangepaste vragen. Aangezien we hier zeer weinig respons verkrijgen, kiezen we ervoor om ook leerkrachten te bevragen waarvan de scholen nog niet bij Bokkeslot op bezoek komen.

Hiernaast is onze enquête ook een kwalitatieve onderzoeksmethode doordat we gebruik maken van enkele talige open vragen. Dit wil dus zeggen dat onze enquête een onderzoek in de diepte is. Hierbij is het niet de bedoeling dat je een uitspraak doet over een volledige populatie. Bij kwalitatief onderzoek ga je op zoek naar meer gedetailleerde en informatierijke data. Zoals we hierboven reeds beschreven zullen we een kleinere steekproef selecteren omwille van de tijdsdruk.

3.2.2 Wat: de operationalisering van het onderwerp 'openluchtleren'

Interview

In de probleemstelling bakenen we ons onderwerp af. We willen bepaalde kenmerken beschrijven en verbanden in kaart brengen. Door dit te gaan doen bekommen we onze centrale- en deelonderzoeksvragen zoals eerder vermeld.

Het proces van operationaliseren verschilt bij kwalitatief en kwantitatief onderzoek. Aangezien wij werken aan de hand van een kwalitatief onderzoek zal het operationaliseren voornamelijk na de dataverzameling plaatsvinden.

Bij kwalitatief onderzoek is de onderzoeker zich bewust van de kenmerken die hij wil bevragen. We zullen dit doen aan de hand van vakliteratuur, onze eigen ervaringen en de gesprekken, interviews,

bezoeken die we deden bij externen om te weten wat openluchtleren inhoudt en welke elementen hierbij een rol spelen.

Deze kennis zal zich vertalen in gespreksonderwerpen of topics. Als onderzoekers vertrekken we van de empirische realiteit en zetten we deze om naar theoretische kenmerken. Dit is een inductief proces (Neckebroeck et al., 2016).

We willen vooral onderzoeken hoe de verschillende scholen staan tegenover het openluchtleren en wat ze er zelf onder begrijpen. We willen nagaan in hoeverre het openluchtleren al dan niet geïntegreerd wordt in het onderwijssysteem de dag van vandaag.

We onderscheiden enkele kenmerken die we willen bevragen: openluchtleren in het algemeen, openluchtleren in engere zin, leerplandoelstellingen, modulaire en verhalende methodiek en Bokkeslot zelf.

Bij het topic 'openluchtleren in het algemeen' worden de betrokken directies gevraagd welke initiatieven ze reeds realiseren omtrent het openluchtleren bv.: de speelplaatsbeleving, natuuruitstappen ... Aansluitend hierbij is het topic 'openluchtleren in engere zin'. Hierbij willen we graag te weten komen of ze al bewust werken met de uitgangspunten van openluchtleren in hun school. We zouden ook graag willen weten wat hun voor- en nadelen van openluchtleren zijn. Het topic 'leerplandoelstellingen' laat de directies kritisch nadenken over welke vakken, en hierbij aansluitend welke leerplandoelstellingen, zij als toepasbaar zien binnen het openluchtleren.

We laten de directie al kennismaken met onze methodiek door een korte omschrijving te geven. Hierbij vragen we naar constructieve feedback.

Als laatste kenmerk hebben we 'Bokkeslot' waar we willen bevragen naar eventuele ervaringen die ze hadden en hoe ze hun transport naar de boerderij in het kader van openluchtleren zouden organiseren.

Enquête

We willen met onze enquête in de eerste plaats bevragen wat het standpunt van de verschillende leerkrachten lager onderwijs is ten aanzien van het openluchtleren, maar ook wat hun eventuele ervaringen hiermee zijn.

Bij een kwantitatief onderzoek gebeurt de operationalisering voornamelijk voor de dataverzameling. Aangezien we ons voor de enquête gebaseerd hebben op twee bestaande enquêtes, die beide geoperationaliseerd waren, hoeven wij de operationalisering niet meer zelf uit te voeren.

Vooraleer we beslissen om gebruik te maken van bestaand materiaal, kijken we met een kritische blik naar deze reeds bestaande enquêtes. Na deze kritische analyse besluiten we om gebruik te maken van twee bestaande enquêtes. De enquêtevragen zijn gebaseerd op de twee bestaande enquêtes. Dit omdat de enquêtes in kwestie zaken bevatten die wij willen bevragen.

Het lijkt ons daarnaast heel wat extra en onnodig werk om zelf iets samen te stellen en te operationaliseren als er al enkele zaken rond dit thema beschikbaar zijn.

Aangezien er rond openluchtleren al redelijk wat onderzoek is, hebben we heel vlot inspiratie kunnen opdoen om onze enquête samen te stellen. We beginnen dus niet vanuit een volledig nieuwe, zelf opgestelde enquête, maar maken gebruik van twee enquêtes die reeds bestaan. De twee enquêtes waar we gebruik van maken zijn: een enquête die vanuit Bokkeslot verstuurd werd naar scholen die reeds op bezoek kwamen en een enquête die vanuit School@Platteland werd opgesteld. De enquête van Bokkeslot kregen we van onze opdrachtgever, alsook de toestemming om deze vragen en conclusies te gebruiken ter inspiratie. De enquête van School@Platteland kregen we doorgestuurd via ons contactpersoon van Inagro. Ook hier krijgen we toestemming om bepaalde vragen als inspiratiebron te gebruiken.

De enquête van Bokkeslot is een bevraging naar leerkrachten toe. Dit bij scholen die al op Bokkeslot zijn geweest, maar ook bij scholen die Bokkeslot nog niet hebben bezocht. Zo krijgt Willem meer inzicht in waar leerkrachten precies naar op zoek zijn, wat ze al doen qua uitstappen en wat ze nog graag zouden willen omtrent openluchtleren. Daarnaast kwamen er ook enkele vragen aan bod in verband met budgettering. Er zijn twee aparte luiken, één voor scholen die wel al op bezoek zijn gekomen en één voor scholen die nog niet op bezoek gekomen zijn. Wij vinden deze enquête in de eerste plaats zeer interessant om te kunnen inkijken. Zo konden we inschatten waar scholen precies naar opzoek zijn. Daarnaast zijn er ook enkele vragen die ons verduidelijking geven omtrent onze eigen onduidelijkheden. We hebben de enquête van Willem gebruikt om wat meer inzicht te krijgen omtrent leerkrachten, de bezoeken die ze reeds gedaan hebben en hun noden. Aan de hand van deze verkregen informatie kunnen we relevante vragen opstellen en hierop doorvragen.

Vervolgens nemen we ook een kijkje bij de enquête van School@Platteland. Dit is een website die sterk inzet op educatieve programma's. Zij deden een bevraging bij leerkrachten en directies. In deze enquêtes werden heel specifieke vragen gesteld naar wat ze al doen en wat ze nog willen bereiken. Wij vinden het belangrijk dat we geen vragen gaan overnemen omdat dit ons dezelfde informatie of antwoorden zou opleveren. We kijken naar welke vragen we niet meer moeten stellen. De vragen en antwoorden zijn zeer bruikbaar en hanteerbaar in het kader van ons onderzoek.

Daarnaast hebben we ook nog enkele specifieke vragen omtrent onze bachelorproef en de verschillende concepten waarmee we werken zoals het toepassen van QR-codes, een educatief verhaal ... Deze vragen stellen we volledig zelf op aangezien deze zeer specifiek zijn. De manier van formuleren en vragen stellen loopt wel in dezelfde lijn als de andere twee enquêtes. Elke vraag duiden we ook aan als verplicht aangezien deze enorm belangrijk zijn voor ons project en zeker niet blanco gelaten mogen worden.

Voor ons hangen er toch wel enkele voordelen aan om niet vanaf nul te beginnen. Zo verliezen we geen tijd met het operationaliseren zoals eerder vermeld. Het is zo ook een stuk gemakkelijker om onze eigen enquête samen te stellen aangezien we al over enkele vragen beschikken waar we ons kunnen op baseren. De enquête zal zo ook sneller kunnen samengesteld worden. Een eventueel nadeel is dat we minder zicht hebben op het proces van operationaliseren bij onze enquête.

De enquête wordt zodanig opgesteld dat hij zowel bestemd is voor leerkrachten die al op bezoek zijn geweest bij Bokkeslot als voor leerkrachten die dit nog niet deden.

Gelijkaardig aan het interview hebben we hier ook gebruik gemaakt van enkele topics: ervaring Bokkeslot, competenties en beleving, verwachtingen openluchtleren en bevraging ruwe concepten. In het topic 'ervaring Bokkeslot' polsen we net zoals bij het interview naar de opgedane ervaring binnen kinderboerderij Bokkeslot. We vragen wat voor hen een meerwaarde was van het bezoek en of ze eventuele aandachtspunten hebben.

Het kenmerk 'begeleiding' komt binnen dit topic aan bod en bevroegt of de leerkrachten ervoor openstaan om zelfstandig, aan de hand van een uitgeschreven instructie, hun klas te begeleiden bij een activiteit.

Bij het topic 'competenties en beleving' leggen we de link met de leerplandoelstellingen. We vragen ons hierbij af welke leerplandoelstellingen leerkrachten reeds verwerkt zagen in het boerderijbezoek en/ of openluchtleren en welke ze graag nog willen toevoegen.

Het topic 'verwachtingen openluchtleren' sluit hierbij aan, maar is gericht naar leerkrachten die nog geen bezoek hebben gebracht aan de kinderboerderij. Ook hier komt het kenmerk 'begeleiding' aan bod.

Het laatste topic 'bevraging ruwe concepten' polst naar de bevindingen omtrent onze concepten. Hierbij moeten ze aangeven in welke mate ze deze bepaalde concepten interessant vinden.

Als laatste is er nog een kenmerk 'aanvullingen'. Hier bevragen we of de leerkrachten zelf nog ideeën of opmerkingen hebben omtrent het openluchtleren of ons project.

3.2.3 Hoe: dataverzamelmethode

Interview

We contacteren de verscheidene directies van de scholen door middel van e-mailcommunicatie (zie bijlage 1). Wanneer we geen respons krijgen binnen de vooropgestelde deadline, zullen we de scholen telefonisch contacteren.

Om een duidelijk zicht te krijgen op de visie van directies van lagere scholen, werken we aan de hand van een interview. Zo krijgen we gedetailleerde en diepgaande info. We werken dus niet met een gestandaardiseerde vragenlijst. Om ons interview op een valide manier te hanteren, maken we gebruik van een interviewschema. Hierin zijn enkele centrale vragen/ onderwerpen opgenomen die aan bod zullen komen. Belangrijk in een interview is het open karakter hiervan. Het interviewschema dient alleen als een houvast. We vragen door op de verkregen antwoorden en laten de directie zoveel mogelijk zelf aan het woord.

Voor de afnames van de interviews hebben we ons flexibel opgesteld en de directies de keuze gegeven om het interview online te laten doorgaan of fysiek. We hebben hiervoor gekozen aangezien vele directieleden het enorm druk hebben en we ons willen schikken naar hun voorkeur.

Enquête

Omdat we cijfermateriaal willen verkrijgen, werken we aan de hand van een enquête. Onze gestandaardiseerde vragenlijst bestaat uit twintig vragen. We willen niet alleen cijfermateriaal verkrijgen, maar ook informatierijke en gedetailleerde data omtrent de ervaringen van lagere schoolleerkrachten met openluchtleren en verdere ideeën/ opmerkingen ten aanzien van ons project.

Vooraf contacteren we de verscheidene directies van de scholen door middel van e-mailcommunicatie. (zie bijlage 1) In de e-mail staat de link van de enquête. We vragen de directie om deze link te bezorgen aan hun lagere school leerkrachten.

Omdat dit sterk aangeraden is, baseren we ons op twee bestaande enquêtes die heel goed aansluiten bij ons onderwerp. We passen de vragenlijsten aan waar nodig. We bekijken vragen uit de enquête van School@Platteland (Met de klas de boer op, 2021) en uit een enquête die boer Willem van kinderboerderij Bokkeslot zelf eerder heeft opgesteld en afgenomen. De vragen die we opgesteld hebben zijn gebaseerd op deze twee enquêtes. Een vijftal vragen stellen we helemaal zelf op.

We werken aan de hand van een gestandaardiseerde, online-enquête. We kiezen in de eerste plaats voor het gebruik van een online-enquête omdat externen op veel scholen nog niet toegelaten worden door de huidige coronamaatregelen.

We kiezen ook voor een online- enquête omdat het verschillende voordelen heeft: het is goedkoop, de tijdsduur van het onderzoek is kort, er is geen invloed van de interviewer, we hebben controle op de volgorde die gerespecteerd moet worden ... Bij een online-enquête ligt de respons vaak laag, maar dit lossen we op door de scholen telefonisch te contacteren wanneer we geen antwoord krijgen op onze mail.

Onze enquête zal niet identiek zijn voor alle respondenten. Het antwoord dat de respondent geeft op een bepaalde vraag, bepaalt welke vragen ze in het verdere verloop van de enquête krijgen.

3.2.4 Opbouw

Interviewschema

Ons interviewschema beginnen we met een korte voorstelling van onszelf.

We geven tijdens de inleiding van het interview de respondenten wat meer informatie over het onderzoek, de steekproef waar we mee werken, de manier van registreren en enkele praktische zaken. Deze korte voorstelling van onszelf en het project zal dienen als ijsbreker. Hierdoor zullen we onszelf als interviewer, maar zal ook de geïnterviewde een meer ontspannen houding aannemen.

Voor ons onderzoek lijkt het relevant om enkele persoonsgegevens te bevragen. Hier vragen we naar de opleiding en de reeds verworven ervaring binnen het onderwijs. Het bevragen van deze persoonsgegevens lijkt ons interessant om een beter beeld te vormen van de respondenten.

We beginnen onze kern aan de hand van een algemene beginvraag. Hiermee peilen we naar wat de directie verstaat onder de term openluchtleren. Vervolgens bevragen we het openluchtleren in het algemeen als buitenactiviteit. We focussen ons hierbij op het 3de, 4de, 5de en 6de leerjaar. Dit is de doelgroep die ook boer Willem voor ogen heeft. We polsen hoe de scholen hun speelplaats momenteel vormgeven, waar de linken gelegd worden met de natuur en of er ook uitstappen naar het bos of park plaatsvinden. We willen aan de hand van deze vragen een zicht krijgen op welke activiteiten scholen reeds ondernemen zodat er geen overlapping voorkomt.

Daarnaast zullen we het openluchtleren in engere zin bevragen. We geven een korte verduidelijking van wat wij, na onze literatuurstudie, begrijpen onder de term openluchtleren. We kijken samen met de school of er momenteel in de werking al basisprincipes van deze omschrijving gehanteerd worden.

We bevragen naar argumenten waarom directie, het schoolkader, het leerkrachtenkorps, ouders en kinderen al dan niet voorstander zijn van het openluchtleren.

Aan de hand van deze vragen krijgen we een zicht op de voor- en nadelen die scholen ervaren tijdens het organiseren van openluchtlessen. Met deze antwoorden houden we rekening tijdens de uitwerking van ons project.

Om (vooral de niet-ervaren) scholen een duidelijker beeld te geven over wat openluchtleren nu precies inhoudt, beginnen we met het geven van enkele voorbeelden. Deze tonen aan hoe bepaalde vakken en lesinhouden geïntegreerd kunnen worden in de werking van het openluchtleren. Hierna vragen we de directie welke vakken gepast kunnen zijn om te organiseren op de kinderboerderij/ in open lucht.

Wanneer we een zicht krijgen op welke vakken zij belangrijk vinden of praktisch haalbaar zien om te integreren in de werking van het openluchtleren, kunnen we ook de leerplandoelstellingen verder afbakenen. Na de literatuurstudie zien we dat er een hele brede waaier aan leerplandoelstellingen is. We vragen aan de directie welke leerplandoelstellingen zij belangrijk vinden en welke zij ook haalbaar zien binnen de uitwerking van het openluchtleren. Directieleden beschikken namelijk over de beste kennis van deze leerplandoelstellingen.

We maken van dit moment ook gebruik om onze concepten voor te stellen aan de verschillende directies. We vragen naar constructieve feedback die een meerwaarde kan bieden zodat we kunnen aanpassen waar nodig.

Binnen onze laatste interviewvraag leggen we de focus op kinderboerderij Bokkeslot. Hierbij bevragen we de scholen naar hun ervaring op de kinderboerderij. Zo kunnen we polsen bij de directieleden hoe ze tegenover ons project staan. Een project waarbij de kinderboerderij een omgeving wordt waarin een educatief programma geïntegreerd is.

We peilen naar de voorbije ervaringen, troeven en eventuele mindere aspecten.

We bevragen ook nog hoe de school eventueel naar de kinderboerderij zou komen. Uit onze literatuurstudie zien we dat het project van School@Platteland aandringt om de leerlingen met de fiets naar de boerderij te laten komen (J. Allegaert, persoonlijke communicatie, 10 mei 2021). Om het belang hiervan aan te tonen, zullen we de directie enkele wetenschappelijke voordelen van fietsen aantonen (fietsersbond.nl, z.d.). Hierna komt de vraag hoe zij als school het transport naar Bokkeslot zouden verzorgen.

We maken aan de geïnterviewden duidelijk wat zal gebeuren met hun antwoorden. We vermelden waar verdere informatie van ons uitgewerkte project geraadpleegd kan worden.

Om dit interview af te ronden, bevragen we of de geïnterviewde nog opmerkingen of vragen heeft die tijdens het interview niet aan bod zijn gekomen. Zo bieden we de directie de kans om zelf nog aanvullingen te doen die volgens hen relevant zijn voor ons project.

Daarna bevragen we ook hoe hij/ zij het interview heeft ervaren. De feedback die we krijgen van de directieleden nemen we mee naar een volgend interview en proberen we hier op een correcte manier toe te passen. Dit kan gaan over de manier van afname, maar kan ook gaan over de interviewvragen op zich. Constructieve feedback zien wij als leeransen. We bevragen de directieleden ook naar andere scholen die zij kennen waarbij het openluchtleren al volledig geïntegreerd is. Tijdens onze literatuurstudie hebben we al verschillende scholen en organisaties ontdekt. We denken echter dat directieleden eventueel nog nieuwe scholen kunnen aanraden.

We bedanken de directie voor de medewerking en ronden het interview op een gepaste manier af (Neckebroeck et al., 2018).

In bijlage 2 vindt u het interviewschema.

Enquête

Onze enquête hebben we opgedeeld in twee grote delen. Het eerste deel is specifiek gericht naar leerkrachten die reeds een bezoek brachten aan kinderboerderij Bokkeslot. Dit omdat we willen peilen naar hun ervaringen op Bokkeslot. Daarnaast peilen we ook naar hun ideeën, visies en noden omtrent het openluchtleren. Het tweede deel is daarentegen specifiek gericht naar leerkrachten die misschien een toekomstig bezoek zouden willen brengen aan Bokkeslot. Bij dit deel van de respondenten willen we dan weer specifiek peilen naar hun ideeën, visies en noden omtrent het openluchtleren.

Eerst en vooral peilen we of de respondenten al dan niet een bezoek hebben gebracht aan kinderboerderij Bokkeslot. Daar krijgen ze twee keuzemogelijkheden 'ja' of 'nee'. Voor ons is dit interessant omdat we daaruit kunnen afleiden of de respondenten al gekend zijn met Bokkeslot. Wanneer de respondenten 'ja' aanvinken dan krijgen ze vragen voorgeschoteld die peilen naar hun persoonlijke ervaringen met Bokkeslot.

Vervolgens peilen we in de enquête in welk leerjaar de leerkrachten actief zijn. De leerkrachten krijgen volgende antwoordmogelijkheden voorgeschoteld: 'leerkracht eerste leerjaar', 'leerkracht tweede

leerjaar', 'leerkracht derde leerjaar', 'leerkracht vierde leerjaar', 'leerkracht vijfde leerjaar' en 'leerkracht zesde leerjaar'. Wij hebben specifiek voor deze antwoordmogelijkheden gekozen omdat het basisonderwijs onze doelgroep vormt. Hun antwoorden kunnen ons helpen bij het uitwerken van de opdrachten voor de leerlingen.

In een volgend deel van de enquête peilen we naar de ervaringen op Bokkeslot van de respondenten. Eerst vragen we naar hun keuze om naar Bokkeslot te komen. Ze krijgen volgende antwoordmogelijkheden voorgeschoteld: 'de afstand tot de school', 'praktisch gemak: we kennen de boer(in) en het bedrijf', 'landbouwverhaal', 'geschiktheid voor kinderen (aanbod, infrastructuur, aanpak op maat) en 'andere'. Voor het uitwerken van ons project vinden we het interessant om te peilen naar de redenen van hun bezoek.

Daarna peilen we of leerkrachten het fijn zouden vinden als ze de mogelijkheid krijgen om hun leerlingen zelfstandig te begeleiden aan de hand van uitgeschreven instructies. Ze krijgen hier twee antwoordmogelijkheden 'ja' en 'nee'. Deze vraag is voor ons belangrijk omdat het één van onze doelstellingen is om leerkrachten meer kansen te bieden om hun klas zelfsturend te begeleiden. Daarop volgt de vraag of ze hun antwoord kort willen verduidelijken. Deze vraag is voor ons interessant omdat we hier een antwoord willen krijgen op het 'waarom'. Deze informatie is van belang voor ons project. Op deze manier kunnen we ons goed afstemmen op de vraag van de respondenten.

In een volgend deel van de enquête peilen we verder naar wat Bokkeslot bijzonder maakt als (leer)omgeving. We reiken de respondenten een open vraag aan: 'Wat maakt Bokkeslot als omgeving volgens jou bijzonder?'. Deze open vraag kan ons een idee geven van wat de sterktes precies zijn van Bokkeslot. In ons onderzoek kunnen we daar dan verder op inzetten.

Daarna peilen we naar de ontwikkelvelden waar leerkrachten wensen dat hun leerlingen in groeien. Deze ontwikkelvelden zijn gebaseerd op de leerinhouden van de leerplansite Zin in Leven/Leren (ZILL) (Katholiekonderwijs.vlaanderen, 2018). Dit zijn de antwoordmogelijkheden: 'socio-emotionele ontwikkeling', 'ontwikkeling van een innerlijk kompas', 'ontwikkeling van initiatief en verantwoordelijkheid', 'motorische en zintuigelijke ontwikkeling', 'ontwikkeling van oriëntatie op de wereld', 'mediakundige ontwikkeling', 'muzische ontwikkeling', 'taalontwikkeling', 'ontwikkeling van wiskundig denken' en 'andere'. Het is de bedoeling dat ze hier aanduiden op welke ontwikkelvelden ze willen inzetten tijdens het openluchtleren. Daarop volgt ook de vraag of ze hun antwoord kort willen verduidelijken. Deze vraag is voor ons interessant omdat we hier een antwoord willen krijgen op het 'waarom'. Deze informatie is van belang voor ons project. Op die manier kunnen we ons goed afstemmen op de vraag van de respondenten.

Het tweede deel van de enquête richt zich specifiek op leerkrachten die nog geen bezoek hebben gebracht aan Bokkeslot en die lesgeven in het vierde, vijfde of zesde leerjaar. Aan het begin van de enquête hebben respondenten hier de keuzemogelijkheid 'nee' aangevinkt. Ze krijgen nu specifiek vragen voorgeschoteld die peilen naar hun ideeën, visies en noden omtrent het openluchtleren. We vinden het belangrijk om ook hen te betrekken in ons onderzoek om zo te achterhalen wat zij belangrijk vinden op een educatieve kinderboerderij. We kunnen van hen dus relevante informatie vergaren die nuttig kan zijn bij het uitwerken van ons project.

Eerst en vooral kijken we in dit deel of de leerkrachten reeds kennis hebben gemaakt met het begrip 'openluchtleren'. We schetsen, in eigen woorden, een definitie omtrent openluchtleren. De definitie wordt als volgt weergegeven in de enquête: 'Wij zien, in aansluiting met de Scandinavische pedagogische oorsprong, openluchtleren als een pedagogische aanpak buiten de klasmuren. De buitenruimte wordt gebruikt om de uitwerking van een brede waaier van het curriculum vorm te geven. Het is bij openluchtleren de bedoeling dat een kind leert door zelf te doen en zelf te reflecteren. Door te leren in openlucht, wordt de creativiteit van de kinderen geprikkeld.' Kort daarna bevragen we of de leerkrachten al lessen hebben aangeboden aan hun leerlingen in openlucht. De leerkrachten krijgen drie keuzemogelijkheden: 'ja', 'nee' en 'andere'. We willen de leerkrachten ook de mogelijkheid bieden om andere mogelijkheden op te geven. Deze vraag stellen wij omdat het ons interessant lijkt om te weten of leerkrachten al gebruik gemaakt hebben van de omgeving in de buitenlucht in hun lessen.

Ook hier peilen we, net zoals bij de vragen voor de leerkrachten die wel reeds naar de kinderboerderij zijn gekomen, naar de ontwikkelvelden. Ook hier kunnen de leerkrachten aanduiden welke ontwikkelvelden ze belangrijk vinden.

We bevragen verder naar hun interesse in lessen omtrent het openluchtleren. Hier krijgen ze twee antwoordmogelijkheden 'ja' en 'nee'. Daarop volgt de vraag of ze hun antwoord kort willen verduidelijken. Deze vraag is voor ons heel interessant omdat we hier een antwoord krijgen op het 'waarom'. Deze informatie is van belang voor ons project. Op die manier kunnen we ons goed afstemmen op de vraag van de respondenten.

Ook hier polsen we of de leerkrachten het fijn zouden vinden om hun klas te begeleiden aan de hand van uitgeschreven instructies.

Ons lijkt het ook een meerwaarde om ons project al eens kort voor te stellen. We bevragen dit aan de hand van een schaalvraag waarbij ze elk concept of praktische mogelijkheid (bv. halve dag/ volledige

dag) een cijfer van één tot vijf kunnen geven. Hierdoor krijgen we een goed zicht op hun interesse binnen elk concept en wat voor hen haalbaar lijkt.

We eindigen de enquête met een open vraag voor zowel de groep respondenten die al een bezoek brachten aan Bokkeslot, als de groep respondenten die nog geen bezoek brachten. De open vraag peilt naar opmerkingen en/ of suggesties omtrent het openluchtleren. We vinden het belangrijk om naar hun ideeën, visies en noden te peilen, vandaar dat we er een open vraag van maken. Deze ideeën, visies en noden kunnen als inspiratiebron dienen voor ons project (Neckebroeck et al., 2018).

In bijlage 3 vindt u het enquêteschema.

4. Data-analyse

4.1 Analyse van de respondenten: enquête

We sturen de enquête door naar verschillende lagere scholen. Deze scholen brachten al eerder een klasbezoek aan Bokkeslot. Om een minimaal betrouwbaarheidsniveau van 95% met een foutenmarge van 5% te bekomen moeten we minstens 33 van de 36 lagere scholen bevragen. We besluiten zelf om zestien scholen te contacteren via e-mail. Deze scholen kiezen we willekeurig uit een lijst die we van onze opdrachtgever hebben verkregen. We merken dat er geen respons is om een data-analyse uit te voeren. Om deze respons te verhogen nemen we telefonisch contact op met de directie van de scholen. Ook hierna krijgen we onvoldoende antwoorden. Na het telefonisch contact besluiten we om deze enquête door te sturen naar kennissen en familie die ook tewerkgesteld zijn in het lager onderwijs. Hier krijgen we wel meerdere antwoorden op. We spreken kennissen en familie aan die nog niet naar Bokkeslot zijn geweest, dus verkrijgen we veel het antwoord 'nee' op de vraag of ze al op bezoek zijn gekomen.

In totaal worden er uiteindelijk 36 respondenten bevraagd via de enquête. Van de zestien scholen die we contacteren, krijgen wij ongeveer zeven ingevulde formulieren van onze enquête. Aangezien we ervoor kiezen om de enquête anoniem te laten invullen, hebben we niet precies zicht op hoeveel enquêtes ingevuld werden door onze schoolcontacten. De overige ingevulde enquêtes zijn afkomstig van onze eigen contacten.

Bezoek

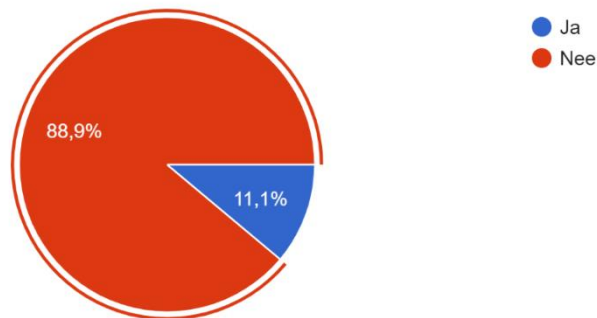
Het eerste wat we bevragen gaat omtrent het bezoek op Bokkeslot. We vragen of de leerkrachten reeds op bezoek zijn geweest naar de kinderboerderij. Hierbij bestaan de antwoordmogelijkheden uit 'ja' en 'nee'.

Heeft u al een klasbezoek gebracht aan Bokkeslot?	
Ja	4
Nee	32

Tabel 5: Frequentietabel klasbezoek Bokkeslot

Heeft u al een klasbezoek gebracht aan boerderij Bokkeslot?

36 antwoorden

Grafiek 1: klasbezoek Bokkeslot

Uit tabel 5 kunnen we afleiden dat 32 van de 36 respondenten nog geen bezoek hebben gebracht aan de kinderboerderij. De overige leerkrachten hebben dit wel al gedaan.

We kunnen dus concluderen dat de grote meerderheid van onze respondenten nog geen bezoek heeft gebracht aan de boerderij.

Takenpakket

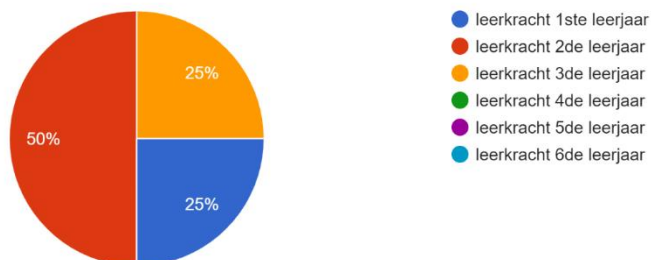
Het takenpakket is het tweede kenmerk dat we bevragen in onze enquête. Hier wordt onze enquête opgesplitst in twee delen. Zoals hierboven aangegeven wordt, maken we een onderscheid tussen leerkrachten die wel al geweest zijn en leerkrachten die nog niet naar de boerderij geweest zijn.

Leerkrachten die al naar Bokkeslot zijn geweest:

Frequentie	
Leerkracht 1ste leerjaar	1
Leerkracht 2de leerjaar	2
Leerkracht 3de leerjaar	1
Leerkracht 4de leerjaar	0
Leerkracht 5de leerjaar	0
Leerkracht 6de leerjaar	0
Totaal	4

Tabel 6: Takenpakket

Mijn taak op school:
4 antwoorden

Grafiek 2: Frequentietabel Takenpakket

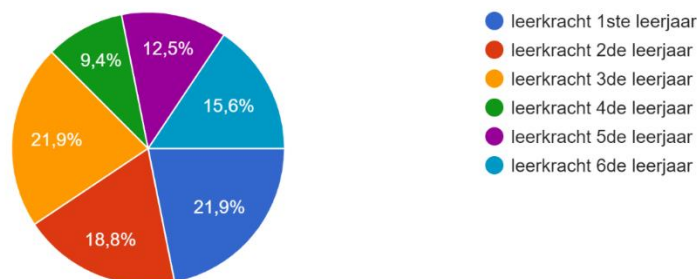
Uit de enquête blijkt dat de helft van de respondenten leerkracht is van het tweede leerjaar. Van de respondenten is $\frac{1}{4}$ leerkracht van het eerste leerjaar en $\frac{1}{4}$ van de respondenten is leerkracht derde leerjaar.

Leerkrachten die nog niet naar Bokkeslot zijn geweest:

Frequentie	
Leerkracht 1ste leerjaar	7
Leerkracht 2de leerjaar	6
Leerkracht 3de leerjaar	7
Leerkracht 4de leerjaar	3
Leerkracht 5de leerjaar	4
Leerkracht 6de leerjaar	5
Totaal	32

Tabel 7: Frequentietabel Takenpakket

Mijn taak op school:
32 antwoorden

Grafiek 3: Takenpakket

Van de respondenten is 21,9 % leerkracht eerste leerjaar. Ongeveer 19% van de respondenten is leerkracht tweede leerjaar. Iets meer dan 22% van de respondenten is leerkracht derde leerjaar. Minder dan 10% van de respondenten is leerkracht vierde leerjaar. Meer dan 10% van de respondenten is leerkracht vijfde leerjaar. Ten slotte is minder dan 20% van de respondenten leerkracht zesde leerjaar.

We kunnen uit de grafieken afleiden dat vooral de jongere leerjaren reeds een bezoek hebben gebracht aan de kinderboerderij.

Lessen in de buitenlucht

Voor het derde kenmerk peilen we naar het feit of de leerkrachten al dan niet al eens een les in de buitenlucht hebben gegeven. De antwoordmogelijkheden bij deze vraag zijn 'ja', 'neen' en 'anders'. Deze vraag wordt enkel gesteld aan leerkrachten die nog niet op bezoek zijn geweest naar boerderij Bokkeslot.

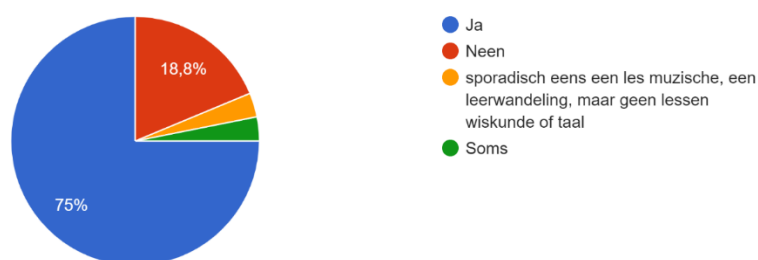
Leerkrachten die nog niet naar Bokkeslot zijn gekomen:

Heeft u al lessen in de buitenlucht aangeboden aan uw leerlingen?	
Ja	24
Neen	6
Anders	2

Tabel 8: Frequentietabel Lessen buitenlucht

Uit onze enquête blijkt dat 75% van de respondenten die nog niet op bezoek zijn geweest naar kinderboerderij Bokkeslot al eens een les in de buitenlucht hebben aangeboden bij hun leerlingen. Van de 32 respondenten hebben slechts vier leerkrachten nooit eerder een les in de buitenlucht aangeboden. Een tweetal leerkrachten vulden nog iets aan bij 'anders' met name "soms" en "sporadisch eens een les muzische, een leerwandeling, maar geen lessen wiskunde of taal."

Heeft u al lessen in de buitenlucht aangeboden aan uw leerlingen?
32 antwoorden

Grafiek 4: Lessen buitenlucht

We stellen vast dat de grote meerderheid van de leerkrachten die nog niet op bezoek zijn gekomen, al eens een les in de buitenlucht hebben aangeboden.

Ontwikkelvelden

Verder peilen we naar de ontwikkelvelden waar de leerkrachten op willen focussen. We reiken de verschillende ontwikkelvelden aan waarbij leerkrachten kunnen aangeven welke zij het relevant vinden om rond te werken.

Leerkrachten die nog niet naar Bokkeslot zijn gekomen:

Grafiek 5: Ontwikkelvelden

Uit de enquête blijkt dat 81,3 % ervoor kiest om de socio-emotionele ontwikkeling te integreren in ons project. Verder zien we dat de ontwikkelvelden 'ontwikkeling van oriëntatie op de wereld' en 'ontwikkeling van initiatief en verantwoordelijkheid' de top drie afsluiten. Hier houden we rekening mee binnen de uitwerking van onze opdrachten.

Andere ontwikkelvelden zoals 'mediakundige ontwikkeling' en 'muzische ontwikkeling' vinden leerkrachten minder relevant om te integreren in ons project. Deze scores 21,9 % en 37,5 %.

We bevragen ook of de leerkrachten het een meerwaarde vinden om meerdere ontwikkelvelden te integreren binnen een bepaalde opdracht. Hier zien we dat slechts één leerkracht dit een meerwaarde zou vinden. Op deze ontwikkelvelden leggen we niet noodzakelijk de focus.

Interesse openluchtleren

Leerkrachten die nog niet naar Bokkeslot zijn geweest:

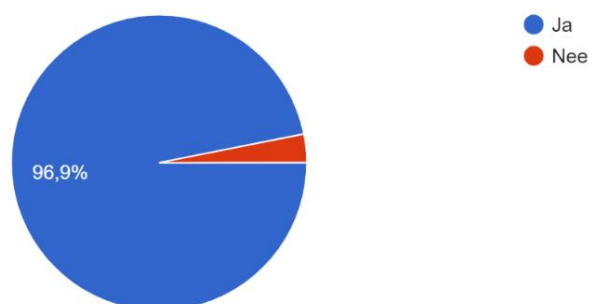
Heeft u interesse om het openluchtleren toe te passen in uw lessen?	
Ja	31
Nee	1

Tabel 9: Frequentietabel Interesse openluchtleren

Uit onze enquête blijkt dat 96,9% van de leerkrachten die nog niet naar Bokkeslot zijn geweest, interesse hebben om het openluchtleren toe te passen in zijn/ haar lessen. Er is 3,1% van de leerkrachten die geen interesse hebben.

Heeft u interesse om het openluchtleren toe te passen in uw lessen?

32 antwoorden

Grafiek 6: Interesse openluchtleren

Leerkrachten die wel naar Bokkeslot zijn geweest:

Omdat het eerste en tweede leerjaar niet tot onze doelgroep behoren, bevragen we deze vraag alleen aan leerkrachten van het derde tot en met zesde leerjaar. Aangezien er geen leerkrachten de enquête invulden van het derde tot zesde leerjaar, die al naar Bokkeslot zijn gekomen, kunnen we deze vraag niet beantwoorden.

We kunnen concluderen dat de overgrote meerderheid van de respondenten het openluchtleren wil toepassen in hun lessen.

Verduidelijking

Leerkrachten die nog niet naar Bokkeslot zijn geweest:

We vragen de respondenten om hun antwoord op de vraag 'Heeft u interesse om het openluchtleren toe te passen in uw lessen' te verduidelijken.

Uit de antwoordmogelijkheden wordt duidelijk dat de meerderheid interesse heeft om het openluchtleren toe te passen.

Opmerkingen:

- "Het leren door te doen heeft het meeste leereffect."
- "Hetgeen dat ze echt zelf doen en in de realiteit kunnen doen, zullen ze nog beter onthouden."
- "Leerlingen leren beter in een omgeving van natuur. Ze komen daar tot rust en ontdekken zelf nieuwe dingen."
- "Leren in de praktijk blijft vaak beter plakken dan eindeloos werkblaadjes invullen."
- "Het is vaak beter dat leerlingen buiten zelf de leerstof kunnen ontdekken! Ze onthouden meer door dingen zelf te zien en te doen."
- "Momenteel weet ik er niet veel over."
- "Het buitenleren kan leerlingen extra motiveren."
- "Ik denk dat de kinderen meer gemotiveerd zijn om te leren in de openlucht, dat ze meer verantwoordelijkheid opnemen om zelf te gaan leren."
- "Ik ben ervan overtuigd dat leerlingen heel wat bij leren door zelf dingen te zien, horen en doen. De ervaringen die ze opdoen in buitenlucht, in functionele settings zullen langer 'blijven hangen' dan dat er enkel over verteld wordt binnen de klasmuren."
- "In Scandinavische landen wordt dit al veel toegepast. We kunnen daar veel van opsteken. Ik sta daar in ieder geval voor open!"
- "De leerlingen zien tegenwoordig te weinig connectie met dingen van buiten."
- "Sta er wel voor open, maar nog niet gedaan."
- "Motiverend en inspirerend, hogere betrokkenheid."
- "Lijkt me verrijkend voor de leerlingen."
- "Het lijkt me zeer beklijvend."
- "Ervaringsgericht leren."

- “Ik vind het gewoon fijn om buiten te zijn met kinderen. Kinderen zitten al vaak genoeg binnen.”
- “Het is leuk voor de leerlingen om eens op een andere plaats te leren.”
- “Meer en meer wordt duidelijk dat heel wat (stads)kinderen meer opsteken bij het openluchtleren, de betrokkenheid is sterker.”

We kunnen er ook uit afleiden dat een deel van de respondenten het openluchtleren reeds toepast in hun lessen.

Opmerkingen:

- “Dit doe ik al nu zeer regelmatig.”
- “Ik trek regelmatig naar buiten met mijn leerlingen om ze op een alternatieve manier dingen te leren.; ‘Vorige jaar was ik verantwoordelijk voor 'Doe woensdag' in het eerste leerjaar. Hierbij ontwikkelde ik lessen waarbij de geziene leerstof op een speelse manier werd geautomatiseerd op de speelplaats. Dit is slechts een kleine fractie van wat mogelijk is op vlak van openluchtleren, maar ik merkte dat de leerlingen intrinsiek gemotiveerd waren om zaken bij te leren. Ik zou het openluchtleren dus graag wat meer toepassen in mijn eigen lessen.”
- “Ik probeer zo veel mogelijk naar buiten te gaan met de leerlingen. Leerlingen zijn gemotiveerder bv. spelling met krijt op speelplaats schrijven (leuker dan in een boekje steeds hetzelfde te doen).”

Uit de enquêteresultaten kunnen we ook afleiden dat er leerkrachten zijn die het praktisch niet haalbaar vinden om het openluchtleren organisatorisch uit te werken.

Opmerkingen:

- “Het idee klinkt wel leuk, maar ik zou niet weten hoe ik eraan moet beginnen.”
- “Ik zou openluchtleren graag toepassen, maar dit is niet voor elke klas vanzelfsprekend. Mijn klas is bijvoorbeeld heel divers (adhd, autisme), waardoor een les in openlucht behoorlijk moeilijk is. Bepaalde van mijn leerlingen zouden te veel prikkels ondervinden.”
- “Bij openluchtleren zijn de leerlingen vaak (inter)actiever aan het werk. Dit zorgt ervoor dat ze leerstof beter verwerken en onthouden. Alleen schrikt het organisatorische aspect van openluchtleren me soms wat af ...”

Ten slotte is er een kleine minderheid die geen interesse heeft om het openluchtleren toe te passen in hun lessen.

Opmerkingen:

- “Druk klassiek programma, misschien angst om nieuwe dingen toe te laten?”
- “Ik heb reeds een cursus gevolgd over outdoor education.”

Zelfstandige begeleiding aan de hand van uitgeschreven instructies

Aangezien leerkrachten bij onze methodiek hun leerlingen zelf moeten begeleiden, vinden we het belangrijk om te polsen naar de bereidheid bij hen om zelfstandig een bezoek te begeleiden a.d.h.v. uitgeschreven instructies.

Leerkrachten die nog niet naar Bokkeslot zijn geweest:

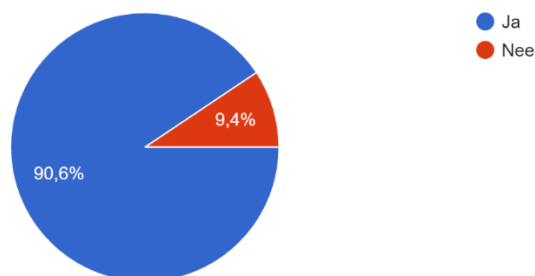
Zou u het fijn vinden om uw leerlingen zelfstandig te begeleiden a.d.h.v. uitgeschreven instructies op een kinderboerderij? Bv. Bokkeslot in Deerlijk.	
Ja	29
Nee	3

Tabel 10: Frequentietabel Zelfstandige begeleiding a.d.h.v. uitgeschreven instructies

Uit onze enquête blijkt dat 90,6% van de respondenten het fijn zou vinden om hun leerlingen zelfstandig te begeleiden op een boerderij door middel van enkele uitgeschreven instructies. Slechts 9,4% ziet dit eerder niet zitten.

Zou u het fijn vinden om uw leerlingen zelfstandig te begeleiden a.d.h.v. uitgeschreven instructies op een kinderboerderij? Bv. Bokkeslot in Deerlijk.

32 antwoorden

Grafiek 7: Zelfstandige begeleiding a.d.h.v. uitgeschreven instructies

Verduidelijking

We vroegen de respondenten om hun antwoord op de vraag 'Zou u het fijn vinden om uw leerlingen zelfstandig te begeleiden a.d.h.v. uitgeschreven instructies op Bokkeslot?' te verduidelijken.

Alle respondenten gaven aan dit fijn te vinden. De leerkrachten geven aan dat ze hier zeker voor open staan ("Het is eens iets nieuws waar ik zeker voor opensta.", "Het is altijd interessant om iets nieuws uit te proberen.", "Bokkeslot is een leuke plek om op ontdekking te gaan. Een gids is niet per se nodig, maar een instructie komt altijd van pas." ...)

Leerkrachten geven ook aan dat er meerdere voordelen zijn voor de leerlingen wanneer ze hun klas zelfstandig begeleiden ("Het zou leuk zijn om samen met de kinderen bepaalde zaken op de boerderij te ontdekken en te onderzoeken. Zodanig dat ze zelf tot een eindconclusie kunnen komen.", "Zo leren ze initiatief te nemen en groeit hun verantwoordelijkheidsgevoel.")

Leerkrachten die wel naar Bokkeslot zijn geweest:

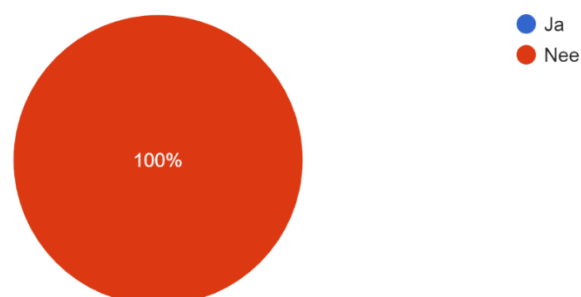
Zou u het fijn vinden om uw leerlingen zelfstandig te begeleiden a.d.h.v. uitgeschreven instructies op Bokkeslot?	
Ja	0
Nee	4

Tabel 11: Frequentietabel Zelfstandige begeleiding a.d.h.v. uitgeschreven instructies

Uit onze enquête leiden we af dat de vier leerkrachten die al eens een bezoek hebben gebracht aan Bokkeslot, het niet zien zitten om hun leerlingen zelfstandig te begeleiden op de boerderij a.d.h.v. uitgeschreven instructies.

Zou u het fijn vinden om uw leerlingen zelfstandig te begeleiden a.d.h.v. uitgeschreven instructies op Bokkeslot?

4 antwoorden

Grafiek 8: Zelfstandige begeleiding a.d.h.v. uitgeschreven instructies

We kunnen concluderen dat de grote meerderheid van de leerkrachten die nog geen bezoek hebben gebracht aan de kinderboerderij, het zien zitten om hun klas zelfstandig te begeleiden. De leerkrachten die echter wel al een bezoek hebben gebracht, geven allemaal aan dat ze het niet zien zitten om dit zelfstandig te doen.

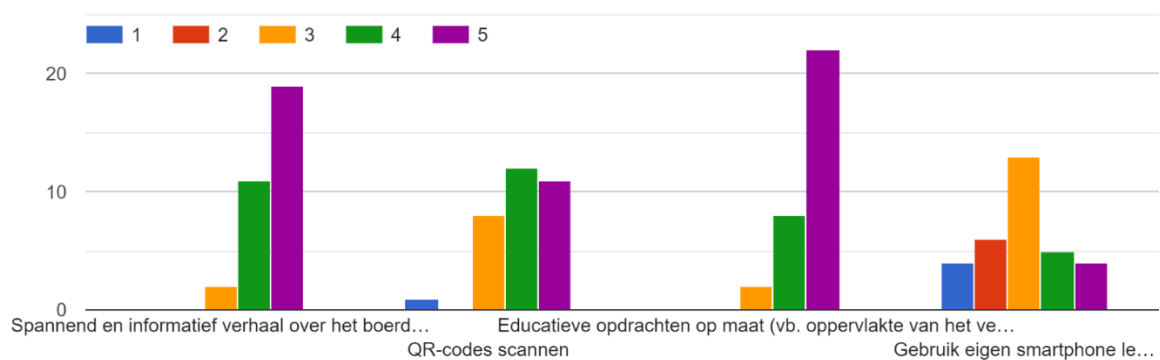
Spannend en informatief verhaal over het boerderijleven

Leerkrachten die nog niet naar Bokkeslot zijn geweest:

Score	Frequentie
1 (niet interessant)	0
2 (minder interessant)	0
3 (neutraal)	2
4 (interessant)	11
5 (zeer interessant)	19

Tabel 12: Frequentietabel Verhaal

Heeft u interesse in onderstaande concepten?

Grafiek 9: Verhaal

Uit onze enquête blijkt dat negentien van de 32 leerkrachten '5' (zeer interessant) antwoorden op de vraag of ze open staan voor een spannend en informatief verhaal over het boerderijleven gekoppeld aan opdrachten.

Hiernaast antwoorden elf van de 32 leerkrachten antwoord '4' (interessant) op deze vraag. Tenslotte kiezen twee van de 32 leerkrachten antwoord '3' (neutraal) op deze vraag.

Meer dan de helft van de respondenten vindt het zeer interessant om te werken met een spannend en informatief verhaal.

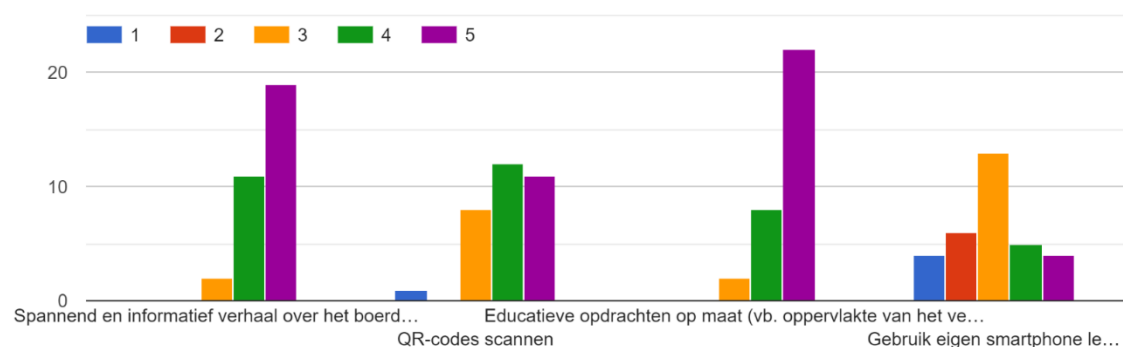
QR-codes scannen

Leerkrachten die nog niet naar Bokkeslot zijn geweest:

Score	Frequentie
1 (niet interessant)	1
2 (minder interessant)	0
3 (neutraal)	8
4 (interessant)	12
5 (zeer interessant)	11

Tabel 13: Frequentietabel QR-codes

Heeft u interesse in onderstaande concepten?

Grafiek 10: QR-codes

Uit onze enquête blijkt dat elf van de 32 leerkrachten '5' (zeer interessant) antwoorden op de vraag of ze open staan voor het gebruik van QR-codes.

Hiernaast antwoorden twaalf van de 32 leerkrachten '4' (interessant) op deze vraag. Verder kiezen acht van de 32 leerkrachten antwoord '3' (neutraal) op deze vraag. Tenslotte wordt er door één leerkracht gekozen voor het antwoord '1' (niet interessant).

We merken dat de meerderheid het interessant vindt om te werken met het scannen van een QR-code.

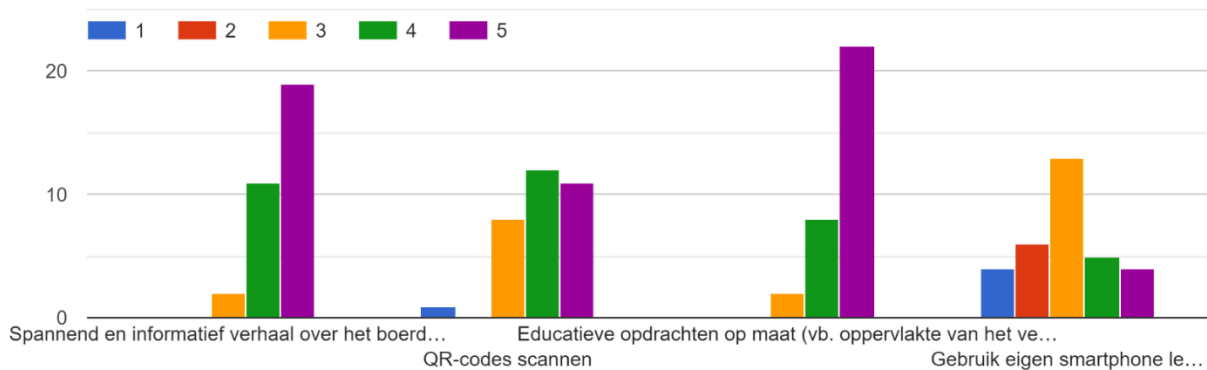
Educatieve opdrachten op maat (vb. Oppervlakte van het veld berekenen)

Leerkrachten die nog niet naar Bokkeslot zijn geweest:

Score	Frequentie
1 (niet interessant)	0
2 (minder interessant)	0
3 (neutraal)	2
4 (interessant)	8
5 (zeer interessant)	22

Tabel 14: Frequentietabel educatieve opdrachten

Heeft u interesse in onderstaande concepten?

Grafiek 11: Educatieve opdrachten

Uit onze enquête blijkt dat 22 leerkrachten '5' (zeer interessant) antwoorden op de vraag om met educatieve opdrachten op maat (vb. oppervlakte van het veld waar de koeien op staan meten en actief mee aan de slag gaan) aan de slag te gaan.

Hiernaast antwoorden acht leerkrachten '4' (interessant) op deze vraag. Tenslotte antwoorden twee leerkrachten '3' (neutraal).

We concluderen dat zeer veel respondenten het zeer interessant vinden om te werken met educatieve opdrachten. Niemand is niet of minder geïnteresseerd.

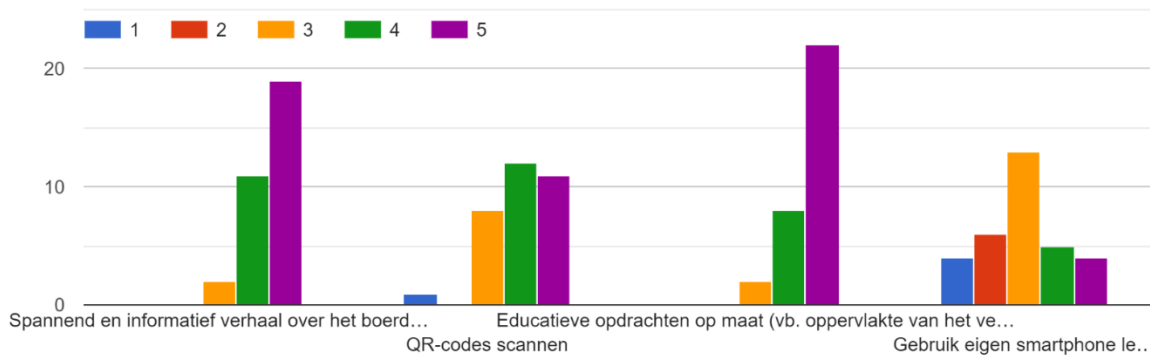
Gebruik eigen smartphone leerkracht

Leerkrachten die nog niet naar Bokkeslot zijn geweest:

Score	Frequentie
1 (niet interessant)	4
2 (minder interessant)	6
3 (neutraal)	13
4 (interessant)	5
5 (zeer interessant)	4

Tabel 15: Frequentietabel Smartphone

Heeft u interesse in onderstaande concepten?

Grafiek 12: Smartphone

Uit onze enquête blijkt dat slechts vier van de 32 leerkrachten '5' (zeer interessant) antwoorden op de vraag of ze open staan voor het gebruik van hun eigen Smartphone.

Hiernaast antwoorden vijf van de 32 leerkrachten '4' (interessant) op deze vraag. Verder kiezen dertien van de 32 leerkrachten antwoord '3' (neutraal) op deze vraag. Daaropvolgend duiden zes respondenten het antwoord '2' (minder interessant) aan. Tenslotte wordt er door vier leerkrachten gekozen voor het antwoord '1' (niet interessant).

Bij deze vraag zien we dat de meerderheid een neutrale mening heeft omtrent het eigen gebruik van de smartphone. De resultaten zijn evenwichtig verdeeld.

Opmerkingen

We vragen de respondenten om eventuele opmerkingen of suggesties omtrent bovenstaande concepten weer te geven.

De helft van de respondenten geven aan geen opmerkingen of suggesties te hebben omtrent bovenstaande concepten.

De andere helft van de respondenten geven wel opmerkingen of suggesties mee.

Enkele opmerkingen zijn:

- “Met digitale toepassingen is een goede wifi-netwerk belangrijk. Bij een bezoek aan de boerderij heb ik niet zoveel zin om met tablets enz. te sleuren maar wil ik vooral dat kinderen echt leren, ruiken, voelen, ondernemen ...”
- “Bij digitale info moet ook het materiaal (vb. tablets) voorhanden zijn op de kinderboerderij”
- “Voor kinderen van een 2de leerjaar is het altijd leuk om vanuit een verhaal te starten en zo over te gaan naar concrete opdrachten.”
- “Eventueel aangepaste versies voor scholen die niet meteen in een regio liggen met veel natuur rondom.”
- “Individueel gebruik van gsm is af te raden”
- “QR-codes maken is misschien nog iets te moeilijk voor het eerste leerjaar.”
- “Ik ben een grote voorstander van educatieve opdrachten. Zo zien de leerlingen meteen in waarom ze iets moeten leren. Het maakt het allemaal veel zinvoller. Educatieve opdrachten: omtrek berekenen voor de omheining van een veld, oppervlakte van een muur berekenen om die te schilderen, verhoudingstabellen opstellen i.v.m. het voeder van de dieren of bij ingrediënten om brood te bakken, ...”
- “Zeer mooi initiatief! Zeker de moeite om verder te integreren in het onderwijs!”
- “Dit zijn heel leuke, interessante en interactieve activiteiten! Ik ben er zeker van dat mijn leerlingen heel enthousiast zouden zijn.”
- “Indien het gebruiken van eigen smartphone leerkracht slaat op de leerkracht zelf die hem gebruikt, dan sta ik hier helemaal voor open. Indien dit slaat op het gebruiken door andere personen (eventueel leerlingen) dan sta ik hier al minder voor te springen.”
- “Afhankelijk van welke opdrachten en waarvoor de QR-codes gebruikt worden. Worden de kinderen ertoe aangezet om zelf oplossingen te vinden en creatief te zijn? Deze opdrachten kunnen goed zijn of minder goed vandaar een 3.”
- “QR -codes scannen kan interessant zijn, maar persoonlijk zou ik op een boerderij niet té veel technologie introduceren. Zelfde geldt voor het gebruik van de eigen smartphone.”
- “Hele leuke ideeën!”
- “Ik vind ze heel goed.”

Praktische uitwerking

Binnen onze enquête bevragen we leerkrachten ook hoe zij staan tegenover enkele ideeën die wij zouden integreren in ons project. We kiezen ervoor om deze vragen voor te leggen aan leerkrachten die nog niet naar Bokkeslot op bezoek zijn geweest. Dit omdat hun mening nog niet gekleurd kan zijn door eerdere ervaringen op de kinderboerderij. Deze praktische uitwerking bestaat uit vijf luikjes: programma halve dag, programma volledige dag, voorverwerking boerderijbezoek in de klas, naverwerking boerderijbezoek in de klas, bezoek kinderboerderij, bezoek fruitbomen + bijenkasten, bezoek zelfoogstvelden.

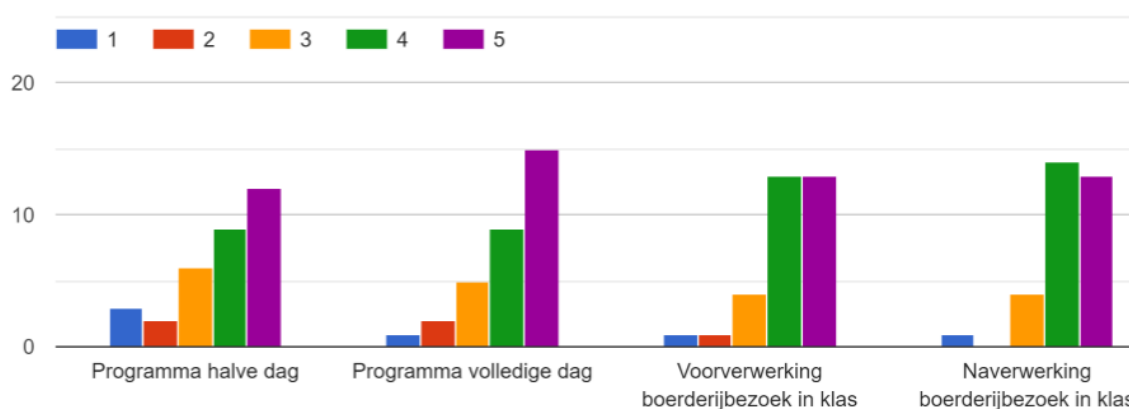
Programma halve dag

Leerkrachten die nog niet naar Bokkeslot zijn geweest:

Score	Frequentie
1 (niet interessant)	3
2 (minder interessant)	2
3 (neutraal)	6
4 (interessant)	9
5 (zeer interessant)	12

Tabel 16: Frequentietabel Programma halve dag

Voor welke praktische zaken staat u het meest open?

Grafiek 13: Programma halve dag

Conclusie

Uit onze enquête blijkt dat twaalf van de 32 leerkrachten '5' (zeer interessant) antwoorden op de vraag of ze een programma van een halve dag interessant vinden.

Hiernaast antwoorden negen van de 32 leerkrachten antwoord '4' (interessant) op deze vraag.

Verder antwoorden zes respondenten dat ze eerder neutraal staan tegenover de mogelijkheid om een halve dag naar de kinderboerderij te komen.

We zien ook dat twee leerkrachten aangeven dat ze het minder interessant vinden om een programma van een halve dag te volgen.

Ten slotte geven drie leerkrachten aan dat ze het niet interessant vinden om te werken met een programma van een halve dag.

Hieruit kunnen we dus concluderen dat de meeste leerkrachten het zeer interessant vinden om te werken met een halve dag.

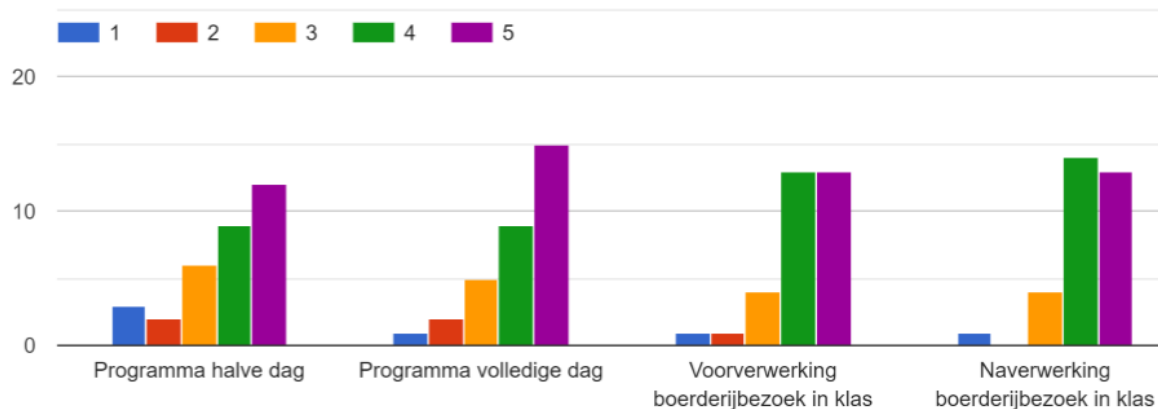
Programma volledige dag

Leerkrachten die nog niet naar Bokkeslot zijn geweest:

Score	Frequentie
1 (niet interessant)	1
2 (minder interessant)	2
3 (neutraal)	5
4 (interessant)	9
5 (zeer interessant)	15

Tabel 17: Frequentietabel Programma volledige dag

Voor welke praktische zaken staat u het meest open?

Grafiek 14: Programma volledige dag

Uit onze enquête blijkt dat vijftien van de 32 leerkrachten '5' (zeer interessant) antwoorden op de vraag of ze liever een volledig dagprogramma hebben.

Hiernaast antwoorden negen van de 32 leerkrachten antwoord '4' (interessant) op deze vraag. Daarnaast antwoorden vijf leerkrachten '3' (neutraal) en twee leerkrachten '2' (minder interessant) op deze vraag. Ten slotte is er één leerkracht die '1' (niet interessant) antwoordt.

De grote meerderheid vindt het interessant tot zeer interessant om te werken met een programma van een volledige dag.

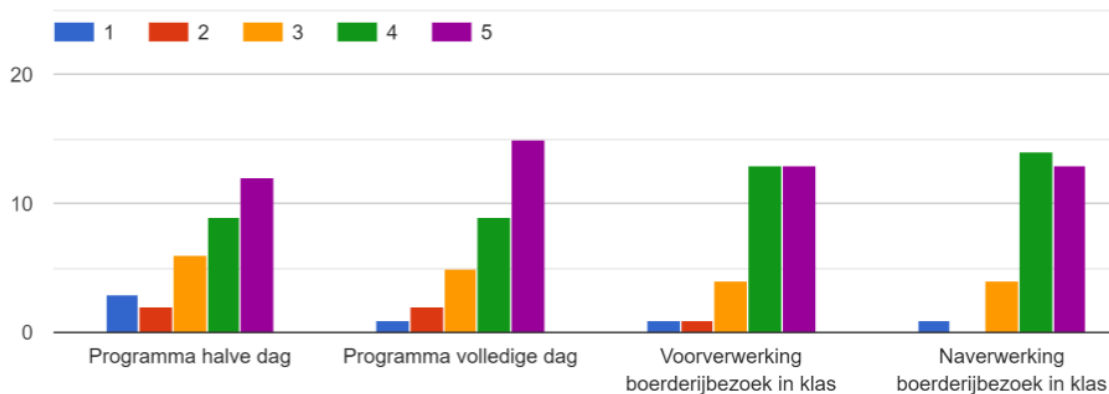
Voorverwerking Boerderijbezoek in de klas

Leerkrachten die nog niet naar Bokkeslot zijn geweest:

Score	Frequentie
1 (niet interessant)	1
2 (minder interessant)	1
3 (neutraal)	4
4 (interessant)	13
5 (zeer interessant)	13

Tabel 18: Frequentietabel Voorverwerking boerderijbezoek in klas

Voor welke praktische zaken staat u het meest open?

Grafiek 15: Voorverwerking boerderijbezoek in klas

Uit onze enquête blijkt dat dertien van de 32 leerkrachten '5' (zeer interessant) antwoorden op de vraag of ze open staan voor een voorverwerking in de klas op hun aankomende boerderijbezoek.

Hiernaast antwoorden dertien van de 32 leerkrachten '4' (interessant) op deze vraag. Verder kiezen vier van de 32 leerkrachten antwoord '3' (neutraal) op deze vraag. Daaropvolgend duidt één leerkracht het antwoord '2' (minder interessant) aan. Tenslotte wordt er door één leerkracht gekozen voor het antwoord '1' (niet interessant).

De grote meerderheid geeft aan dat ze het interessant of zeer interessant vinden om te werken met een voorverwerking in de klas.

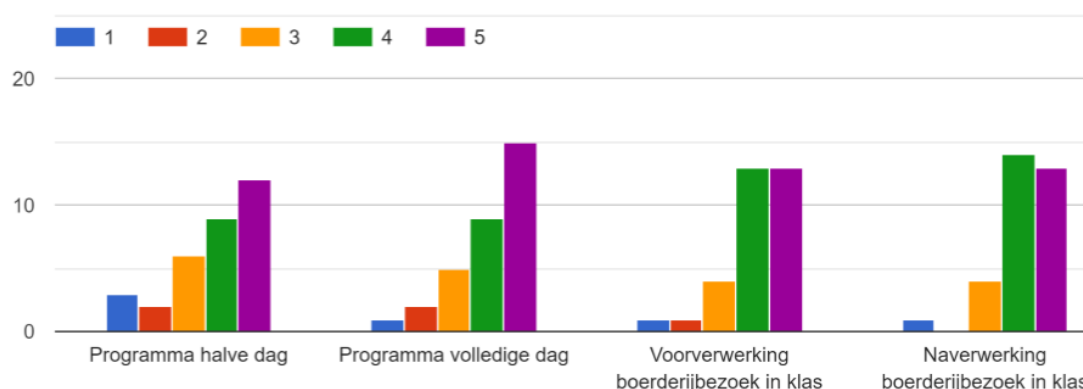
Naverwerking boerderijbezoek in klas

Leerkrachten die nog niet naar Bokkeslot zijn geweest:

Score	Frequentie
1 (niet interessant)	1
2 (minder interessant)	0
3 (neutraal)	4
4 (interessant)	14
5 (zeer interessant)	13

Tabel 19: Frequentietabel naverwerking boerderijbezoek in klas

Voor welke praktische zaken staat u het meest open?

Grafiek 16: Naverwerking boerderijbezoek in klas

Uit onze enquête blijkt dat dertien van de 32 leerkrachten '5' (zeer interessant) antwoorden op de vraag of ze open staan voor een naverwerking in de klas op hun aankomende boerderijbezoek.

Hiernaast antwoorden veertien van de 32 leerkrachten '4' (interessant) op deze vraag. Verder kiezen vier van de 32 leerkrachten antwoord '3' (neutraal) op deze vraag. Tenslotte wordt er door één leerkracht gekozen voor het antwoord '1' (niet interessant).

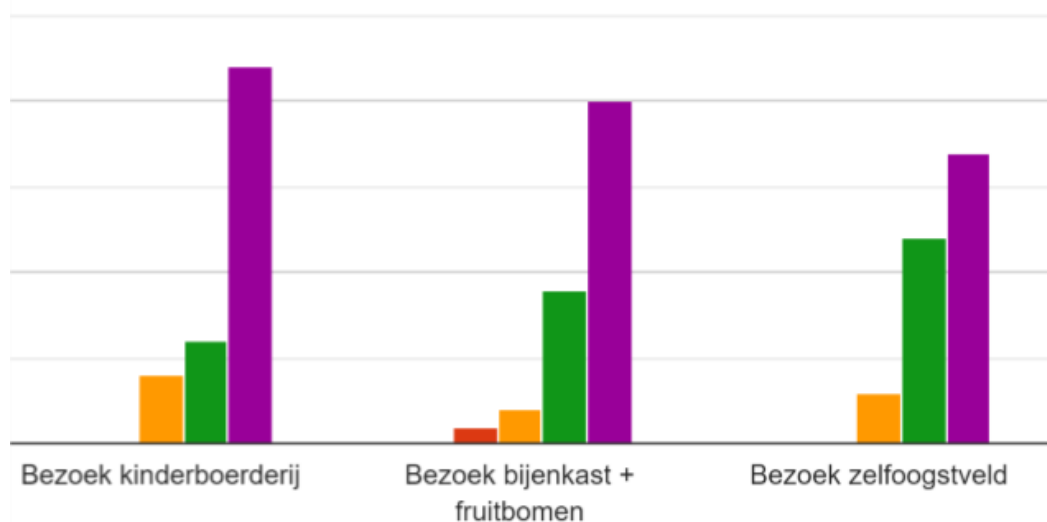
Ook hier zien we dat de leerkrachten het interessant tot zeer interessant vinden om te werken met naverwerking. We zien dus dat zowel de na- als voorverwerking zaken zijn waar leerkrachten in geïnteresseerd zijn.

Bezoek kinderboerderij

Leerkrachten die nog niet naar Bokkeslot zijn geweest:

Score	Frequentie
1 (niet interessant)	0
2 (minder interessant)	0
3 (neutraal)	4
4 (interessant)	6
5 (zeer interessant)	22

Tabel 20: Frequentietabel Bezoek kinderboerderij

Grafiek 17: Bezoek kinderboerderij

(Legende en verdeling zie grafiek 16)

Uit onze enquête blijkt dat vier leerkrachten van de 32 leerkrachten '3' (neutraal) antwoorden op de vraag of ze open staan voor een bezoek aan de kinderboerderij. Zes van de 32 leerkrachten antwoorden '4' (interessant) op de vraag of ze openstaan voor een bezoek aan de kinderboerderij. Ten slotte antwoorden 22 van de 32 leerkrachten '5' (zeer interessant) op de vraag of ze openstaan voor een bezoek aan de kinderboerderij. Uit deze grafiek kunnen we concluderen dat de grote

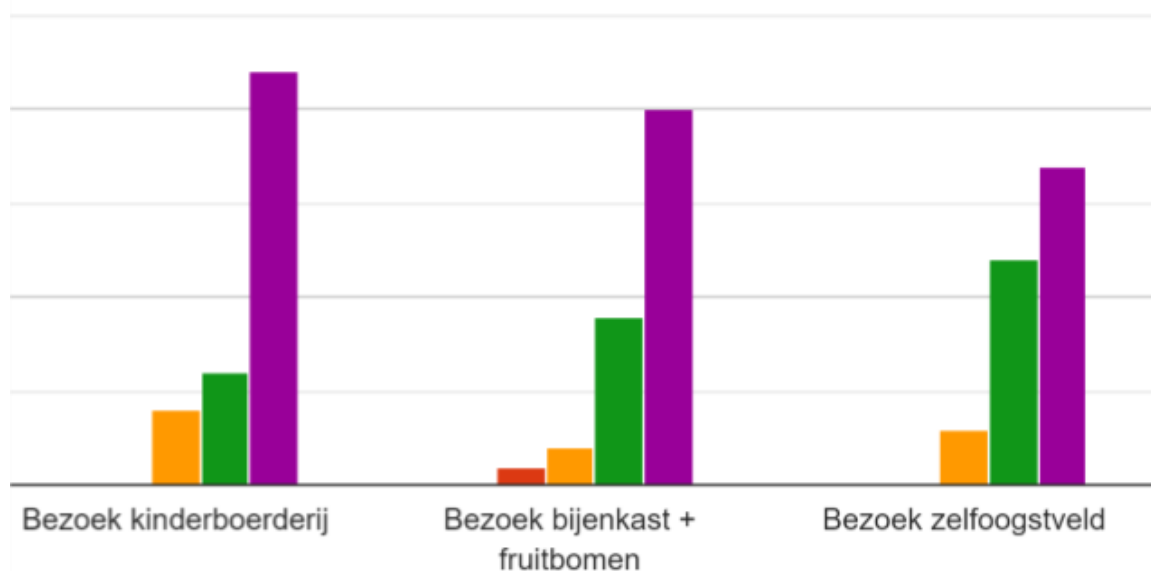
meerderheid het zeer interessant vindt om deze educatieve opdrachten uit te voeren op de kinderboerderij.

Bezoek bijenkast en fruitbomen

Leerkrachten die nog niet naar Bokkeslot zijn geweest:

Score	Frequentie
1 (niet interessant)	0
2 (minder interessant)	1
3 (neutraal)	2
4 (interessant)	9
5 (zeer interessant)	20

Tabel 21: Frequentietabel Bezoek bijenkast en fruitbomen

Grafiek 18: Bezoek bijenkast en fruitbomen

(Legende en verdeling zie grafiek 16)

Uit onze enquête blijkt dat 20 van de 32 leerkrachten '5' (zeer interessant) antwoorden op de vraag of ze open staan voor een bezoek aan de bijenkast en fruitbomen.

Hiernaast antwoorden negen van de 32 leerkrachten '4' (interessant) op deze vraag. Verder kiezen twee van de 32 leerkrachten antwoord '3' (neutraal) op deze vraag. Tenslotte wordt er door één leerkracht gekozen voor het antwoord '2' (minder interessant).

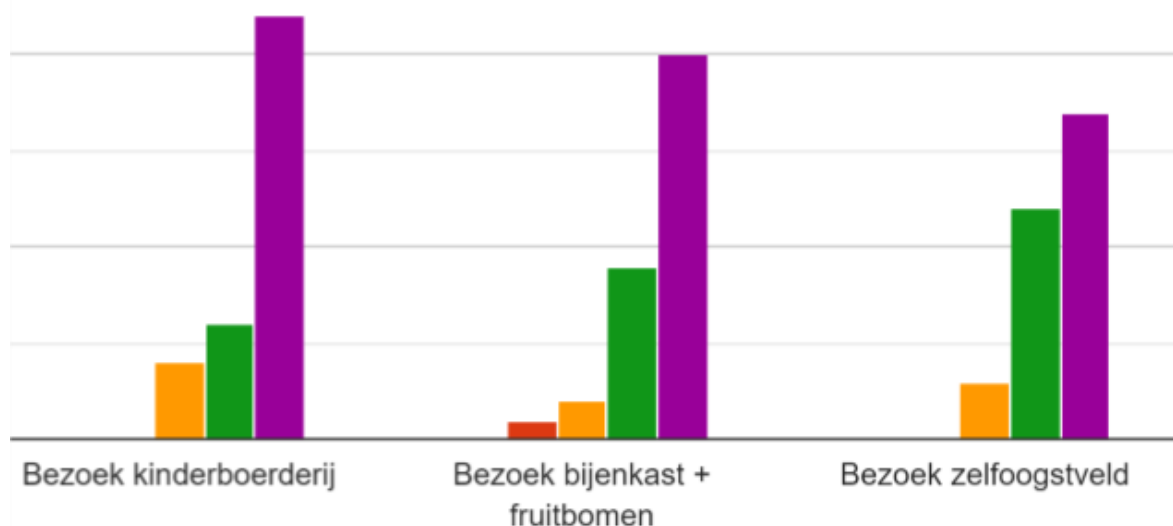
We zien ook dat er een grote interesse is in het bezoeken van de bijenkasten en de fruitbomen.

Bezoek zelfoogstveld

Leerkrachten die nog niet naar Bokkeslot zijn geweest:

Score	Frequentie
1 (niet interessant)	0
2 (minder interessant)	0
3 (neutraal)	3
4 (interessant)	12
5 (zeer interessant)	17

Tabel 22: Frequentietabel Bezoek zelfoogstveld

Grafiek 19: Bezoek zelfoogstveld

(Legende en verdeling zie grafiek 16)

Uit onze enquête blijkt dat zeventien van de 32 leerkrachten '5' (zeer interessant) antwoorden op de vraag of ze graag een bezoek aan het zelfoogstveld willen brengen.

Hiernaast antwoorden twaalf van de 32 leerkrachten '4' (interessant) op deze vraag. Verder kiezen drie van de 32 leerkrachten antwoord '3' (neutraal) op deze vraag.

Ook in de derde site zien we dat er een grote interesse is. De grote meerderheid duidt hier het antwoord interessant en zeer interessant aan.

Algemene conclusie

Wanneer we onze onderzoeksresultaten vergelijken met de vooropgestelde deelonderzoeksvraag: "wat zijn de verwachtingen van lagere scholen ten opzichte van openluchtleren?" kunnen we enkele conclusies trekken.

We bevragen concreet hun mening omtrent enkele concepten binnen ons project zoals werken met een verhaal, scannen van QR-codes, educatieve opdrachten ... Hieruit kunnen we enkele conclusies trekken:

- De meeste respondenten hebben een neutrale mening omtrent het GSM-gebruik,
- Een interesse in het gebruik van QR-codes,
- Een grote interesse in het gebruik van een spannend educatief verhaal,
- Een grote interesse in het gebruik van educatieve opdrachten.

We kunnen hieruit concluderen dat de respondenten geïnteresseerd zijn in de concepten waar wij mee aan de slag willen gaan.

Naast de bevraging van de concepten bevragen we ook nog enkele praktische zaken zoals de voorkeur van een halve/ volledige dag, voor- of naverwerking ...

Na het verzamelen van de gegevens kunnen we onderstaande zaken concluderen:

- De grote meerderheid vindt het interessant om een programma van een halve dag uit te voeren,
- De grote meerderheid vindt het ook zeer interessant om te werken met een programma van een volledige dag,
- Bij zowel de na- en voorverwerking is er een grote interesse van de leerkrachten.

Een ander belangrijk aspect dat we bevestigd hebben zijn de leerplandoelstellingen. Hierin zien we dat 81,3 % ervoor kiest om de socio-emotionele ontwikkeling te integreren in ons project. Verder zien we dat de ontwikkelvelden 'ontwikkeling van oriëntatie op de wereld' en 'ontwikkeling van initiatief en verantwoordelijkheid' de top drie afsluiten.

Hiernaast stelden we een hypothese voorop namelijk: "we verwachten dat leerkrachten open staan voor openluchtleren." Als we kijken naar de resultaten zien we dat deze hypothese bevestigd kan worden. Concreet zien we dat in onze enquête de meeste leerkrachten aangeven dat ze al aan een vorm van openluchtleren doen en dat ze hierin geïnteresseerd zijn.

Wanneer we kijken naar de bereidheid om zelf de activiteiten te begeleiden, zien we dat de grote meerderheid van de leerkrachten hier wel voor openstaat. Dit heeft echter enkel betrekking op de leerkrachten die al een bezoek hebben gebracht aan de kinderboerderij. De leerkrachten die nog geen bezoek hebben gebracht aan de kinderboerderij geven hier allemaal aan dat ze dit niet zien zitten.

Als laatste zien we ook dat er in drie verschillende sites een grote interesse is. Dit zowel bij de fruitbomen en bijen, de boerderij en het zelfoogstveld.

Gevolgen voor de bachelorproef

We merkten na het bekijken van de enquête enkele opvallende zaken op waar we actief mee aan de slag zijn gegaan. De mening over halve dagen of volledige dagen was verdeeld. In ons project houden we er rekening mee doordat de leerkrachten zelf hun dag kunnen samenstellen, kunnen kiezen op welke sites ze werken en welke opdrachten ze uitvoeren. Zo kunnen ze zelf bepalen hoe lang ze op de boerderij willen vertoeven.

Rond gebruik van smartphones zijn de meningen ook verdeeld. Sommige leerkrachten zien dit wel zitten, andere niet. Hier spelen we op in door naast de QR-codes ook een papieren versie te voorzien.

Uit de enquête bleek dat de leerkrachten die nog niet naar Bokkeslot zijn gekomen minder enthousiast waren om hun klas zelfstandig te begeleiden. Hier houden we rekening mee door bij iedere opdracht duidelijke instructies uit te schrijven. Hierdoor is het voor iedere leerkracht duidelijk. De meerderheid gaf aan dat ze vooral rond het socio-emotionele aspect willen werken. Dit komt zeker aan bod tijdens de opdrachten, maar we wilden ook de andere vakken niet uit de weg gaan en deze ook integreren.

Als laatste was de grote meerderheid voorstander van voor- en naverwerking. Enkel bij de bijen hebben we een stukje naverwerking, maar bij de andere sites niet. Dit omdat de opdrachten heel uitgebreid zijn uitgewerkt en veel leerkrachten zelf zaken uitwerken voor en na ze op uitstap gaan.

Ook zijn er bij heel wat opdrachten geen voor- of naverwerking nodig. Hiernaast liet de korte periode van onze bachelorproef het voor ons niet toe om ons nog verder in de voor- en naverwerking te verdiepen.

4.2 Analyse van de respondenten: interview

Aangezien de bachelorproefperiode een relatief korte periode is en het zich tijdens een drukke periode voor de lagere basisscholen bevindt, hebben we niet veel reactie gekregen om interviews af te nemen. We hebben de kans gekregen om op bezoek te gaan bij basisschool De Ranke in Vichte en spraken met directeur Temmerman af. Daarnaast gingen we op bezoek bij directeur Buyck van kleuterschool (KS) De Buitenkans in Avelgem. Mevrouw Buyck startte haar kleuterschool met de achterliggende visie van openluchtleren.

We kiezen ervoor, omwille van de weinige reacties, om deze twee interviews samenvattend te bespreken. We halen heel wat informatie uit beide bevragingen en koppelen deze vervolgens aan het verdere verloop van onze bachelorproef. Niet elke vraag is relevant voor elke school, daarom kiezen we ervoor om de belangrijkste zaken hieronder te bespreken.

Interview met De Ranke

Op 21 mei zijn we de directeur van basisschool De Ranke gaan interviewen. Voor mevrouw Temmerman is openluchtleren praktisch leren waarbij je de theorie uit de klas omzet in de praktijk. Ze geeft aan dat dit voor kinderen een moeilijk punt is. De school gaat nog niet actief aan de slag met openluchtleren, maar staat er wel enorm voor open. De Ranke wil van hun school een dorpschool maken en op deze manier zoveel mogelijk lessen in de praktijk brengen.

Daarnaast zetten ze ook enorm in op de natuur door alles in zones te verdelen, extra bomen te planten, klimplanten, pilaren en het grote speelbos. Ook werken ze vaak samen met Natuurpunt in Vichte en de Vlindertuin. De Ranke doet dus al enkele zaken, maar mevrouw Temmerman vindt dat er nog veel meer moet ingezet worden op educatie in de natuur, met andere woorden 'openluchtleren'. Ze vindt dat dit een andere manier is van onderwijs voor de kinderen en dat het hun geest op een andere manier prikkelt. Aan de andere kant merkt ze wel dat leerkrachten hier niet altijd voor open staan, aangezien ze graag in hun vertrouwde klasomgeving blijven.

Mevrouw Temmerman is voorstander om wiskunde en wereldoriëntatie te integreren. Belangrijk is om de juiste eindtermen te bespreken, zodat de leerkrachten zelf kunnen kiezen welke eindtermen

ze willen bereiken. Ze gaf ook nog als tip om alles duidelijk te vermelden op de site en de scholen in de buurt te informeren.

Als laatste gaf ze mee dat ze het bezoek aan de boerderij als school heel aangenaam vond en in de toekomst graag met de fiets zou willen komen.

Interview met KS Bossuit

Op 26 mei gingen we langs bij kleuterschool (KS) De Buitenkans in Avelgem (Bossuit). Mevrouw Buyck vindt het binnen het openluchtleren belangrijk om met de kinderen terug in de natuur te gaan staan. Een mentaliteitsverandering is voor haar de eerste stap. We moeten afstappen van het idee: we gaan in de natuur staan, maar wij zijn de natuur. Er is heel wat verloren natuurkennis. Buitenlucht is positief voor de gezondheid, ons immuunsysteem ... De natuur is zo veel meer verrijkend voor kinderen, het is één groot klaslokaal zonder doelstellingen. Met de dingen die je vindt in de natuur aan de slag gaan, dat is openluchtleren. De beleving, verwondering, gezondheid, zelfstandigheid, risico's nemen ... worden bij kinderen gestimuleerd.

Tijdens de lessen worden zeer veel linken gelegd met de natuur. Er wordt gekeken naar het weer, de seizoenen ... Leerlingen zullen knutselen en ravotten terwijl er 'theorie' aan gekoppeld wordt. De leerkracht zal alle natuurelementen benoemen tijdens het spelen waardoor de kinderen spelenderwijs leren over de natuur. In de omgeving van de school zijn verschillende locaties aanwezig die ze ook gebruiken om met de kinderen op ontdekking te gaan. De speelplaats van KS De Buitenkans is ook ingericht om buiten spelend te leren.

Voor de ouders vormt het vuil worden een nadeel. Voor mevrouw Buyck persoonlijk is dit geen nadeel. Er is volgens haar geen nadeel aan een buitenschool.

Mevrouw Buyck is een voorstander van doe-opdrachten, met wat je in de natuur vindt aan de slag gaan. Ze gaf aan dat we soms te veel naar de praktische kant kijken. Wij willen ervoor zorgen dat het allemaal zo eenvoudig mogelijk kan verlopen voor de leerkrachten. Zij drong er op aan dat we ook moeten kijken naar wat de leerlingen nu precies allemaal kunnen leren. Ze moeten zaken kunnen leren die ze niet in de klas zien. (honing maken, soep maken ...) Ze vindt het jammer dat er wiskunde zou moeten gegeven worden op de boerderij, aangezien leerkrachten daar al heel wat mee bezig zijn. Appels plukken, wat kan ik doen met mijn appel, welke vitaminen zitten daar in, wat doet dat fruit met mij, wat kan ik daar als mens mee ... Dit kan je niet in je klas. Op deze zaken moet je focussen bij openluchtleren.

Algemene conclusie

In beide interviews merken we duidelijk dat openluchtleren een aspect is waar vele scholen graag meer willen rond werken, maar ook dat sommige scholen nog niet genoeg inspiratie en kennis hebben om dit echt in de praktijk realiseerbaar te maken. KS De Buitenkans is één van de eerste kleuterscholen die de stap durfde te zetten om dit openluchtleren praktisch te realiseren. Beide scholen vinden het belangrijk om openluchtleren in ruimere zin te zien. KS De Buitenkans is al actief bezig met openluchtleren betekenis te geven op hun school. Dit doen ze door de natuur te betrekken bij het leren. De kinderen laten spelen en ravotten, maar daar ook theorie aan koppelen. Bij basisschool De Ranke zijn ze enorm voorstander van het openluchtleren en spelen ze vooral in op bos, natuur en speelruimte. Hier ondervinden de kinderen moeilijkheden om theorie en praktijk aan elkaar te koppelen.

Beide scholen zien enorm veel voordelen van openluchtleren voor de kinderen. Ze vinden het belangrijk dat de geest van kinderen op een andere manier geprikkeld wordt. Ook het positieve effect op de gezondheid en een verbetering van het immuunsysteem spreekt beide scholen aan.

Bij De Ranke merken we weerstand vanuit de leerkrachten tegenover openluchtleren. Dit omdat ze de klas gewend zijn en openluchtleren voor hen een grote stap en aanpassing is. KS De Buitenkans ervaart af en toe weerstand vanuit ouders, de kinderen worden namelijk vuiler dan in de klas.

Gevolgen voor de bachelorproef

Volgens mevrouw Temmerman is de transfer van theorie naar praktijk erg belangrijk. Kinderen vinden het moeilijk om de aangereikte leerstof door te trekken naar hun dagelijks leven en ook hier deze theorie toe te passen. Aan de hand van deze visie zoeken wij naar verschillende manieren om deze theorie op een goede manier te integreren in de praktijk. We laten kinderen effectief ervaren. We geven hen bijvoorbeeld geen afmetingen van een veld, maar laten hen zelf nadenken hoe ze kunnen weten hoe groot een veld is. Kinderen moeten zelf nadenken over de manieren om theoretische kennis toe te passen op de verschillende vraagstukken. Op deze manier leren ze het meest. Een belangrijk aandachtspunt dat mevrouw Temmerman ons meegeeft, is dat leerkrachten soms nog liever in hun vertrouwde omgeving blijven en openluchtleren voor hen dus nog erg nieuw is. Belangrijk is om dit mee te nemen doorheen ons project zodat we leerkrachten op de juiste manier kunnen warm maken voor deze vorm van educatie.

Mevrouw Buyck haalt het belang aan van in de natuur te staan en gebruik te maken van alles wat je er vindt. Deze boodschap nemen we mee doorheen onze bachelorproef. Tijdens het schrijven van de

opdrachten zouden we intuïtief kiezen voor het schoolse karakter als pen en papier, maar met deze tip in ons achterhoofd proberen we dit op een andere manier aan te pakken. In plaats van een plattegrond op een blad te tekenen kiezen we er bijvoorbeeld voor om de kinderen met takken, bladeren en stenen (kortom: alles wat ze daar in de natuur vinden) aan de slag te laten gaan. Mevrouw Buyck vindt het jammer om op de kinderboerderij te focussen op het aanbrengen van bijvoorbeeld wiskundige opdrachten. Voor haar is het in de natuur staan en met deze natuur aan de slag gaan prioritair. Voor ons project focussen wij op de doelgroep derde tot zesde leerjaar, KS De Buitenkans werkt echter enkel met kleuters. Een belangrijke aanvulling voor onze bachelorproef vormt dus het evenwicht tussen educatie in de pure vorm en natuureducatie. Zoals mevrouw Buyck aanhaalt moeten we aandachtig zijn om voldoende natuureducatie te verwerken in ons project, kinderen van een lagere school moeten echter nog meer dan in een kleuterschool eindtermen behalen. Een goed evenwicht zoeken is de boodschap.

5. Project

5.1 Verantwoording van onze keuzes

Concreet wordt van ons een project rond openluchtleren op kinderboerderij Bokkeslot met doelgroep derde tot zesde leerjaar verwacht. Om dit project op poten te zetten moeten we verschillende keuzes maken, hiervoor houden we rekening met reeds verkregen informatie uit onze data-analyse. Waar staan leerkrachten voor open, wat realiseren ze reeds tot nu toe en wat vinden zij belangrijk?

Verantwoording keuze verhaal:

Als groep hebben wij ervoor gekozen om te werken aan de hand van een educatief en spannend verhaal. Een verhaal spreekt kinderen altijd aan. Deze keuze is ook gebaseerd op het feit dat we op die manier de drie sites (de boerderij, het zelfoogstveld en de fruitbomen & bijen) met elkaar kunnen verbinden. De vraag om alles met elkaar te verbinden kwam vanuit onze opdrachtgever. Hij wil namelijk niet dat er enkel en alleen een bezoek wordt gebracht aan de boerderij, maar wil ook meer aandacht vestigen op de bijen & fruitbomen en het zelfoogstveld.

Hiernaast zullen we er ook voor zorgen dat er drie afzonderlijke verhalen zijn, die aan een site gekoppeld worden zodat leerkrachten zelf de keuze hebben welke site(s) ze willen bezoeken. De verhalen werden geschreven door een professional nadat we allemaal samen brainstormden over

leuke ideeën. De geschreven verhalen werden ingesproken door twee externe professionals en vindt u in bijlage 4.

Verantwoording om niet te werken met terugkommomenten, maar met halve/ volledige dagen:

Uit onze literatuurstudie kunnen we opmaken dat het zeer interessant kan zijn om te werken met terugkommomenten. Ondanks de vele voordelen ervan hebben we er toch voor gekozen om hier niet verder mee aan de slag te gaan. Dit kunnen we staven aan de hand van enkele concrete argumenten. In de eerste plaats hebben we dit bevestigd bij onze opdrachtgever. Hij gaf aan dat ze dit met het personeel reeds besproken hebben, maar dat ze het praktisch niet haalbaar vinden. Veel scholen die hun boerderij bezoeken, moeten immers van ver komen. Hij staat wel open voor het idee om met een voor- en/ of naverwerking aan de slag te gaan.

Verder willen we de leerkrachten de keuze laten om ofwel halve- of hele dagen te komen door onze methodiek op te splitsen in drie sites die je elk afzonderlijk kan bezoeken. Er is ook de mogelijkheid om de ene week één site bijvoorbeeld het zelfoogstveld te bezoeken om dan enkele weken erna bijvoorbeeld de boerderij te bezoeken. Leerkrachten zijn dus volledig vrij in het samenstellen van hun programma. We hebben ervoor gekozen om de leerkrachten veel keuzevrijheid te geven omdat ze anders misschien sneller zullen afhaken bij de gedachte dat ze verplicht alle drie de sites met hun klas moeten bezoeken.

Ook bij de opdrachten kiezen we voor zoveel mogelijk keuzevrijheid van de leerkracht. Per site volgen er na het verhaal een tiental opdrachten. We kiezen ervoor om geen opsplitsing per leerjaar of graad te maken, dit omdat niet elke klasgroep reeds hetzelfde parcours afgelegd heeft en er dus geen perfecte samenhang per jaar kan gezien worden. Veel zaken hangen af van school tot school of van klasgroep tot klasgroep. Een opsplitsing zorgt er daarnaast ook voor dat we meer opdrachten moeten voorzien. We vinden de kwaliteit van de opdrachten echter prioritair en kiezen dus voor één draaiboek per site of deel van een site. Leerkrachten krijgen het draaiboek reeds op voorhand ter beschikking en moeten dus keuzes maken afhankelijk van hun klasgroep. Bij sommige opdrachten voegen we een extra verdiepingselement toe waardoor de opdracht moeilijker wordt. De leerkracht kan hierdoor de opdracht wat moeilijker maken naargelang het leerjaar/ de kennis van sommige leerlingen. Op deze manier spreken we steeds zowel het lagere als de hogere jaren aan en kunnen leerkrachten de opdrachten aanpassen naargelang het niveau van de klasgroep.

Verantwoording coöperatieve samenwerkingsvorm:

Vanuit ons contact met het spellenlab (J. Suykerbuyk, persoonlijke communicatie, 6 mei 2021) kregen wij het advies om te werken aan de hand van een coöperatieve samenwerkingsvorm. Hij is van mening dat zo'n vorm belangrijk is om kinderen op die manier te laten samenwerken. Dit is dan ook meteen één van de vele eindtermen die in het lager onderwijs bereikt moeten worden. Hiernaast beweert hij dat je er met een competitieve samenwerkingsvorm voor zorgt dat kinderen vooral willen winnen waardoor de inhoud van het spel/ de activiteit op de achtergrond komt te staan. Wij staan achter deze argumenten en hebben er daarom voor gekozen om opdrachten uit te werken waarbij kinderen in kleinere groepen met elkaar moeten samenwerken.

Verantwoording QR-codes:

We kiezen ervoor om met QR-codes te werken, deze codes komen op kleine bordjes (figuur 2) te staan die op verschillende locaties gevestigd zullen worden. Door het scannen van de QR-code 'verhaal 1' kunnen leerkrachten, andere bezoekers ... een verhaal horen. Aan de hand van dat verhaal worden er enkele vervolgoopdrachten opgesteld. Deze opdrachten kan je bekomen door de QR-code 'opdrachten' te scannen. Na een goede afloop van de opdrachten kan de QR-code 'verhaal 2' gescand worden om zo het slot van het verhaal te horen. Hiernaast hebben we gedacht aan de eventuele valkuilen van het werken met QR-codes zoals het niet beschikken over 4G, mensen met auditieve beperkingen, technische storingen ... De oplossing voor deze valkuilen is een uitgewerkte papieren bundel waarin het verhaal en de opdrachten opgenomen zijn. Daarnaast beschikt Bokkeslot over een tablet die eventueel gebruikt kan worden in plaats van hun eigen telefoon. Mensen die moeilijkheden ervaren omtrent bovenstaande valkuilen, kunnen dus beroep doen op een papieren versie of een tablet van de boerderij.

Het logo op de bordjes hebben we zelf ontworpen. Hierbij hielden we rekening met Willem zijn vereiste om geen felle kleuren te gebruiken. We vonden het leuk om aan de mysterieuze bokkenkop twee ogen toe te voegen die het logo wat kindvriendelijker maken.

Figuur 2: Sjabloon bordje met QR-code

Verantwoording gebruik eindtermen in plaats van leerplandoelstellingen:

Bij het uitwerken van onze enquête en interview polsten we naar de interesse in de ontwikkelvelden van ZILL, deze overkoepelen heel wat leerplandoelstellingen. Na het versturen van onze enquête kregen we van een respondent de feedback dat enkel katholieke scholen gebruik maken van de leerplandoelstellingen van ZILL. We hebben er daarom als groep voor gekozen om voor de uitwerking van onze opdrachten over te schakelen naar de eindtermen van de Vlaamse Overheid. Hiermee bereiken we een breder publiek.

5.2 Verhalen

Zoals reeds aangehaald kiezen we ervoor om te werken met verhalen. Nadat we allemaal samen brainstormden, schreef een professional per site een divers verhaal waarin het thema “het geheim van Bokkeslot” centraal staat. De kinderen krijgen steeds een eerste stuk van het verhaal te horen, voeren daarna opdrachten uit en komen als beloning één van de geheimen van Bokkeslot te weten. Op een site vindt de klas verschillende bordjes terug. Elk bordje bevat één of twee QR-codes met een deel van het verhaal en daarnaast nog een QR-code met verschillende educatieve opdrachten voor de

klas. Ook mensen die los van een school naar Bokkeslot op bezoek komen, kunnen de verschillende verhalen beluisteren. De verhalen werden ingesproken door twee externe professionals.

Hieronder geven we een korte samenvatting weer van de verschillende verhalen op de verschillende sites. De volledige verhalen kunt u beluisteren op kinderboerderij Bokkeslot en vindt u in bijlage 4.

Site één: De kinderboerderij

Staf de stalmus van Bokkeslot is de vriend van alle dieren op de boerderij. Met zijn vrolijk getsjilp slaat hij graag een praatje en probeert hij alle problemen in de stal op te lossen ... Op de boerderij maken ze soms de gekste dingen mee, maar die hangt Staf echt niet aan iedereen z'n neus. Eéntje wil hij de kinderen echt wel vertellen. Toen Staf een hele tijd geleden op een zonnige lentemorgen bij het keukenraam zat te wachten op een korstje, hoorde hij boer Willem tijdens zijn ontbijt sakkeren. Boer Willem wist niet wat er gebeurde op zijn boerderij, de stal zag er nog nooit zo proper uit, sommige dieren roken opvallend frisser dan anders, ze zagen er extra verzorgd uit en het schaap leek wel naar de kapper te zijn geweest ... Speurneus Staf de stalmus van Bokkeslot wou dit raadsel maar al te graag oplossen. Weet je wat? Hij vraagt het gewoon aan de dieren zelf. Maar Staf vraagt de kinderen om mee te speuren. We lossen het geheim van de stal van Bokkeslot samen op! Ga langs bij koe, schaap, varkentje en ezel. Daar horen jullie wat ze toen aan Staf hebben verteld! We gaan op onderzoek!

Site twee: De fruitbomen + de bijen

Bob de honingbij van Bokkeslot is een bezige, babbelende bij, die de kinderen graag meeneemt van de fruitbomen naar de bijenkasten. Hij wil heel graag een geheim vertellen aan de kinderen, maar vraagt hun eerst om iets te beloven voor hij alles verklapt. Boer Willem mag namelijk van niets weten. Als de kinderen akkoord gaan, dan verteld Bob een geheim over Knor het varken. Het vervolg van het verhaal kunnen ze beluisteren bij de bijenkasten, waar ze ook opdrachten zullen moeten volbrengen.

Site drie: Het zelfoogstveld

Reginald de regenworm van Bokkeslot neemt de kinderen mee doorheen een mysterie van het zelfoogstveld. Reginald is nieuwsgierig van aard, wil het liefst alles weten en houdt dan ook alles goed in de gaten. Echter vorig jaar gebeurde er iets vreemds. Toen kleine Pim met zijn moeder groenten kwam oogsten, wou hij heel graag radijsjes plukken. Die kleine, knapperige smaakbommetjes vol pit, lust Pim wel. Gezonde snoepjes om thuis op te eten. Pim haastte zich naar een lange rij

radijzenplantjes. Maar wat keek hij verbaasd toen hij het eerste plantje voorzichtig uit de aarde trok ... er hing helemaal geen radijsje aan ... bij het tweede, net hetzelfde ... ook bij het derde, vierde en vijfde plantje hing er helemaal niets aan de stengel. Alle radijzen waren weg. Dit was een raadsel dat ik, Reginald de regenworm van Bokkeslot op wou lossen. Reginald vraagt de kinderen om samen met hem opdrachten op te lossen en zo dit mysterie te ontrafelen.

5.3 Onderzoek inhoud verhaal

Het verhaal wordt geschreven met in ons achterhoofd de doelgroep derde tot zesde leerjaar. Graag willen we afdtoetsen of ons verhaal effectief bij de volledige doelgroep past. Uit de feedback van onze bachelorproefbegeleider kregen we de bedenking of het verhaal niet te gemakkelijk is voor de iets oudere kinderen. Graag willen we dus afdtoetsen of het verhaal voor het derde leerjaar niet te moeilijk is en daarnaast voor het zesde leerjaar niet te gemakkelijk is.

Praktisch is het binnen de korte periode van acht weken niet haalbaar om alle drie de verhalen af te toetsen bij de kinderen. We kiezen er dus voor om enkel het eerste verhaal te bevragen. Aan de hand van deze feedback kunnen we verder aan de slag om volgende verhalen in dezelfde lijn te schrijven.

We kiezen voor de basisschool Sint-Rafaël te Izegem. Net omdat deze school tot nu toe nog niet naar Bokkeslot komt, geen ervaring heeft met de boerderij en dus onpartijdig kan oordelen. Omdat deze basisschool niet langskomt op Bokkeslot, wordt er ook nog geen verhaal verklapt. We kiezen ervoor om van elk leerjaar van onze doelgroep, één klas te bevragen. Dit wil zeggen dat we langsgaan bij één klas van het derde, één klas van het vierde, één klas van het vijfde en één klas van het zesde leerjaar. We laten de kinderen het volledige verhaal beluisteren, daarna krijgen ze een invulblad met een aantal korte vragen. We kiezen ervoor om de kinderen individueel te bevragen, waardoor ze elkaar niet beïnvloeden. Achteraf bevragen we kort aan de leerkracht hoe hij/ zij het verhaal ervaren heeft.

In bijlage 5 vindt u de bevraging.

Concreet stellen we volgende vragen. “Vraag 1: Vond je het boeiend om naar dit verhaal te luisteren?”, “Vraag 2: Zou je nog naar andere verhalen willen luisteren?”, “Vraag 3: Wat vind je van de ingesproken stem? Werd het mooi verteld?” en “Vraag 4: Vind je het verhaal leuk?”. Voor deze vragen krijgen de kinderen steeds drie opties: een groene, goede smiley, een oranje, neutrale smiley en een rode, slechte smiley. Als laatste bevragen we “Wat wil je nog zeggen over dit verhaal”. We geven de kinderen een open vraag, om hen de kans te geven nog andere zaken te noteren.

Resultaten

Derde leerjaar

Voor vraag één kiest 94% voor de goede smiley, 6% voor de neutrale smiley en niemand voor de slechte smiley. Op de tweede, derde en vierde vraag scoort 87% goed, 13% neutraal en niemand slecht. Op de open vraag krijgen we volgende antwoorden: “Het was heel leuk om naar de verhaal te luisteren en het was ook leuk geweest als dit met beeld was”, “Heel mooi verhaal en mooie stem. De verhaal 10 op 10”, “Het was mooi en grappig”, “Het was leuk en grappig en bijzonder”, “Het was leuk en het was heel grappig”, “Ik zou de volgende keer ook een hoger stemmetje willen horen en ik zou het leuk vinden als je nog een keer komt”, “Het verhaal was super mooi”, “Het was heel leuk”, “Heel grappig”, “Het was super leuk en mooi”, “Het waren leuke verhalen, deel 1 en 2”, “Het was heel mooi” en “Die is grappig”.

Vierde leerjaar

Op vraag één antwoordt 94% goed, 6% neutraal en niemand slecht. Voor vraag twee kiest 88% voor goed, 6% voor neutraal en 6% voor slecht. Op vraag drie scoort 81% goed, 19% neutraal en niemand slecht. Op vraag vier duidt 94% aan dat ze dit goed vinden, 6% duidt neutraal aan en niemand duidt slecht aan. Van het 4de leerjaar krijgen we volgende antwoorden op de open vraag: “Het is heel mooi”, “Dat het heel mooi vind”, “Het is super mooi en ik wil er nog wel een keer naar luisteren”, “Ja ik vond het een mooi, boeiend en leuk verhaal”, “Het was een mooi zoemend verhaal”, “Nee”, “Niets,” “Dat ik het super leuk vind”, “Nee”, “Het is mooi” en “Het was heel tof”.

Vijfde leerjaar

Op de eerste vraag duidt 96% van de kinderen groen aan, 4% antwoordde gemiddeld en niemand duidde slecht aan. Voor vraag twee scoort 91% goed, 9% neutraal en niemand slecht. Op vraag drie en vier scoort 100% goed. Op de open vraag krijgen we volgende antwoorden: “Het is een super mooi en grappig verhaal”, “Zeer goed gedaan”, “Ik vond het heel leuk, het werd ook heel mooi verteld”, “Het was een beetje grappig”, “Het was super leuk en mooi”, “Je hebt er iets mooi van gemaakt”, “Het is een tof verhaal, ook leuk met de achtergrondgeluiden”, “Dat het een erg tof verhaal is en dat ik nog meer verhalen wil horen”, “Het was super tof”, “Het is een mooi verhaal”, “Ikzelf vond het een super leuk en mooi verhaal”, “Het was leuk gedaan”, “Het was super tof om naar te luisteren en het was ook

grappig”, “Het was een mooi en boeiend verhaal”, “Niks, dat was het”, “Ik vond het mooi” en “Het is echt mooi en ook mooi ingesproken met dat gezoem, maakt het verhaal helemaal mooi”.

Zesde leerjaar

Op vraag één scoort 77% goed, 23% neutraal en niemand slecht. Van de leerlingen van het 6de leerjaar scoort 92% goed, op de tweede en derde vraag, 8% neutraal en niemand slecht. Voor de vierde vraag geeft 77% goed, 23% neutraal en niemand slecht. De leerlingen van het 6de leerjaar geven volgende antwoorden op de open vraag: “Heel mooi geschreven”, “Ik vond het een leuk verhaal om naar te luisteren”, “Ik vond het heel mooi om te horen en om naar te luisteren”, “Het was een mooi verhaal”, “Dat het origineel is en het een leuk verhaal is voor de kinderboerderij”, “Super tof en grappig om naar te luisteren!!!”, “Ik vond het heel mooi gemaakt en gesproken, het was echt super mooi”, “Eerste verhaal een beetje langdradig, tweede verhaal mooie boodschap (samen zijn we sterk)”, “Misschien soms iets minder snel praten, maar anders was het super mooi”, “Het is leuk voor alle leeftijden” en “Het duurt iets te lang”.

Besluit

Over het algemeen zien we een heel erg positieve trend. Gemiddeld scoort per vraag 90% van de klas goed en slechts 10% neutraal of slecht. Bij het derde leerjaar krijgen we vooral het antwoord dat het verhaal mooi en grappig is. De meerderheid van het vierde leerjaar omschrijft het verhaal als mooi. Ook bij de open vraag van het vijfde leerjaar komen de woorden mooi, tof en grappig aan bod. Deze trend zet zich verder bij het zesde leerjaar, ook hier zien we heel wat positieve reacties. Enkele kinderen halen wel aan dat het verhaal iets te lang duurt. Eén kind van het derde leerjaar haalt aan dat het leuk zou zijn als er beeld werd toegevoegd aan het verhaal.

Gevolgen voor de bachelorproef

Vanuit de feedback van de kinderen en onze projectleider Willem kiezen we ervoor om het verhaal in plaats van in twee delen op te delen, in vier delen te splitsen. Op deze manier wordt het verhaal niet te lang en kunnen de kinderen hun concentratie er goed bijhouden. Weinig kinderen halen aan dat het verhaal niet gepast is voor hun leeftijd. De antwoorden van de verschillende leerjaren liggen steeds in dezelfde lijn. We kunnen dus concluderen dat het verhaal passend is voor de volledige doelgroep. Inhoudelijk veranderen we dus weinig aan het verhaal, aangezien we voornamelijk

positieve feedback krijgen. Heel wat kinderen antwoorden positief op de tweede vraag, aan de hand van deze feedback kunnen we concluderen dat we de andere verhalen in dezelfde stijl mogen schrijven. Omdat we positieve reacties krijgen op de vraag die peilt naar de stem, behouden we dezelfde stem en intonatie. Het lijkt erop dat het thema de kinderen wel ligt, aangezien we heel vaak de reactie tof en leuk verhaal krijgen. Aangezien de bevraging op school plaatsvond, was het voor sommige kinderen moeilijker om hun fantasie te prikkelen. De juiste site zou er echter moeten voor zorgen dat het verhaal kinderen nog meer aanspreekt, aangezien er natuurlijk beeld toegevoegd wordt bij de klank.

5.4 Opdrachten

We kiezen ervoor om per site een opdrachtenbundel uit te werken voor de leerkracht. Voor deze opdrachten baseren we ons op de eindtermen, opgesteld door de Vlaamse overheid. We kiezen voor deze eindtermen, aangezien deze overkoepelend zijn voor alle soorten onderwijs in Vlaanderen. Het gesubsidieerd officieel onderwijs, gemeenschapsonderwijs en gesubsidieerd vrij onderwijs werken allen met verschillende leerplandoelstellingen. Bokkeslot krijgt scholen van alle bovenstaande soorten op bezoek. Om die reden spitsen we ons dus toe op de eindtermen die van toepassing zijn voor het volledig basisonderwijs.

Elke opdrachtenbundel start met een korte inleiding voor de leerkracht zodat die vlot met de opdrachtenbundel aan de slag kan. Elke opdrachtenbundel bestaat uit verschillende opdrachten waaruit de leerkracht kan selecteren. Om het selecteren op vlak van eindtermen of opdracht vlot te laten verlopen voegen we enkele inhoudstafels toe. Een eerste inhoudstafel beschrijft de verschillende opdrachten en op welke pagina ze deze kunnen terugvinden. Daarnaast vindt de leerkracht een kader om vlot de opdracht aan de verschillende categorieën van eindtermen te koppelen. Als de leerkracht op zoek is naar een opdracht die focust op wiskundige vaardigheden, kan hij/ zij deze terugvinden in de kolom wiskunde. Naast de specifieke eindtermen worden doorheen alle opdrachten aan enkele algemene vaardigheden gewerkt, namelijk samenwerken, taken verdelen ... Bovenaan het draaiboek staan deze algemene eindtermen opgelijst. Na deze inleiding worden alle opdrachten weergegeven. Per opdracht vindt de leerkracht de verschillende benodigdheden, de geschatte tijdsduur voor de oefening, de specifieke eindtermen waarop gewerkt worden en een uitleg van de opdracht weer. Elke opdracht wordt geschreven vanuit de dieren van de boerderij, kinderen krijgen aan de hand van een bepaald deel van het verhaal een opdracht.

Eindtermen

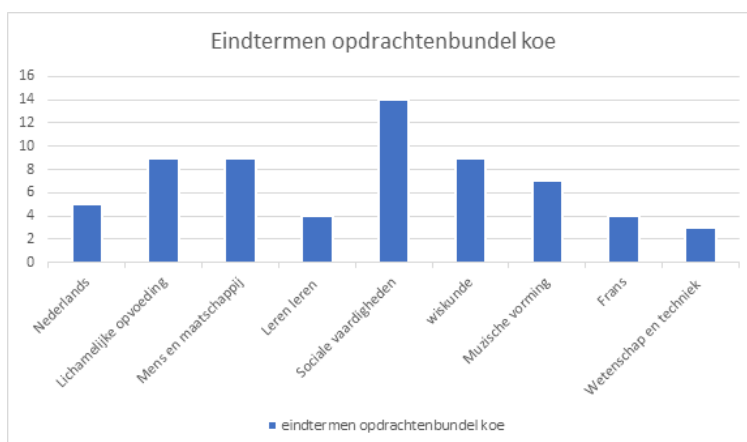
We baseren ons voor verschillende opdrachten op onderstaande categorieën van eindtermen. In de enquête voor leerkrachten bevragen we reeds welke leerplandoelstellingen zij relevant vinden voor de uitwerking van ons project. Aan de hand van deze data-analyse leggen we de focus op bepaalde categorieën van eindtermen en minder op de andere.

- **Mens en maatschappij:** Mens en maatschappij vormt samen met wetenschap en techniek het vak 'wereldoriëntatie' in de lagere school. Onder mens en maatschappij verstaan we als eerste de mens: ik en mezelf, ik en de ander en in groep. Daarnaast de maatschappij met sociaal-economische verschijnselen, sociaal-culturele verschijnselen, politiek en juridische verschijnselen. Ook het begrip tijd met dagelijkse, historische en algemene vaardigheden tijd en het begrip ruimte met oriëntatie- en kaartvaardigheid, ruimtebeleving, ruimtelijke ordening, verkeer en mobiliteit en de algemene vaardigheid ruimte behoren tot mens en maatschappij.
- **Motorische competenties:** We focussen ons op bepaalde motorische competenties als zelfredzaamheid in kindgerichte bewegingssituaties, groot-motorische vaardigheden en acties in gevarieerde situaties, klein-motorische vaardigheden in gevarieerde situaties en het oplossen van kind-aangepaste bewegingsproblemen. Een ander luik van motorische competenties vormt een gezonde en veilige levensstijl en zelfconcept en het sociaal functioneren.
- **Muzische vorming:** Muzische vorming wordt breder gezien dan enkel muziek. Het vormt beeld, muziek, drama, beweging, media en attitudes.
- **Nederlands:** Onder Nederlands verstaan we de taalvaardigheid om te luisteren, spreken, lezen en schrijven. Daarnaast behoren specifieke strategieën, taalbeschouwing en (inter)culturele gerichtheid ook tot het luik Nederlands.
- **Wetenschap en techniek:** Natuur met de levende en niet-levende natuur, gezondheid en het milieu vormt een eerste luik van wetenschap en techniek. Daarnaast kennen we onder wetenschap en techniek de techniek als menselijke activiteit, de kerncomponenten van techniek en de techniek en samenleving.
- **Wiskunde:** Bij wiskunde zijn er verschillenden domeinen. Getallen, meten, meetkunde, strategieën en probleemoplossende vaardigheden en attitudes. Bij getallen, meten en meetkunde gaat het over begripsomschrijving, wiskundetaal, feitenkennis en procedures. In attitudes is het de bedoeling om kritisch te staan tegenover cijfermateriaal. Het praktisch nut van wiskunde inzien hoort bij strategieën en probleemoplossende vaardigheden.

- Leren leren: Onder de rubriek leren leren verstaan we dat kinderen zelfstandig leren informatie vergaren en opslaan. Deze eindtermen focussen op de ondersteuning van het schoolse leren, plus het effectief kunnen leren in elke leersituatie.
- Sociale vaardigheden: Sociale vaardigheden zijn gedragingen die een persoon nodig heeft om in onze cultuur te functioneren. Met deze vaardigheden kunnen ze op een opbouwende en efficiënte wijze deelnemen aan het sociale leven. Onder sociale vaardigheden verstaan we: relatiewijzen, gespreksconventies en samenwerking. In relatiewijzen zijn sociale situaties kunnen inschatten en aanpassen aan de situaties belangrijke elementen. In gespreksconventies leren ze hoe ze met anderen een gesprek kunnen aangaan, onderhouden en afronden. Samenwerken is een vaardigheid die aangeleerd en beoefend kan worden (Vlaamse overheid, z.d.).

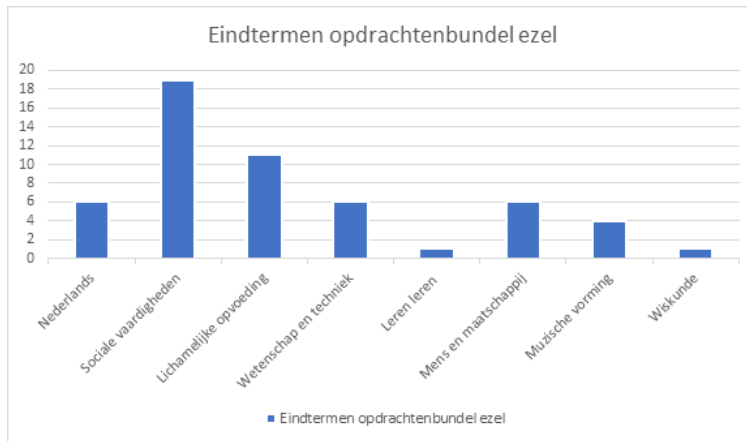
Voor elke site hebben we opdrachtenbundels met bijhorende categorieën van eindtermen verwerkt. Hieronder vindt u per site een staafdiagram die duidt op welke eindtermen voor die bepaalde opdrachten gefocust werd. Elke grafiek geeft op de horizontale as de verschillende categorieën van eindtermen weer. De verticale as beschrijft het aantal eindtermen waar per categorie op gewerkt wordt. Bij site één, de kinderboerderij, hebben we per dier een staafdiagram met de daar bijhorende eindtermen verwerkt.

Voor de eerste site, de kinderboerderij hebben we de eindtermen van de opdrachtenbundel van de koe omgezet tot volgende grafiek. In deze opdrachtenbundel wordt voornamelijk ingezet op opdrachten omtrent ‘lichamelijk opvoeding’, ‘mens en maatschappij’ ‘sociale vaardigheden’ en ‘wiskunde’.

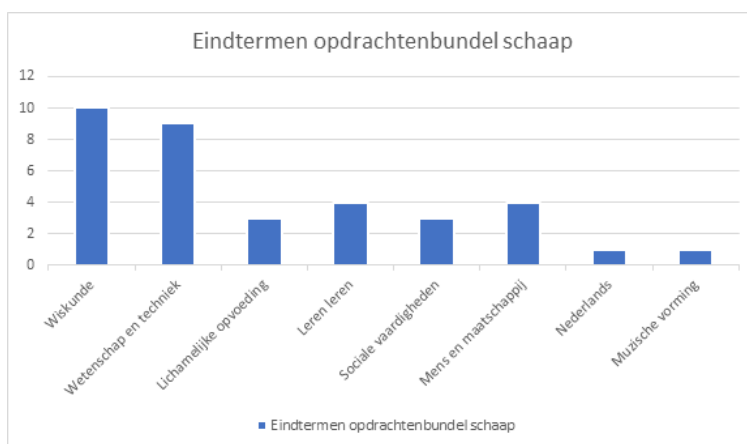
Grafiek 20: Eindtermen opdrachtenbundel koe

Voor de eerste site, de kinderboerderij hebben we de eindtermen van de opdrachtenbundel van de ezel omgezet tot volgende grafiek. In deze opdrachtenbundel wordt voornamelijk ingezet op de eindtermen ‘Nederlands’, ‘wetenschap en techniek’ ‘sociale vaardigheden’ en ‘mens en maatschappij’.

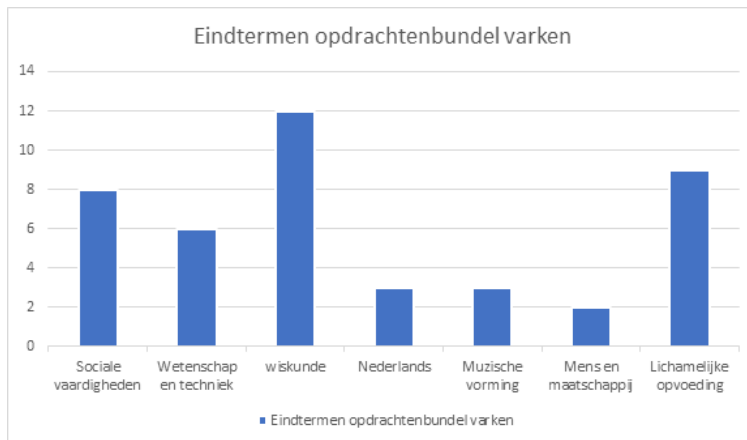
Grafiek 21: Eindtermen opdrachtenbundel ezel

Voor de eerste site, de kinderboerderij hebben we de eindtermen van de opdrachtenbundel van het schaap omgezet tot volgende grafiek. In deze opdrachtenbundel komen vooral de eindtermen van de categorie ‘wiskunde’ en ‘wetenschap en techniek’ aan bod. Er zijn tien eindtermen die aan bod komen uit de categorie ‘wiskunde’.

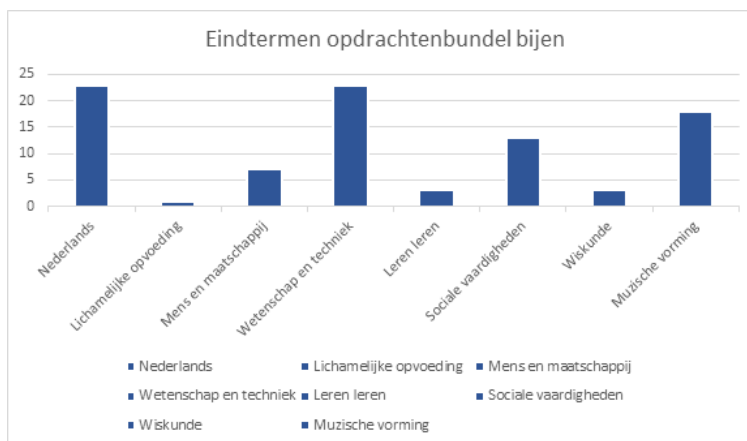
Grafiek 22: Eindtermen opdrachtenbundel *schaap*

Voor de eerste site, de kinderboerderij hebben we de eindtermen van de opdrachtenbundel van het varken omgezet tot volgende grafiek. In deze opdrachtenbundel komt voornamelijk de categorie ‘wiskunde’ aan bod. Hier komen twaalf eindtermen aan bod uit de categorie ‘wiskunde’.

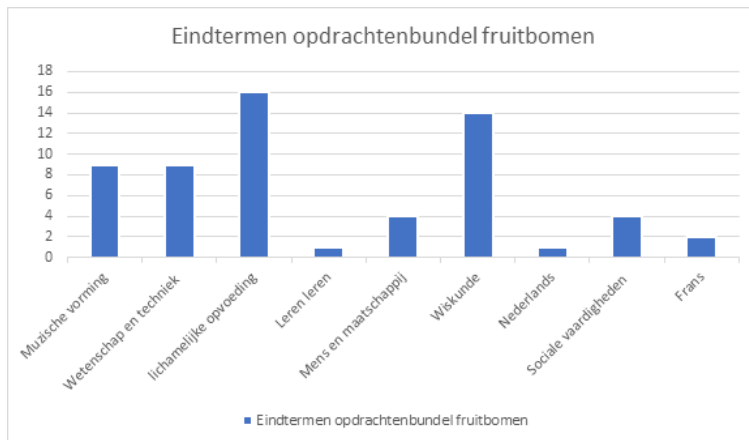
Grafiek 23: Eindtermen opdrachtenbundel varken

Voor de tweede site, de bijen en de fruitbomen hebben we de eindtermen van de opdrachtenbundel bijen omgezet tot volgende grafiek. In deze opdrachtenbundel komen voornamelijk de eindtermen van de categorieën ‘Nederlands’ en ‘wetenschap en techniek’ aan bod.

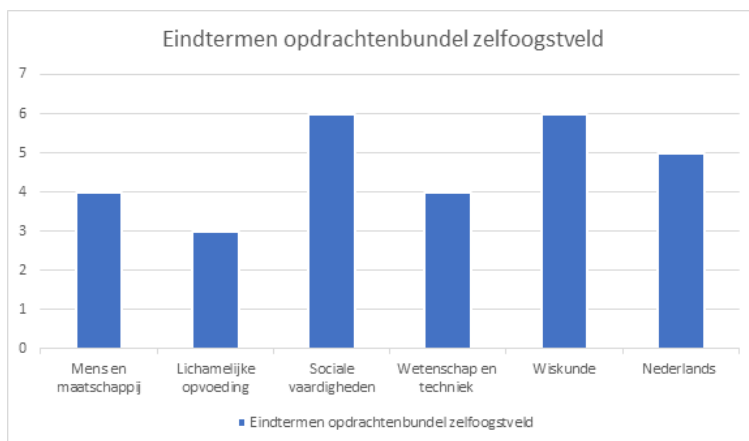
Grafiek 24: Eindtermen opdrachtenbundel bijen

Voor de tweede site, de bijen en de fruitbomen hebben we de eindtermen van de opdrachtenbundel fruitbomen omgezet tot volgende grafiek. In deze opdrachtenbundel komen voornamelijk eindtermen omtrent de categorie 'wiskunde' naar voor.

Grafiek 25: Eindtermen opdrachtenbundel fruitbomen

Voor de derde site, het zelfoogstveld hebben we de eindtermen van de opdrachtenbundel omgezet tot volgende grafiek. In deze opdrachtenbundel komt voornamelijk de categorie van 'wiskunde' aan bod.

Grafiek 26: Eindtermen opdrachtenbundel zelfoogstveld

Site één: De kinderboerderij

Op de site 'kinderboerderij' bevinden zich verschillende opdrachten op verschillende locaties. De klas krijgt bij het begin van de boerderij een eerste paaltje met de opzet van het verhaal te zien. Daarna is het de bedoeling dat ze (los van volgorde) bij de verschillende dieren op bezoek gaan: schapen, ezels, varken en koeien. Bij elk dier vinden ze een nieuw bordje met een stukje van het verhaal en daaraan gekoppelde opdrachten. Wanneer de kinderen alle plaatsen bezocht hebben komen ze bij het vogelnestje van Staf de Stalmus, waar hij het geheim van de kinderboerderij onthult.

Enkele voorbeelden van opdrachten op de kinderboerderij:

1. Een ezel stoot zich geen twee keer aan dezelfde steen

De kinderen worden opgedeeld in groepjes van twee. Eén leerling is geblinddoekt en de andere leerling zal hem of haar begeleiden. Het is de bedoeling dat de begeleider de blinde leerling op een veilige manier meeneemt doorheen de boerderij. Doorheen de boerderij hangen verschillende borden met uitleg over de verschillende dieren. De begeleider neemt de kaart mee. Op de kaart vinden de kinderen deze locaties aangeduid met een kruis. Wanneer de kinderen goed begeleid bij een locatie aankomen, mogen ze de blinddoek afzetten om het raadsel op te lossen. Op de achterkant van de plattegrond vinden ze namelijk verschillende raadsels. Wanneer ze al deze antwoorden samenleggen komen ze tot een bepaalde cijfercode. Met deze cijfercode lopen ze naar de leerkracht.

Tip: Benadruk bij de kinderen dat ze de cijfers niet moeten gaan zoeken in de juiste volgorde, zodat niet elke groep eerst naar de eerste locatie loopt. Laat de kinderen daarnaast eerst de verschillende locaties doen en daarna de cijfers in de juiste volgorde leggen.

Oplossing Spotify-code: 433272

Locaties op de boerderij met bijhorend cijfer VOOR DE LEERKRACHT:

- Bij de koeien hangt een bord waar uitleg wordt gegeven over de verschillende magen. Een koe heeft 4 magen. Het cijfer dat de kinderen nodig hebben bij de koeien is **4**.
- Bij het varken Knorretje kijken hoeveel biggetjes ze krijgen. Dit zijn er 12. Hierbij moeten de leerlingen het eerste getal optellen met het tweede getal. Zo bekomen ze **3**.
- Konijn: Ramelaar, Voedster en Lamprei. Neem de vierde letter van een vrouwelijk konijn + de achtste letter van een mannelijk konijn + de eerste twee letters van een baby konijn als je het woord van RECHTS naar LINKS leest = **3**

- Geiten: de leerlingen tellen het aantal grijze bakstenen van de muur. De muur langs de rechter kant van de geitenstal, wanneer je kijkt naar de doorgang waar de geiten naar buiten kunnen. Dit zijn er 135. Deel daarna dit aantal door 5. Zo bekom je **27**.
- Hoeveel verschillende diersoorten zijn er op de boerderij? Oplossing: koeien, paarden, ezels, geiten, schapen, varken, konijnen, cavia's, kippen, duiven, pauwen, eenden, katten = 13 soorten Trek het eerste getal af van het tweede getal = **2**

Locaties op de boerderij met bijhorend cijfer VOOR DE LEERLING:

- Er is een dier van ongeveer 1 meter 70 groot op de boerderij met meerdere magen, ga op zoek welk dier dit is en hoeveel magen hij/zij precies heeft. (Tip: je kan de gemiddelde grote van elk dier vinden op de meetlat)
- Het volgende dier kan de meeste kindjes krijgen per bevalling. Hoeveel zijn er dit? Wanneer je dit weet, moet je het eerste en tweede cijfer optellen bij elkaar. Zo bekom je het 2de getal.
- Het volgende dier is het schattigste van de boerderij. We hebben in België ook een eigen soort: de Vlaamse reus. Ga op zoek naar dit dier. De mannetjes, vrouwtjes en kindjes hebben allemaal een verschillende naam. Neem de vierde letter van een vrouwelijk konijn + de achtste letter van een mannelijk konijn + de eerste twee letters van een baby konijn als je het woord van RECHTS naar LINKS leest.
- Ik heb een sikje op mijn kin, kom je naar me toe? Tel het aantal bakstenen van de grijze muur. De muur naast de deur waar ik naar buiten kan om een frisse neus te halen. Deel dit aantal door 5.
- Op de boerderij zijn er heel wat verschillende dieren, die zowel een plekje binnen als buiten krijgen. Begin helemaal achteraan de boerderij en kom zo terug naar voor. Tel het aantal verschillende diersoorten op de boerderij en trek het eerste getal af van het tweede getal.

Schrijf nu deze cijfers in volgorde op en ga hiermee terug naar de leerkracht, je hebt mijn Spotify-code gevonden!

2. De grote dierenfamilie

Alle kinderen krijgen een post-it met een dier op hun hoofd. De dieren die gebruikt kunnen worden, staan hieronder opgelijst. Zo kan bijvoorbeeld één leerling een kat zijn en de andere leerling een leeuw. Het is dan de bedoeling dat de leerling hun klasgenoot zoekt die "familie" van hem/haar is. Wanneer de kinderen doorhebben dat ze "familie" zijn van elkaar, zullen ze bij elkaar moeten staan.

Het is dus de bedoeling dat iedereen zijn of haar “partner” zoekt. Enkele leerlingen zullen ook geen partner hebben. Zij moeten dan beseffen dat ze bijvoorbeeld geen familie zijn van andere dieren (of toch niet diegene die meedoen in dit spel). Doordat andere leerlingen ook kunnen zien welke dieren de andere leerlingen zijn, kunnen ze elkaar wat helpen.

3. 1,2,3 fotomodel

De leerlingen moeten voor de start van de opdracht in hun groepjes een plattegrond tekenen van de koeienweide. Aansluitend hierbij tekenen ze een windroos aan de hand van de zon. Wanneer ze hiermee klaar zijn, komen ze dit aan je tonen. Als je vindt dat de plattegrond en windroos correct zijn, krijgen ze hun eerste foto.

De leerlingen krijgen verschillende foto's en moeten de juiste plaats vinden van waaruit deze genomen is. De leerlingen blijven in dezelfde groepjes van drie tot vier leerlingen. Ze krijgen elk om te beginnen één foto. Wanneer ze de plaats van hun foto gevonden hebben duiden ze dit aan op hun plattegrond. Daarna komen ze terug bij jou en vragen ze om een nieuwe foto. De foto die de leerlingen binnenbrachten, kan doorgegeven worden aan een andere groep. Zo tot alle groepen alle foto's gevonden hebben.

4. Een mals vleesje

Zoals jullie weten hebben niet alle koeien een luxueus leven zoals hier. Heel wat dieren worden geslacht voor hun vlees. Weten jullie welke stukken vlees van welk dier afkomstig is?

De leerlingen zijn geblinddoekt en nemen een plaats in op de ruime weide. Elk van de leerlingen krijgt een dier of een product gemaakt van een dier. Het is de bedoeling dat ze hun trefwoord geheimhouden tot het begin van het spel. Bij het startsignaal maken de kinderen met een dier dit geluid. De kinderen met een (vlees)product roepen dit product luid. Op dit moment is het de bedoeling dat de kinderen die samen horen elkaar zoeken. Wanneer een groepje elkaar gevonden heeft, mogen ze de blinddoek afdoen en blijven ze even staan. Bespreek daarna met de klas welke kinderen een groepje vormen en of deze combinatie juist is.

Vraag achteraf aan de kinderen of ze weten hoe elk geluid van de dieren heet.

5. Wie was over-over-over grootvader van schaaap?

Schaaap heeft in één van de stallen van boer Willem een oude stamboomkaart teruggevonden van zijn voorouders. Hij is enorm benieuwd naar wie zijn overgrootouders waren maar de kaart is echter zo oud dat hij niet meer zo goed te lezen valt. Er zit wel een tekst bij de stamboomkaart die hem kan helpen om de stamboomkaart opnieuw te reproduceren. Helpen jullie Schaaap daar een handje bij?

De leerlingen moeten aan de hand van de tekst de stamboom van schaaap reproduceren. Iedereen krijgt een naam van één van de familieleden van schaaap toegewezen en gaat dan verspreid op de juiste plaats in de weide gaan staan zoals weergegeven in de tekst.

6. Wie eet wie?

Deze opdracht voer je het best uit met de volledige klasgroep. Ieder kind krijgt een dier/plant toegewezen die ze doorheen de activiteit moeten onthouden. Daarna gaat een eerste kind van start. Dit moet een kind zijn die een plant toegewezen kreeg zodat je zo meteen een volledige voedselketen kan maken. Het eerste kind met een toegewezen plant gooit naar een kind die een dier heeft die deze plant opeet. Dit kind gooit op zijn beurt met de bol wol naar iemand anders met een dier die hun dier eet ... tot de voedselketen niet meer verder gemaakt kan worden. Indien een kind gemist heeft, kan de bol wol gewoon teruggegooid worden. Wanneer een voedselketen compleet is, kan een nieuwe gevormd worden. Dit gaat zo door tot ieder kind minstens één keer aan de beurt is geweest.

7. Breukenspel

Je kan dit spel spelen in groepjes van ongeveer drie leerlingen. Je laat de groepjes met krijt een eigen hinkelbaan met breuken maken. Je laat de leerlingen eerst alle breuken opschrijven van een breuk die je zelf kiest.

(Makkelijker door een hinkelbaan te maken met achtstes en vierdes.)

(Moeilijker door bijvoorbeeld breuken van twaalfdes toe te voegen.)

Deel 1:

1. Alle breuken opschrijven van bv. $\frac{1}{12}$ tot en met 1, onder elkaar.
2. Laat de leerlingen dan bewegen door van breuk naar breuk te springen
3. Daarna kunnen ze alle breuken van $\frac{1}{6}$ tot en met $\frac{5}{6}$ naast de eerste kolom schrijven, op de juiste plek! $\frac{1}{6}$ is namelijk evenveel als $\frac{2}{12}$

Zo ontstaat er een lange hinkelbaan. Laat de leerlingen weer even bewegen door ze allemaal één keer de baan te laten hinkelen. Laat hen als laatste ook de breuken van $\frac{1}{4}$ tot en met $\frac{4}{4}$ en de breuken $\frac{1}{2}$ en $\frac{2}{2}$ en $\frac{1}{3}$ tot en met $\frac{3}{3}$ naast hun hinkelbaan schrijven.

Deel 2: Tellen met breuken. Laat de leerlingen enkele kleine steentjes zoeken. Elk om de beurt mogen ze een steentje smijten op de breukenbaan. De leerling die het steentje gesmeten heeft schrijft de breuk (bv. $\frac{5}{12}$) op het whiteboard/ krijtbord waar het steentje opgevallen is. Hierna mag het tweede steentje gesmeten worden en ook die breuk (bv. $\frac{6}{6}$) wordt geschreven op het whiteboard. De leerlingen kunnen nu deze twee breuken optellen.

Als het rekensommetje is opgelost dan kan deze leerling weer hinkelen en de steentjes weer ophalen. Dan is de volgende aan de beurt. (Nationale buitenlesdag, z.d.)

8. Knorposthoop of composthoop? Wat mag er wel of niet op?

Als leerkracht/ leerling lees je allerlei materialen luidop voor die wel of niet op de composthoop mogen terechtkomen. Wanneer de leerlingen denken dat het materiaal wel op de composthoop mag liggen, dan gaan ze aan de linkerkant van het domein staan. Wanneer de leerlingen denken dat het niet op de composthoop mag, dan gaan ze aan de rechterkant van het domein staan.

Site twee: De fruitbomen + de bijen

De kinderen komen eerst bij de fruitbomen aan. Hier leren ze Bob de honingbij kennen via het eerste deel van het verhaal, waarna hij hen uitdaagt om verschillende opdrachten uit te voeren. Wanneer deze opdrachten voltooid zijn, luisteren de kinderen naar het tweede stukje van dit verhaal. Bob de honingbij nodigt hen uit om mee te wandelen naar het bijenveld met de bijenkasten. Ook hier krijgen de kinderen een kort vervolg op het verhaal te horen. Een volgende QR-code geeft hen opnieuw opdrachten. Als beloning krijgen de kinderen één geheim van Bokkeslot te horen.

Enkele voorbeelden van opdrachten bij de fruitbomen:

1. Boomgaard vanuit de lucht

Bij deze opdracht is het de bedoeling dat de kinderen een plattegrond van de boomgaard namaken. Aangezien de kinderen zich midden in de natuur bevinden, bouwen ze een plattegrond met zaken die ze vinden in de natuur. Als begeleider kan je best meedelen dat kinderen enkel zaken vanop de grond mogen gebruiken, zodat geen dingen worden kapotgetrokken. (Bijvoorbeeld met gras, takjes, blaadjes, aarde...) Zo tellen ze hoeveel bomen er precies zijn in de boomgaard en hoe ze georiënteerd staan tegenover elkaar.

2. Fruitige spreekbomen

Deel 1: De kinderen krijgen verschillende spreekwoorden omtrent bomen, fruit... Knor is met zijn modderige pootjes op de spreekwoorden gaan staan. Hierdoor kan juf/ meester niet meer alle spreekwoorden lezen en moeten de kinderen helpen om de spreekwoorden terug te vormen.

Deel 2: Bij elk spreekwoord hoort natuurlijk ook een uitleg. De kinderen moeten nu de juiste spreekwoorden koppelen aan de juiste uitleg. Daarna komt iedereen samen en overlopen ze de spreekwoorden en zoeken ze een voorbeeld.

Deel 3: De kinderen hebben nu kennisgemaakt met de spreekwoorden. Nu is het de bedoeling dat ze de spreekwoorden proberen in beeld te brengen op de krijtbordjes of op papier. Bv. 'de kat uit de boom kijken' --> een kat in de boom tekenen. Ze kunnen dit dan tegen elkaar doen, de ene tekent en de ander moet raden welk spreekwoord hij net getekend heeft. De kinderen kunnen er ook voor kiezen om de spreekwoorden uit te beelden in de plaats van ze te noteren.

Tip: Om ervoor te zorgen dat je kaartjes niet wegwaaien kan je een tak door het gaatje van de spreekwoorden steken om ze zo in de grond te prikken.

3. Boompje, boompje, hoe oud bent u?

Je deelt de klas op in verschillende groepjes van drie à vier leerlingen en wijst elk groepje een boom toe. Elk groepje krijgt een krijtbordje, krijtjes en een lintmeter mee. Laat elk groepje eerst een schatting maken van de leeftijd van hun boom, dit moeten ze al opschrijven op hun bordje. Elk groepje moet nu dus proberen de leeftijd van hun boom te berekenen. Dit kunnen ze doen door volgende stappen te volgen:

1. Meet met de lintmeter de omtrek van de boom. Doe dit op één meter boven de grond.
2. Deel het aantal centimeter die je gemeten hebt door tien.
3. Daarna kijk je rond je en beslis je of de boom alleen staat of in een bos staat.
 - Staat de boom alleen, vermenigvuldig het getal dan met vier.
 - Staat de boom in een bos, vermenigvuldig het getal dan met acht (Landelijke gilden, 2020).

Door deze stapjes te volgen weet je ongeveer de leeftijd van de boom. Klopt de leeftijd die ze hebben berekend met hun op voorhand gemaakte schatting of hebben ze helemaal verkeerd geschat?

Een tweede manier om de leeftijd van een boom te berekenen is om de ringen te tellen wanneer hij doormidden is gezaagd. Je verzamelt de kinderen rond verschillende boomstammetjes en laat ze eerst weer eens schatten hoe oud welke boom zou geweest zijn. Daarna laat je ze de ringen tellen. Klopt de leeftijd die ze hebben geschat met het aantal ringen die ze telden?

Enkele voorbeelden van opdrachten bij de bijen:

1. Eerste hulp BIJ-ongevallen

In deze opdracht is het de bedoeling dat de leerlingen leren wat ze moeten doen wanneer ze een ongeluk meemaken. De leerkracht vertelt aan de leerlingen dat zowel dieren als mensen soms een ongeval meemaken. Het is belangrijk dat kinderen weten wat ze precies moeten doen in deze situaties.

De leerkracht laat de kinderen samen brainstormen over wat ze denken dat er precies moet gebeuren wanneer er iemand een brandwonde, bijensteek of ongeval heeft. Vervolgens vertelt de leerkracht dat de bijen deze drie situaties uitgeschreven hebben. Het is de bedoeling dat de verschillende groepjes een toneeltje maken over hoe ze de situatie precies zouden aanpakken. De leerkracht geeft elke groep een kaartje met de situatie op.

2. Reuzepuzzel over honingproces

Deze opdracht leert kinderen het proces van bloem tot honing a.d.h.v. een puzzel. De leerkracht verstopt de kaartjes op de site van de bijen. De leerlingen zoeken in groep samen naar de kaartjes. Op deze kaartjes staan de verschillende stappen uitgeschreven die belangrijk zijn in het proces om honing te maken. Het is aan de leerlingen om deze kaartjes in de juiste volgorde te leggen.

3. Op zoek naar BIJ-zonder eten

De leerkracht heeft enkele foto's van bloemen en planten waar de bijen heel erg van houden. Het is aan de leerlingen om te kijken of deze bepaalde bloemen en planten zich in de nabije buurt bevinden.

Indien er niet veel bloemen of planten gevonden worden kan de leerkracht toelichten dat er soms niet echt omgekeken wordt naar de bijtjes en er niet altijd aan gedacht wordt om eten voor hen te voorzien. De bijtjes zijn steeds met minder in aantal en zullen wanneer er niet genoeg voedsel voorzien wordt uitsterven. Bijen zijn echter zeer nuttig voor de natuur. Ze bestuiven namelijk de bloemen en planten waardoor deze zich verder kunnen voortplanten. Hoe meer bloemen er dus beschikbaar zijn voor de bijtjes hoe meer de bloemen zullen verspreiden.

Site drie: Het zelfoogstveld

Op het zelfoogstveld staat het spel 'coöperatieve ladder' centraal. Reginald de regenworm neemt de kinderen mee in het verhaal "de Radijzenroof". De kinderen worden opgedeeld in kleine groepjes. Elk groepje krijgt een groente toebedeeld. Iedereen begint onderaan de ladder. Het doel is om alle groenten bovenaan de ladder te krijgen. Dit doel kunnen ze bereiken door de opdrachten te volbrengen, per volbracht opdrachtje in groep mogen ze één trede naar boven. Als alle groenten bovenaan de ladder staan dan krijgen ze het vervolg van "de Radijzenroof" te horen van Reginald. Met de verdiende groenten kunnen ze dan in de klas soep maken.

Enkele voorbeelden van opdrachten op het zelfoogstveld:

1. Welke groente ben ik?

De leerlingen verdelen zich in groepjes van vijf. Per vijf gaan ze op zoek naar een groente op het zelfoogstveld. Elk groepje zit even apart om te overleggen, want elke leerling uit elk groepje beschrijft zichzelf kort aan de hand van de gekozen groente + voert er een bepaalde beweging bij uit.

Bijvoorbeeld: ik ben een pompoen. Ik heb veel pitjes en dat vergelijk ik met mijn vele ideetjes (intussen stampen op de grond). Elk groepje zorgt dat ze dit als een geoliede machine kunnen overbrengen aan de andere groepjes. Ze staan bijvoorbeeld op een rij, zeggen elk om beurt hun zinnetje en doen hun beweging.

2. Opperveld en omtre(a)k(tor)

Deze opdracht kan door vier kinderen uitgevoerd worden. Het is de bedoeling dat ze de omtrek en oppervlakte van het veld berekenen. Hiervoor stapt elk kind één zijde van het veld af. Iedere grote stap telt voor één meter. De kinderen tellen dus hoeveel stappen ze hebben genomen. Nadat de kinderen hun zijde hebben afgestapt, komen ze samen om hun resultaten te bespreken. Deze resultaten worden op een whiteboard genoteerd.

Eerst berekenen ze de omtrek van het veld door al hun zijdes samen op te tellen/te werken met de formule (2 keer lengte + 2 keer basis). Vervolgens berekenen ze de oppervlakte aan de hand van de aangeleerde formule (lengte x basis). Hierna deel je best mee dat dit slechts om een schatting zal gaan en dat deze berekeningen niet volledig correct zullen zijn. Je kan aan de kinderen vragen hoe dit komt (antwoord: niet iedere stap van ieder kind is exact één meter).

3. Vergeten groenten

Deze activiteit is voor een volledige klasgroep. Het is de bedoeling dat ze doorheen de activiteit zoveel mogelijk vergeten groenten verzamelen. Ten eerste maakt de groep met een touw in beide handen de landgrenzen van België. Het is de bedoeling dat ze samenwerken als groep, ze mogen het touw niet loslaten. Wanneer de groep tevreden is over hun resultaat mogen ze het touw op de grond neerleggen. Indien dit enigszins goed verlopen is, krijgt de groep een kaartje van een verloren groente.

Hierna leggen de kinderen stippen/potjes op de verschillende provincies van België. Als alle provincies juist worden aangeduid krijgen ze opnieuw een verloren groente. Vervolgens krijgen de kinderen enkele typische producten en is het de bedoeling dat ze deze op de juiste plaats in het touw leggen. Per product dat juist wordt gelegd, krijgt de klasgroep een verloren groente. Tenslotte wordt het nut van producten lokaal aankopen verduidelijkt.

De volledige uitgewerkte opdrachtenbundels kunt u terugvinden via de website van Bokkeslot.

5.5 Try-out

We kiezen ervoor om een try-out uit te voeren zodat we enkele opdrachten van onze opdrachtenbundels kunnen uittesten bij het doelpubliek. Met deze try-out willen we te weten komen of de opdrachten uitdagend genoeg zijn en of ze wel degelijk werken bij de kinderen. We voeren deze try-out uit bij het derde leerjaar van de vrije basisschool (VBS) De Ranke.

Na afloop van de try-out kregen we heel wat (positieve) feedback van de leerkrachten van de basisschool. Uit de feedback bleek dat de leerkrachten onze activiteiten zeer leuk en leeftijdsadequaat vonden. Ook de leerlingen vonden de opdrachten zeer interessant en leuk om te doen. De leerkrachten merkten hiernaast op dat er een goede verhouding was tussen actieve en eerder rustige opdrachten. Ze waren erg verwonderd door het feit dat de eindtermen in al onze opdrachten verwerkt waren, volgens hen kunnen veel stagiaires op dat vlak een voorbeeld aan ons nemen. De meester gaf mee dat we in ons achterhoofd moeten houden dat leerkrachten niet de luxe hebben om met meerdere begeleiders een klasgroep te begeleiden want dit was wel het geval tijdens onze try-out.

Naast de feedback kregen we ook nog enkele waardevolle tips mee. Deze tips staan hieronder opgelijst:

- Blaadjes van de spreekwoorden perforeren zodat ze vast gestoken kunnen worden met takken in de grond zodat deze niet zouden wegwaaien,
- Bij bepaalde opdrachten nog wat meer stilstaan bij de theoretische achtergrond van bepaalde zaken.

Wij nemen deze feedback/ tips mee om onze opdrachten nog wat bij te sturen. Zo noteren we bijvoorbeeld bij de opdrachten omtrent de spreekwoorden dat er takken gebruikt kunnen worden om de kaartjes met spreekwoorden vast te pinnen zodat ze niet wegwaaien. Hiervoor maken we gaatjes in onze kaartjes zodat er een takje door kan passen.

6. Kennisvalorisatie

Op het einde van ons bachelorproeftraject maken we tijd om ons project voor te stellen en te promoten aan de buitenwereld. Kinderboerderij Bokkeslot vzw maakt reeds gebruik van een eigen website om scholen, leerkrachten, ouders en groepen informatie te geven over de kinderboerderij en hun aanbod. We kiezen er dus voor om deze website uit te breiden met ons project. Daarnaast kiezen we ervoor om met een zelfgeschreven artikel verschillende kranten aan te spreken. Op deze manier spreken we een breder publiek aan. Scholen die nog niet op bezoek komen naar kinderboerderij Bokkeslot, kunnen op deze manier ook getriggerd worden voor ons project.

Op volgende website <https://www.bokkeslot.be> beschrijft Bokkeslot de verschillende activiteiten voor scholen. Naast de reeds bestaande rubrieken (halve) dag-activiteiten en boerderijklassen komt een nieuwe rubriek educatief programma. Voor deze rubriek schrijven wij kort uitleg over de verschillende sites, opdrachtenbundels ...

The screenshot shows the Bokkeslot website's 'Onze activiteiten voor scholen' page. The header includes contact details (+32 56 77 79 29, info@bokkeslot.be) and navigation links (Home, Ons aanbod, Evenementen, Info). The main heading is 'Onze activiteiten voor scholen', with a sub-section for 'Educatief programma'. A warning message states: '⚠ Tijdelijke pagina: bachelorproef Vives 2021 - Dit aanbod is voorlopig nog niet beschikbaar ⚠'. Below the heading, there is a detailed description of the educational program, followed by a list of three offerings: 'Aanbod - Kinderboerderij', 'Aanbod - Fruitbomen en bijenkasten', and 'Aanbod - Zelfoogstveld'. Each offering has a plus sign icon to its right.

Figuur 3: Website algemeen

Reserveer

EDUCATIEF PROGRAMMA

Derde tot zesde leerjaar

Als kinderboerderij willen wij het openluchtleren integreren in onze werking. Acht studenten Sociaal-Agogisch Werk werkten drie educatieve programma's uit. Dit omdat we geloven in de visie van het openluchtleren en de vele voordelen die hieraan gekoppeld zijn. Hierbij is het de bedoeling dat u als leerkracht zelf met uw klas op pad gaat. U heeft de mogelijkheid om zelf een samenstelling te maken uit de drie programma's geschikt voor het derde tot het zesde leerjaar. Bekijk hieronder ons aanbod.

Aanbod - Kinderboerderij

Het aanbod 'kinderboerderij' bestaat uit zes plaatsen waar een bordje met QR-codes bevestigd is. Aan een QR-code is ofwel een verhaal ofwel een educatieve opdrachtenbundel gekoppeld. Het is de bedoeling dat u de activiteit begint bij het bordje 'intro verhaal'. Dan kan u met de klas doorgaan naar de opdrachtenbordjes, deze kan u vinden bij de ezels, het varken, de schapen en de koeien. U kan zelf een selectie maken uit de verschillende educatieve opdrachtenbundels. In deze educatieve opdrachtenbundels staan allerlei opdrachten die inhoudelijk gelinkt zijn aan de dieren en tegelijk verbonden zijn aan de Vlaamse eindtermen. Na het uitvoeren van de educatieve opdrachten kan u met de klas naar het bordje 'slot verhaal' gaan zodat u het geheim dat in het begin van het verhaal werd aangekondigd te weten komt.

Prijs: € 0,00

Aanbod - Fruitbomen en bijenkasten

Het aanbod 'fruitbomen en bijenkasten' bestaat uit twee plaatsen waar een bordje met QR-codes bevestigd is. Aan een QR-code is ofwel een verhaal ofwel een opdrachtenbundel gekoppeld. U kunt vertrekken vanaf de boerderij en naar de site 'fruitbomen en bijenkasten' wandelen. U passeert eerst langs de 'fruitbomen'. Daar kunt u het bordje 'bijengezoem' terugvinden. Waarbij u eerst een deel van het verhaal beluistert en enkele opdrachten uitvoert. Dan kan u met de klas doorgaan naar de bijenkasten waar je het vervolg van het 'bijengezoem' kunt beluisteren. U kan zelf een selectie maken uit de verschillende educatieve opdrachtenbundels. Hierin staan allerlei opdrachten die gelinkt zijn aan de fruitbomen en bijen, deze zijn gekoppeld aan specifieke Vlaamse eindtermen. Na het uitvoeren van de educatieve opdrachten kan u met de klas naar het bordje 'slot verhaal' gaan zodat u het geheim dat in het begin van het verhaal werd aangekondigd te weten komt.

Prijs: € 0,00

Aanbod - Zelfoogstveld

Het aanbod 'zelfoogstveld' bestaat uit één welbepaalde plaats op het veld waar een bordje met drie QR-codes bevestigd is. Aan de QR-codes is ofwel een deel van het verhaal ofwel een educatieve opdrachtenbundel gekoppeld. Het is de bedoeling dat u de activiteit begint bij de QR-code 'verhaal 1'. Na het beluisteren van het verhaal kan u de QR-code 'opdrachten' scannen. Zo komt u terecht op de educatieve opdrachtenbundel omtrent het zelfoogstveld. De opdrachten zijn steeds gelinkt aan de Vlaamse eindtermen. U kan zelf een selectie maken uit de verschillende educatieve opdrachten. Na het uitvoeren van de educatieve opdrachten kan u met de klas opnieuw naar het bordje om deze keer de andere QR-code 'verhaal 2' te scannen. Zo gaat u het geheim dat in het begin van het verhaal werd aangekondigd te weten komen.

Prijs: € 0,00

Figuur 4: Website uitbreiding

Daarnaast nemen we contact op met verschillende kranten om ons zelfgeschreven artikel te laten publiceren. De kranten die we aanspreken zijn Het Laatste Nieuws, Het Nieuwsblad en De Krant van West-Vlaanderen. We zullen echter alleen gepubliceerd worden in Het Laatste Nieuws en De Krant van West-Vlaanderen dit in de week van 14/06/2021 tot 18/06/2021.

In bijlage 6 vindt u ons zelfgeschreven artikel.

Bijlagen

Bijlage 1: E-mail sjabloon school

E-mail sjabloon school

Beste mevrouw/ meneer directeur

Wij zijn studenten Sociaal Agogisch Werk van VIVES in Kortrijk. In de laatste twee maanden van onze opleiding zijn we bezig met onze bachelorproef in een groep van acht studenten om openluchtleren beter te integreren in de werking van de kinderboerderij Bokkeslot.

Nieuw project openluchtleren op Bokkeslot

Boer Willem van kinderboerderij Bokkeslot is geïnspireerd door het openluchtleren uit de Scandinavische landen. Hij wil de visie van het openluchtleren graag over brengen naar zijn eigen kinderboerderij. Boer Willem is ervan overtuigd dat de kinderboerderij veel meer te bieden heeft dan het klassieke boerderijbezoek: dieren verzorgen en voederen, brood bakken... Op Bokkeslot kunnen immers ook heel wat andere leerdoelen verwezenlijkt worden (wiskunde, taal, Wero,) op een interactieve en creatieve manier. Het is bij openluchtleren dan ook de bedoeling dat een kind leert door zelf te doen en zelf te reflecteren.

Waarom zouden we graag (binnen)kort uw mening horen?

We zijn momenteel een nieuwe methodiek aan het creëren in functie van uw komende boerderijbezoek aan Bokkeslot. Volgende doelstellingen hebben we voor ogen:

- Een oudere doelgroep bereiken (3de-6de leerjaar)
- Leerkrachten de kans bieden om zelfsturend hun te klas begeleiden
- Bredere leerdoelen realiseren dan louter milieu-educatie
- Scholen vertrouwd maken met de kansen inherent aan het openluchtleren

Concrete vragen

We zouden het appreciëren als we wat korte feedback kunnen krijgen rond jullie visies, noden en wensen, zodat we ons project hierop kunnen afstemmen.

- Enerzijds via een kort interview (20 min.) met iemand van de directie of het kader: het interview kan wat ons betreft fysiek of digitaal plaatsvinden in de week van 24/05 - 28/05 (via teams of google meet).
- Anderzijds via een korte enquête bij uw leerkrachtenteam:
<https://forms.gle/YDszEyoKQ8pJ3eLd7>

Hieronder kan u een voorbeeld e-mail terugvinden die u naar uw leerkrachtenteam kan doorsturen.

Dag iedereen

Studenten van Sociaal Agogisch Werk van hogeschool Vives Kortrijk hebben een enquête gemaakt. Graag willen ze peilen naar uw ervaring omtrent het bezoek aan kinderboerderij Bokkeslot. Leerkrachten die echter nog geen bezoek hebben gebracht aan de kinderboerderij mogen deze enquête ook invullen. Ze zijn zeer benieuwd naar uw ideeën/visies/noden omtrent het openluchtleren. De enquête duurt ongeveer 5 minuten.

*Je zou hen een bijdrage leveren aan hun onderzoek omtrent het openluchtleren. Link enquête:
<https://forms.gle/YDszEyoKQ8pJ3eLd7>*

Alvast bedankt!

Voor onze bachelorproef hebben we een strakke timing. Daarom zouden we u vriendelijk willen vragen de enquête zo snel mogelijk in te vullen en een datum vast te leggen voor het interview. Alvast bedankt!

Hopend iets van u te mogen horen!

Bijlage 2: Interviewschema

interviewschema	
Persoonsgegevens	<p>Welke opleiding heeft u gevolgd?</p> <p>Hoe lang bent u tewerk gesteld in het onderwijs?</p>
Beginvraag	<p>Wat komt er bij u op na het horen van de term 'openluchtleren'?</p>
Openluchtleren in het algemeen als buitenactiviteit	<p>Wat doen jullie al buiten met het 4^e, 5^e en 6^e leerjaar?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Hoe wordt de speelplaats vormgegeven momenteel? • Worden er in bepaalde lessen linken gelegd met de natuur of de omgeving? • Gaan jullie op buitenschoolse uitstappen naar het bos of het park? Wat doen jullie er dan?
Openluchtleren in engere zin	<p><i>We geven een verduidelijking hoe wij het openluchtleren benaderen:</i></p> <p><i>Wij zien –in aansluiting met de Scandinavische pedagogische oorsprong– openluchtleren als een pedagogische aanpak buiten de klasmuren. De buitenruimte wordt gebruikt om de uitwerking van een brede waaier van het curriculum vorm te geven. Het is bij openluchtleren de bedoeling dat een kind leert door zelf te doen en zelf te reflecteren. Door te leren in openlucht, wordt de creativiteit van de kinderen geprikkeld.</i></p> <p>Werken jullie zelf al bewust met een aantal uitgangspunten van deze visie van openluchtleren?</p> <p>Welke voor- en nadelen worden vaak vernoemd bij dit openluchtleren bij het schoolkader, de raad van beheer, bij het leerkrachtenkorps, bij de ouders en bij de kinderen?</p>
Leerplandoelstellingen	<p><i>Nu worden in bepaalde organisaties reeds de vakken wiskunde, Nederlands, Frans, WeRo, muzische opvoeding... geïntegreerd. Wiskunde door bijvoorbeeld een oppervlakte te berekenen van een veld. Nederlands door het onderscheid te leren tussen ei en ij bij bijvoorbeeld de bijen. Frans kan geïntegreerd worden door enkele typische kenmerken van de boerderij te vertalen naar het Frans. Muzische opvoeding door de decibels te meten van het gekraai van een haan.</i></p> <p>Voor welke vakken zou u het een meerwaarde vinden als wij een aantal leerdoelstellingen integreren in het openluchtleren? (Indien scholen al aan openluchtleren doen: Welke vakken integreert u al in het openluchtleren?)</p> <p>Binnen de vakken die u net aangaf, welke leerplandoelstellingen staan hier volgens u centraal en moeten wij zeker integreren in ons project zodat lestijd in de klas verkort wordt en vervangen wordt door onze buitenluchtleren-methodiek in Bokkenslot?</p>

Modulaire, verhalende methodiek	<p>Onze methodiek zal vertrekken vanuit drie afzonderlijke educatieve, spannende verhalen (± 3 minuten) waarbij de leerkracht zelf op pad gaat met zijn/ haar klas. Kinderboerderij Bokkeslot bestaat uit 3 verschillende sites (de kinderboerderij, het zelfoogstveld en de bijen). Op iedere locatie zal een paaltje staan met daarbij een QR-code. Deze code kunnen leerkrachten dan scannen met behulp van hun eigen GSM en zal ervoor zorgen dat het verhaal luidop wordt voorgelezen. Leerkrachten krijgen hiervoor een muziekbox ter beschikking. Na ieder verhaal is het de bedoeling dat leerlingen opdrachten uitvoeren die aansluiten binnen de leerplandoelstellingen die de leerkracht voorop heeft gesteld. Deze opdrachten zijn ook beschikbaar via de QR-codes. Indien er geen gebruik kan gemaakt worden van eigen GSM of wifi, voorzien we ook een uitgeschreven versie.</p> <p>Leerkrachten kiezen vooraf zelf welke site ze bezoeken. Een combinatie van de verschillende sites is mogelijk al naargelang de tijd en doelstellingen die de leerkrachten voorop hebben gesteld.</p> <p>Wat spreekt u aan in deze benadering? Ziet u mogelijke obstakels of aandachtspunten?</p>
Bokkeslot	<p>Hoe was uw ervaring tot nu toe in de samenwerking met kinderboerderij Bokkeslot?</p> <p>Wat vindt u troeven van Bokkeslot en wat net mindere aspecten aan Bokkeslot?</p> <p><i>Een aantal scholen komen reeds met de fiets op boerderijbezoek. Door te fietsen zijn ze al actief bezig en gemotiveerd om de dag te starten. Uit onderzoek op andere locaties blijkt dat kinderen die geregeld uitstappen met de fiets doen, meer en meer geneigd zijn om ook naar school te gaan met de fiets.- Hoe zien jullie dit? Is dit praktisch haalbaar?</i></p> <p><i>Behalve dat fietsen gezond, duurzaam en leerzaam is, zijn er nog veel meer voordelen van het fietsen naar bijvoorbeeld de kinderboerderij/ school.</i></p> <ol style="list-style-type: none"> <i>1. De combinatie van buitenlucht en beweging doet de circulatie van het bloed toenemen en voert gifstoffen sneller af. Hierdoor zie je er beter uit en word je minder snel ziek!</i> <i>2. Als je 20 tot 30 minuten per dag fietst, kan je 's avonds twee keer zo snel in slaap vallen.</i> <i>3. Tot 3 uur na het fietsen functioneren je hersenen beter dan daarvoor. Zo word je van fietsen dus slimmer!</i> <p>Hoe zou u binnen het concept van openluchtleren het transport naar Bokkeslot regelen?</p>
Het vervolg	<p>Aan de hand van de verkregen feedback van directie en onderwijzers, kunnen we ons project beter afstemmen op de noden en wensen van hen. Als alles vlot verloopt, verwachten we dat ons project tegen eind dit schooljaar (2020-2021) af is. Scholen kunnen in het schooljaar van 2021-</p>

	<p>2022 een bezoekje brengen aan de boerderij om ons project uit te proberen. Informatie over het uitgewerkte project zal opgenomen worden in de website van kinderboerderij Bokkeslot.</p>
Slot	<p>Wilt u nog zaken vertellen die nog niet aan bod zijn gekomen tijdens het interview?</p> <p>Hoe heeft u het interview ervaren?</p> <p>Kent u andere scholen die het concept openluchtleren integreren in de werking van de school?</p> <p>We bedanken voor de medewerking.</p>

Bijlage 3: Enquêteschema

Enquête	
Voorstelling	<p>Heeft u al een klasbezoek gebracht aan boerderij Bokkeslot?</p> <p>Wie bent u? (Een korte omschrijving)</p> <p>Mijn taak op school:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Leerkracht eerste leerjaar • Leerkracht tweede leerjaar • Leerkracht derde leerjaar • Leerkracht vierde leerjaar • Leerkracht vijfde leerjaar • Leerkracht zesde leerjaar
Ervaring Bokkeslot	<p>Waarom heeft u gekozen voor Bokkeslot?</p> <ul style="list-style-type: none"> • De afstand tot de school • Praktisch gemak: we kennen de boer(in) en het bedrijf • Landbouwverhaal • Geschiktheid voor kinderen (aanbod, infrastructuur, aanpak op maat) • andere <p>Zou u het fijn vinden om uw leerlingen zelfstandig te begeleiden a.d.h.v. uitgeschreven instructies op Bokkeslot?</p>
Competenties en beleving	<p>Wat maakt Bokkeslot als omgeving volgens jou bijzonder?</p> <p>Wat is het belangrijkste aspect van Bokkeslot als (leer)omgeving?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Socio-emotionele ontwikkeling • Ontwikkeling van een innerlijk kompas • Ontwikkeling van initiatief en verantwoordelijkheid • Motorische en zintuigelijke ontwikkeling • Ontwikkeling van oriëntatie op de wereld • Mediakundige ontwikkeling • Muzische ontwikkeling • Taalontwikkeling • Ontwikkeling van wiskundig denken • Andere <p>Heeft u opmerkingen of suggesties i.v.m. het openluchtleren?</p>
Verwachtingen openluchtleren	<p>Heeft u al lessen in de buitenlucht aangeboden aan uw leerlingen?</p>

	<p>In welke ontwikkelvelden wilt u dat uw leerlingen groeien bij het openluchtleren? Deze ontwikkelvelden zijn gebaseerd op de leerinhoud van de leerplansite ZILL (Zin in Leven/ Leren).</p> <ul style="list-style-type: none"> • Socio-emotionele ontwikkeling • Ontwikkeling van een innerlijk kompas • Ontwikkeling van initiatief en verantwoordelijkheid • Motorische en zintuigelijke ontwikkeling • Ontwikkeling van oriëntatie op de wereld • Mediakundige ontwikkeling • Muzische ontwikkeling • Taalontwikkeling • Ontwikkeling van wiskundig denken • Andere <p>Heeft u interesse om het openluchtleren toe te passen in uw lessen?</p> <p>Zou u het fijn vinden om uw leerlingen zelfstandig te begeleiden a.d.h.v. uitgeschreven instructies op een kinderboerderij? Bijvoorbeeld zoals Bokkeslot?</p>
<p>Bevraging concepten</p> <p>ruwe</p>	<p>Score 1 tot 5 1= niet interessant, 5= zeer interessant</p> <ul style="list-style-type: none"> • Spannend en informatief verhaal over het boerderijleven gekoppeld aan opdrachten • QR-codes • Educatieve opdrachten op maat (vb. oppervlakte van het veld waar de koeien op staan meten en actief mee aan de slag gaan) • Gebruik eigen smartphone leerkracht <p>Voor welke praktische zaken staat u het meest open?</p> <ul style="list-style-type: none"> • Programma halve dag • Programma volledige dag • Voorverwerking boerderijbezoek in de klas • Naverwerking boerderijbezoek in de klas • Bezoek kinderboerderij • Bezoek bijenkast + fruitbomen • Bezoek zelfoogstveld <p>Heeft u opmerkingen of suggesties i.v.m. het openluchtleren?</p>

VERHAAL BIJENGEZOEM

DEEL 1 (De boomgaard)

Bzzzzzzzzzzzz

Hoi, Ik ben Bob, Bob de bij... allé Bob de honingbij eigenlijk. En om heel precies te zijn... Bob de honingbij van Bokkeslot. Haha... bzzzz... niet dat ik de enige bokkeslotbij ben... haha... neen we zijn met 200.000... 200.431 sinds vanmorgen... tja om 7uur34 werd Benjamin, het jongste bijtje geboren in korf 4... bzzzz.... weeral feest dus... maar het is elke dag feest bij ons bijenvolk... vooral als ik mijn dagelijks vluchtje naar de boomgaard kan maken... om te snoepen, smikkelen en smakkelen... en als ik snoep smikkel en smakkel van de nectar in de boomgaard.... dan kunnen jullie later snoepen, smikkelen en smakkelen van de honing die daaruit voortkomt...

Maar hé... bzzzzz.... zo leuk dat jullie hier ook zijn... ik krijg niet elke dag bezoek tijdens mijn snoepreisje... en weet je... als ik dronken ben van de nectar uit de heerlijke bloesems hier... dan zou ik babbelen (x10) en nog es babbelen (x10) tot ik moe maar voldaan terug naar de bijenkorf kan vliegen. Oh ja juist... de bijenkasten staan een beetje verderop... komen jullie aub straks met me mee?... want ik ben nog helemaal niet uitgebabbeld....

Oei! Zien jullie me eigenlijk? Zie je daar de dikste appelboom? Kijk goed... Derde tak links? Helemaal op het uiteinde? Wacht ik fladder even met mijn linkervleugel! Hoooooi... bzzzz ... Zwaaien jullie terug? Hey hey! Bzzzzzzzzzz.... Weten jullie dat er in deze boomgaard verschillende soorten fruitbomen staan? Appels, peren, kersen... Je moet maar es komen kijken van dichtbij... misschien ontdekken jullie aan welke boom, welk soort fruit zou kunnen groeien...

Komen jullie ook zo graag naar Bokkeslot? Er valt hier van alles te beleven... en wij, de dieren van de boerderij, hebben zo onze geheimpjes... geheimpjes waar boer Willem niets van weet.... Haha.... Bzzzzz.... Gelukkig maar, want wij dieren hebben ook onze binnenpretjes... avonturen waar niemand iets van weet.... Geheimpjes dus... ik mag ze niet vertellen maar.... Babbel (x10).... tenzij we het op een akkoordje gooien en jullie morgenochtend honing op jullie boterham smeren in plaats van chocopasta....

Hebben jullie Knor al ontmoet in de varkensstal? 200 kilo spekvet... haha.... Bzzzzzzz.... Maar het blijft de beauty van de kinderboerderij. Ok...ok... ik los een geheimpje... maar belooft me plechtig dat boer Willem hier niets over te weten komt... anders zwaait er wat vrees ik...

Dus Knor... Knor is vet... moddervet... maar zeg het hem nooit hij vindt dik een sjieker woord dan vet haha... maar toch... moddervet... want Knor houdt van modder... en van zich lekker omdraaien in het slijk Tot zijn babyroze huidje droge modderkorstjes vertoond... en.... Bzzzzz.... Dat jeukt.... Dat jeukt heel hard.... bzzzzz

Dikke Knor was het beu... beu om jeuk te hebben.... In zijn wildste varkensdromen wou hij zich graag eens tegen de bast van een appelboom aanschurken... Dat zou pas deugd doen... Zalig zou dat zijn... Hij wachtte stiekem zijn kans af... En op een zalige lentedag in mei... wanneer de appelbomen, mijn lievelingsbloesems, helemaal in bloei staan... vergat boer Willem het slotje van de varkensstal dicht te maken... Nu of nooit dacht onze dikke vriend... en.... bzzzz hij ging op wandel.... Op avontuur....

Niet toevallig zat ik, Bob de honingbij van Bokkeslot, die middag op ongeveer dezelfde tak als waar ik nu zit te genieten van de appelnectar uit een wondermooie appelbloesem toen ik een roze bemodderde vlek op vier varkenspootjes de boomgaard zag binnensluipen. Ik viel bijna van de

meeldraadjes uit de bloesem toen ik knor zijn rug tegen de boom voelde aanwrijven.... Knrrrrr.... Knrrrrr.... Wat zalig!

Hey Knor... Ken je me nog... Tuurlijk Bob... zei Knor... ik was verwonderd dat varkens ook van bijtjes hielden... terwijl ze nooit een boterham met honing hebben gegeten...

Hey knor wat fijn dat je er bent. Weet je wel waar wij wonen? Bzzzzz.... Ik heb er boer Willem al vaak horen over vertellen, zei Knor. Maar waar het precies is weet ik niet, zei mijn dikke roze vriend... Kom mee Knor... Mag ik op je rug zitten? We wandelen langs het pad met de wondermooie knotwilgen tot bij de bijenkasten... Hey vrienden... Komen jullie mee? Daar babbel (x10).... Euh vertel ik ons geheimpje verder.... Hoi hoi, ik hoor jullie daar!

DEEL 2 (de bijenkasten)

Bzzzzz... Hey maatjes.... Hier Bob! Haha... Bob de bij. Allé.... Bob de honingbij van Bokkeslot... Fijn dat jullie er nog zijn... Een mooie wandeling gemaakt toch? Langs het wondermooie pad met de knotwilgen? Zie je mij? Euhmmmm.... Zie je de bijenkasten...? OK! Rechts daarvan de beukenboom? OK? Onderste tak rechts.... halfweg... zwaaien we naar elkaar? Bzzzz... Fijn!... We hadden dus een afspraak toch? Ik vertel jullie één van onze dierengeheimen, maar jullie zwijgen als vermoord tegen boer Willem... Afspraak? Afspraak!

Ok! Die mooie lentedag in mei kwam ik dus met dikke Knor hierheen. Ik zat op zijn rug. Lekker makkelijk was dat, want ik had al zoveel appelbloesemnectar gesnoept dat ik nauwelijks nog kon vliegen. Knor waggelde gezellig door het pad met knotwilgen tot aan de bijenhuisjes. Hey knor... hier wonen wij dus, zei ik tegen mijn moddervet vriendje... en als ik het woordje modder uitspreek... bedoel ik ook modder... Knor keek niet eens naar de bijenkasten... Van zodra hij de kikkerpoel zag was het één en al feest in zijn varkensoogjes... Wie poel zegt, zegt modder... Wat een feest voor onze dikke roze vriend... Op zijn varkenspootjes daalde hij af tot tussen de brulkickers en de vuursalamanders.... Hij knorde dat het een lieve lust was... De frisse, bruine modder uit de poel deed hem zoveel deugd dat zijn roze vacht een modderkleurtje kreeg...

Maar Knor... bzzzz.... Wat doe je nu? Dikke Knor verloor zijn evenwicht. Hij vond het zo plezant om rond te tolleren dat hij op zijn rug belandde midden de poel. Knrrrrrr.... Knrrrrrr.... Een beetje zielig was het wel... daar lag onze grote roze vriend, op zijn rug... met zijn varkenspootjes in de lucht... en... hij kon niks meer doen... zo lag hij daar.... Vastgezogen in het slijk van de modderpoel zonder zich maar een klein beetje te kunnen bewegen.... Knrrrrrr.... Knrrrrrr.... Ik moest iets doen! Bob de honingbij van Bokkeslot kon de held van de dag worden.

Nu moet je weten dat er toen vier bijenkasten stonden. Vier keer ongeveer 50.000 bijen die onze dikke vriend graag wilden helpen. Nu moet je weten dat er in elke bijenkast één koningin woont. De koningin is onze beste vriendin die elke dag eitjes legt. Bzzzzz... Maar weet je... als de koningin uit de bijenkast komt... dan komen alle 50.000 bijen per kast met haar mee.... Als ik dus de 4 koninginnen kon overtuigen om tot bij Knor te komen.... Dan waren we met 200.000 bijen... Bzzzzz ok.... Even een moeilijke rekensom.... Haha.... Knor weegt 200 kilo... mochten we dus met 200.000 bijenvriendjes tegelijk Knor proberen op te tillen... dan moesten we slechts een duizendste van een grammetje per bij optillen... dat was mijn plan, beste vrienden... Bob de honingbij van Bokkeslot zou eeuwig herinnerd worden als de grote held in dit geheime verhaal....

Ik vloog alle vier de kasten af... en iedereen wou meedoen... de dieren van Bokkeslot zijn een hecht team... Jaja... dankzij boer Willem natuurlijk... maar dit avontuurtje wilden we echt niet aan zijn neus

eens". Toen knor rechtstond was ik stomverbaasd. Knor lag niet zomaar op de grond. Hij lag op een bedje van heerlijk geurende verse kruiden en bloesems. "Dat hebben mijn vrienden de zwaluwen voor me verzameld. Knrrrr... Vannacht zijn ze voor me appelbloesem gaan halen in de boomgaard... en plukten ze munt en citroenkruid in de moestuin... Zalig is het om op zo'n bedje te kunnen slapen...."

Zwaluwen wonen inderdaad ook soms onder het dak van de boerderij... ze kunnen heel snel maar ook heel laag over de grond vliegen... en zo verzamelden ze alle heerlijk geurende planten en maakten een bedje voor onze dikke vriend...

Wat ga ik in de stal nog allemaal meemaken. Knor wil lekker ruiken... hij is duidelijk verliefd.... maar op wie? Ik fladder nog even verder... Dit stemt tot nadenken. Superspeurneus Staf de stalmus van Bokkeslot moet dit raadsel oplossen.

EZEL

Voor mijn onderzoek kwam ik dus ook in de ezel- en paardenstal terecht. Enkel Ezel was er... maar wat deed hij vreemd...

"I en A en A en I, II AA, A en I, linkerpoot voor en weer naar achter, I en A en AA, I" "Hé Ezel wat ben je aan het doen...", in mijn onderzoek als superspeurneus Staf de stalmus wou ik alles weten... "Hé Ezel wat ben je grappig?" "I en A en A en I, II AA, A en I... ik ben aan het oefenen Staf... linkerpoot voor en weer naar achter, I en A en AA, I".

Wat was dat een vreemd zicht... Ezel die meestal nogal lomp is en eerder koppig in zijn bewegingen was een dansje aan het oefenen. "Ik heb dansles van Paard gekregen, Paard is daar zo goed in! Ik oefen de tango, en vanavond leert hij me de chachacha... zo leuk! I en A en A en I"

Paarden, zebra's en ezels horen tot dezelfde familie. Maar paarden zijn net iets eleganter dan ezels... ze kunnen sierlijker bewegen.. er worden zelfs wedstrijden georganiseerd waar paarden verschillende pasjes worden aangeleerd. Zijn ezels dom? Neen hoor, eerder een beetje koppig. Maar onze ezel heeft er vandaag echt wel zin in. Niet normaal toch.

"Het kriebelt en het fladdert... ik heb vlinders in mijn buik..., I en A en A en I..." Doe zo verder Ezel, blij dat je zoiets moois aan het leren bent!

Wat ga ik in de stal nog allemaal meemaken. Ezel wil kunnen dansen en indruk maken... ik denk... dat hij verliefd is.... maar op wie? Ik fladder nog even verder... Dit stemt tot nadenken. Superspeurneus Staf de stalmus van Bokkeslot moet dit raadsel oplossen.

SLOT

Hier woon ik dus... in dit hoekje... Staf de stalmus van Bokkeslot... Hadden jullie een gewoon nestje verwacht met enkel takjes, stro en hooi? Haha, neen hoor... boer Willem heeft dit klein paleisje voor me gebouwd... dat komt omdat ik boer Willem's beste vriend ben... en niet alleen die van boer Willem... ik eet alle vervelende vliegjes en muggen op die de staldieren plagen... ik ben dus iedereen zijn beste vriend hier in de stal...

Zie je de brief in het kadertje naast mijn vogelhuisje... Daarin zit de oplossing van het grote stalgeheim... Neen niet openmaken, anders kan boer Willem hem ooit lezen... Maar omdat jullie met

me mee hebben gespeurd wil ik het jullie best vertellen... maar ssssst... het blijft ons geheim. Beloofd? Beloofd!

De dag na mijn speurtocht bij alle dieren, vond ik bij mijn terugkomst na een heerlijk lentevluchtje in de vroege morgen, deze brief. Verwonderd maakte ik hem open. En wat ik toen las, deed mij enorm veel deugd.

Beste Staf

Om je te bedanken voor alles wat je voor ons doet, hebben we vanavond een groot stalfeest voor jou georganiseerd. De krulletjes van schaaap zagen er nog nooit zo mooi uit en Knor wou speciaal voor jou lekker ruiken. Ezel wil met je dansen en Koe heeft een gedicht voor jou geschreven. We maken er een bont feest van. Vanaf morgen doen we weer normaal, dat beloven we jou... want boer Willem mag voor één keer van niets weten...

Mijn mussenhartje smolt, het werd de mooiste avond uit mijn mussenleven en voortaan kan boer Willem weer rustig zijn boterhammetjes opeten bij het ontbijt zonder zich zorgen te hoeven maken. Maar ssssst, het is en blijft ONS geheim.

VERHAAL DE RADIJZENROOF

Héééé welkom op de zelfoogstboerderij van Bokkeslot. Een veld vol lekkers... waar je met je familie, zelf de heerlijkste en gezondste groenten kan komen oogsten. Altijd kraakvers, biologisch en van de allerbeste kwaliteit. Oh ja... mijn excuses... ik heb me nog niet voorgesteld. Mijn naam is Reginald, Reginald de regenworm van Bokkeslot. Ik zie er misschien uit als een gladde jongen, maar ach... wij regenwormen wonen graag in deze reusachtige groentetuin. We zijn hier graaggeziene gasten... we graven piepkleine gangetjes tussen alle groenten door zodat de grond lekker luchtig wordt omgewoeld en het water nog beter tot bij de lekkere groentjes kan komen. En ik... Reginald.... graaf niet alleen gangetjes, maar hou alles hier een beetje in het snotje... Hatchie... euh excuseer... ik word zo snel verkouden als ik mijn kopje boven de aarde uitsteek.... Hatchie....

Ik ben nieuwsgierig van aard, wil het liefst alles weten, haal bij iedereen de pieren uit de neus... en kijk toe of er hier geen vreemde dingen gebeuren... Zoals vorig jaar... Toen kleine Pim met zijn moeder groenten kwam oogsten. "Ik wil radijsjes", zei Pim. Ja die kleine, knapperige smaakbommetjes vol pit, lust Pim wel. Gezonde snoepjes om thuis op te eten. "Hier een mandje": zei z'n mama, "je mag er 20 plukken". Pim haastte zich naar een lange rij radijzenplantjes. Maar wat keek hij verbaasd toen hij het eerste plantje voorzichtig uit de aarde trok... er hing helemaal geen radijsje aan... bij het tweede, net hetzelfde... ook bij het derde, vierde en vijfde plantje hing er helemaal niets aan de stengel... Pim zijn gezicht veranderde van vrolijk naar triest... hij liep huilend naar zijn mama. Ma controleerde de plantjes en zag dat de radijsjes echt wel weg waren. Ze leken wel ondergronds van de steeltjes te zijn getrokken.

Zoiets hadden we hier nog nooit meegemaakt. De pluktuindieren van Bokkeslot hebben respect voor alles wat hier groeit en bloeit. Zij kunnen het zeker niet gedaan hebben. Dit was een raadsel dat ik, Reginald de regenworm van Bokkeslot op wou lossen. Alle radijzen waren op mysterieuze wijze verdwenen... Hoe was dit in godsnaam mogelijk.

Die middag, lag ik op de uitkijk onder een groenekoolblad en keek richting het radijzenveldje. Ik, Reginald de regenworm van Bokkeslot, zou dit pluktuinmysterie oplossen... de radijzenroof! Dagen

lang merkte ik niets verdachts op... maar toen ik op een middag in de lentezon eventjes een schoonheidsslaapje aan het doen was schrok ik op... van een luide doffe knal... waren het reuzenhagelstenen die op het koolblad vielen waar ik onder lag te soezen? Neen... helemaal niet. Een metertje naast mij... waar er een halfuur geleden, voordat ik was ingedommeld, nog helemaal niets aan de hand was... stond nu een berg... een berg van aarde... voor jullie zal het gewoon een hoopje aarde zijn geweest maar voor mij als kleine worm leek het wel een berg... en in die berg leek de aarde wel te bewegen... en wat ik toen zag ga ik in mijn pierenleven nooit vergeten... het leek wel een vulkaan... een vuurspuwende berg die geen vuur spuwde maar... radijsjes... de roodwitte bolletjes floepten uit het midden van de berg en kwamen allemaal rond mij terecht... Ze suisden door de lucht en ploften op de grond op en naast het koolblad... een aanval... "zoek dekking!!!!"... net toen ik mij veilig onder de aarde ging verstoppen... stopte de berg met radijzen spuwen en zag ik een heel lief snuitje uit de aarde wroeten... hé maar... maar het was minimol! Minimol was het zoontje van meneer en mevrouw mol en een echte deugniet. "Ik wou kersen verzamelen om een verjaardagstaart te bakken voor papa mol. Maar toen ik de kersen, die ik eerlijk had gevonden, wou proeven vooraleer ik er confituur wou van maken voor op de taart proefde ik dat ze.... bitter waren... bah bah bah... hiermee bak je echt geen lekkere taart!" Maar minimol toch, wat moet jij nog veel leren... je weet toch dat kersen niet onder de grond groeien... je hebt de volledige radijzenoogst van Bokkeslot vernield..." Minimol toonde spijt, beloofde plechtig nooit meer uit de pluktuin te snoepen en helpt voortaan elk jaar met boer Lander bij het omwoelen van de akker wanneer er nieuwe radijsjes moeten worden gezaaid. Zo zie je maar... ook op de zelfoogstboerderij valt er af en toe wel een mysterie op te lossen. Maar Reginald, de regenworm van Bokkeslot houdt steeds een oogje in het zeil.

Wat vind ik van het verhaal?

Omcirkel de smiley die het best past:

Klas:

Vond je het boeiend om naar dit verhaal te luisteren?

Zou je nog naar andere verhalen willen luisteren?

Wat vind je van de ingesproken stem? Werd het mooi verteld?

Vind je het verhaal leuk?

Wat wil je nog zeggen over dit verhaal:

.....

.....

.....

Studenten werken educatief programma uit voor openluchtleren.

Kinderboerderij Bokkeslot te Deerlijk is geïnspireerd door het openluchtleren uit de Scandinavische landen. Boer Willem (coördinator) wil de visie van het openluchtleren graag overbrengen naar zijn eigen kinderboerderij. Hij is ervan overtuigd dat de kinderboerderij veel meer te bieden heeft dan het klassieke 'boerderijbezoek'. Op het Bokkeslot kunnen immers heel wat leerdoelen verwezenlijkt worden (wiskunde, taal, wero,) op een interactieve en creatieve manier. Het is bij openluchtleren dan ook de bedoeling dat een kind leert door zelf te doen en zelf te reflecteren.

Voor hun bachelorproef hebben acht laatstejaarsstudenten Sociaal-Agogisch Werk van Hogeschool Vives (campus Kortrijk) een educatief programma uitgewerkt op de kinderboerderij Bokkeslot.

Voor hun project werkten ze drie mysterieuze en educatieve verhalen uit, met telkens een bijhorende opdrachtenbundel. Leerkrachten van het 3de, 4de, 5de en 6de leerjaar kunnen zelf kiezen welke verhalen ze beluisteren en welke educatieve opdrachten ze uitvoeren. Bij deze opdrachten zijn steeds de eindtermen van de Vlaamse Overheid gekoppeld.

Op iedere locatie (de boerderij, het zelfoogstveld en de bijen) staat een paaltje met daarop twee of drie QR-codes. De eerste code bevat het verhaal, de andere code(s) leiden je naar de educatieve opdrachten of het vervolg van het verhaal.

Wanneer de opdrachten op de locatie op een correcte manier uitgevoerd worden, krijgen de kinderen het geheim van Bokkeslot te horen.

Wil jij met je klas de geheimen van Bokkeslot ontdekken? Hou dan zeker de website van kinderboerderij Bokkeslot (<https://www.bokkeslot.be>) in de gaten. Hopelijk tot snel!

Bronnenlijst

- Kinderboerderij Bokkeslot. (z.d.). *Kinderboerderij Bokkeslot*. Kinderboerderij Bokkeslot. Geraadpleegd op 30 april 2021, op <https://www.bokkeslot.be/>
- Inagro. (2021, 11 maart). *Grote tevredenheid over boerderijbezoeken van "Met de klas de boer op"*. Met de klas de boer op. Geraadpleegd op 30 april 2021, op <https://www.metdeklasdeboerop.be/nieuws/detail/10/grote-tevredenheid-over-boerderijbezoeken-van-met-de-klas-de-boer-op>
- Dejonckheere, N., & Grauwet, K. (2020, 31 maart). *Brochure met de klas de boer op*. Inagro. Geraadpleegd op 6 mei 2021, op <https://www.inagro.be/Artikel/guid/6451>
- Inagro. (2021). *Toer met de boer*. Met de klas de boer op. Geraadpleegd op 29 april 2021, op <https://www.metdeklasdeboerop.be/>
- The Farm School. (z.d.). *Visiting schools*. Geraadpleegd op 4 mei 2021, op <https://farmschool.org/visiting-schools/>
- Manor farm park & woodlands. (2021). *Schools and groups*. Geraadpleegd op 4 mei 2021, op <https://www.manorfarm.info/schools-groups>
- Oxford Montessori. (2020). *Distance learning programme: 2020-2021*. Geraadpleegd op 4 mei 2021, op <https://www.oxfordmontessori.co.uk/new-index-3>
- Social Farms & Gardens. (2018). *Social Farms & Gardens*. Geraadpleegd op 4 mei 2021, op <https://www.farmgarden.org.uk/>
- De Groote Locht. (z.d.). *De Groote Locht*. Geraadpleegd op 4 mei 2021, op <http://degrootelocht.nl/>
- Krabbeneiland. (z.d.). *Educatie*. Geraadpleegd op 4 mei 2021, op <https://www.krabbeneiland.nl/wp/index.php/educatie-3/>
- Wouda, T. (2019, 7 november). *Aantal educatieboerderijen met keurmerk stijgt*. Nieuweoogst. Geraadpleegd op 4 mei 2021, op <https://www.nieuweoogst.nl/nieuws/2019/11/07/aantal-educatieboerderijen-met-keurmerk-stijgt>
- Kijkboerderij De Pierlapont. (2015). *Kijkboerderij De Pierlapont*. Geraadpleegd op 06 mei 2021, op <http://www.pierlapont.be>
- Augustijnenhof. (z.d.) *Aanbod voor scholen en groepen*. Geraadpleegd op 04 mei 2021, op <https://augustijnenhof.be>

De Grote Linde. (z.d.). *Klasbezoeken*. Geraadpleegd op 04 mei 2021, op <http://www.degrotelinde.be>

Fruit Lambrecht-Baart. (2021). *Scholen*. Hoevewinkel Lambrecht-Baart Geraadpleegd op 04 mei 2021, op <https://www.fruitlambrecht.be/?page=rondleiding>

't Fazantenhof. (2017). *'t Fazantenhof*. Geraadpleegd op 04 mei 2021, op <https://www.tfazantenhof.be/#body>

Torhout. (2021). *Kinderboerderij d'oude smelterij*. Geraadpleegd op 04 mei 2021, op <https://www.torhout.be/kinderboerderij>

Boerderij Educatie Salland. (z.d.). *Boerderijeducatie: beleven, leren en ontdekken*. Geraadpleegd op 28 april 2021, op <https://www.boerderijeducatiesalland.nl>

Boerderij Educatie Nederland. (2021). *Boerderij Educatie Nederland*. Geraadpleegd op 4 mei 2021, op <https://www.boerderijeducatienederland.nl/stappenplan-hoe-word-ik-een-educatieboer/#1550558568981-d4bb702b-8d1a>

Centrumschool Wingene. (2016). *Outdoor education: visietekst*. Geraadpleegd op 6 mei 2021, op <https://www.centrumschoolwingene.be/sites/default/files/pdf/outdoor%20visie%20deel%201.pdf>

UC Leuven Limburg. (2016). *OutdAre Teaching*. Geraadpleegd op 6 mei 2021, op https://www.vakdidactiek.be/project_outdare_teaching

Institute for Outdoor Learning. (2020). *About Outdoor Learning*. Geraadpleegd op 6 mei 2021, op <https://www.outdoor-learning.org/Good-Practice/Research-Resources/About-Outdoor-Learning>

Higgins, P., & Loynes, C. (1997). *On the nature of outdoor education*. University of Edinburgh. Geraadpleegd op 6 mei 2021, op http://www.docs.hss.ed.ac.uk/education/outdoored/higgins_loynes_nature_of_oe.pdf

School@Platteland. (z.d.). *Visie*. Schoolatplatteland.be. Geraadpleegd op 6 mei 2021, op <https://www.schoolatplatteland.be/visie>

Bruins Slot, R. (2017, 19 juni). *Buiten educatie in het basisonderwijs. Een aantal voordelen op een rijtje*. Ik & Buiten. Geraadpleegd op 6 mei 2021, op <https://www.ikenbuiten.nl/nieuws/buiten-educatie-het-basisonderwijs-een-aantal-voordelen-op-een-rijtje>

De Mets, J. (2019). *Klassen zonder muren*. Departement omgeving. Geraadpleegd op 6 mei 2021, op https://www.mosvlaanderen.be/sites/default/files/atoms/files/Klassen_zonder_muren_druk.pdf

- Openluchtschool. (z.d.). In *Wikipedia*. Geraadpleegd op 28 april 2021, op <http://nl.wikipedia.org/wiki/openluchtschool>
- Filosofie van de opvoeding. (z.d.). In *Wikipedia*. Geraadpleegd op 28 april 2021, op http://nl.wikipedia.org/wiki/filosofie_van_de_opvoeding
- Johan Heinrich Pestalozzi. (z.d.). In *Wikipedia*. Geraadpleegd op 28 april 2021, op http://nl.wikipedia.org/wiki/Heinrich_Pestalozzi
- Friedrich Fröbel. (z.d.). In *Wikipedia*. Geraadpleegd op 29 april 2021, op [http://nl.wikipedia.org/wiki/Friedrich Fröbel](http://nl.wikipedia.org/wiki/Friedrich_Fröbel)
- Broekhuizen, D. (2005). *Nationale coördinatie? In Openluchtscholen in Nederland* (p. 54). 010. Geraadpleegd op 6 mei 2021, op https://books.google.be/books?id=eDzbJXc2LbQC&printsec=frontcover&hl=nl&source=gbs_ge_summary_r&cad=0#v=onepage&q&f=false
- InfoNu.nl. (2021). *Reformpedagogiek*. Geraadpleegd op 28 april 2021, op <https://mens-en-samenleving.infoanu.nl/pedagogiek/29746-reformpedagogiek.html>
- Montessorionderwijs. (z.d.). In *Wikipedia*. Geraadpleegd op 29 april 2021, op <http://nl.wikipedia.org/wiki/Montessorionderwijs>
- Freinetschool.be. (z.d.). *Wie is Célestin Freinet*. Geraadpleegd op 3 mei 2021, op <https://www.freinetschool.be/>
- Célestin Freinet. (z.d.). In *Wikipedia*. Geraadpleegd op 3 mei 2021, op [http://nl.wikipedia.org/wiki/Célestin Freinet](http://nl.wikipedia.org/wiki/Célestin_Freinet)
- Helen Parkhurst. (z.d.). In *Wikipedia*. Geraadpleegd op 30 april 2021, op [http://nl.wikipedia.org/wiki/Helen Parkhurst](http://nl.wikipedia.org/wiki/Helen_Parkhurst)
- Daltononderwijs. (z.d.). In *Wikipedia*. Geraadpleegd op 30 april 2021, op <http://nl.wikipedia.org/wiki/Daltononderwijs>
- Rudolf Steiner. (z.d.). In *Wikipedia*. Geraadpleegd op 30 april 2021, op [http://nl.wikipedia.org/wiki/Rudolf Steiner](http://nl.wikipedia.org/wiki/Rudolf_Steiner)
- Steinerschool. (z.d.). In *Wikipedia*. Geraadpleegd op 30 april 2021, op <http://nl.wikipedia.org/wiki/Steinerschool>

Jenaplanonderwijs. (z.d.). In *Wikipedia*. Geraadpleegd op 30 april 2021, op <http://nl.wikipedia.org/wiki/Jenaplanonderwijs>

Sint-Ludgardis. (2020) *Openluchtschool Sint-Ludgardis Brasschaat*. Geraadpleegd op 03 mei 2021, op <https://www.sintludgardis.be>

Sint-Ludgardis Schoten. (2020). *Sint-Ludgardis Schoten*. Geraadpleegd op 03 mei 2021, op <https://www.sintludgardis-schoten.be>

Paternoster, T. (26 januari 2017). *De buitenklas: elke dag naar het bos*. Klasse. Geraadpleegd op 29 april 2021, op <https://www.klasse.be/74155/de-buitenklas-elke-dag-naar-het-bos/>

Steinerschool Brugge. (z.d.). *Steinerschool Brugge*. Geraadpleegd op 03 mei 2021, op <https://steinerschoolbrugge.com>

GO! Basisschool De Dobbelsteen. (2021). *Go! Basisschool De Dobbelsteen*. Geraadpleegd op 30 april 2021, op <https://bsdodobbelsteen.be>

Kleuterschool De Buitenkans. (z.d.). *Vrije Kleuterschool de Buitenkans*. Geraadpleegd op 30 april 2021, op <https://www.kleuterschoolbossuit.be>

Boerderij Educatie Nederland. (2021). *In vier stappen naar een educatieboer*. Geraadpleegd op 6 mei 2021, op <https://www.boerderijeducatienederland.nl/stappenplan-hoe-word-ik-een-educatieboer/#1550558568981-d4bb702b-8d1a>

Forest School Association. (z.d.). *What is Forest School?* Geraadpleegd op 5 mei 2021, op <https://forestschoolassociation.org/what-is-forest-school/>

Ipswich High School. (2018). *The Forest and Beach School*. Geraadpleegd op 5 mei 2021, op <https://www.ipswichhighschool.co.uk/the-forest-and-beach-school/>

Goosen, C. (z.d.). *Hoe de openluchtscholen van de 20ste eeuw kinderen beschermden tegen tuberculose*. Geraadpleegd op 6 mei 2021, op <https://isgeschiedenis.nl/nieuws/hoe-de-openluchtscholen-van-de-20e-eeuw-kinderen-beschermden-tegen-tuberculose>

Koops, E. (2019). *Jean-Jacques Rousseau (1712–1778) – Franse filosoof*. Geraadpleegd op 6 mei 2021, op <https://historiek.net/jean-jacques-rousseau-franse-filosoof/64387>

Burgers, A. (2014). *Johann Heinrich Pestalozzi (1746–1827)*. Geraadpleegd op 6 mei 2021, op <https://didactiefonline.nl/artikel/johann-heinrich-pestalozzi-1746-1827>

- Historiek. (2019). *Friedrich Fröbel (1782–1852) – Pedagoog die kon ‘fröbelen’*. Geraadpleegd op 6 mei 2021, op <https://historiek.net/freubelen-pedagoog-friedrich-frobel/15780/>
- Tovey, H., Kessels, M. N. M., & Balkom, J. H. G. (2011). *Laat ze buiten spelen*. Antwerpen: Garant.
- Daltonschool Helen Parkhurst. (z.d.). *Visie en kernwaarden*. Geraadpleegd op 6 mei 2021, op <https://www.helen-parkhurst.nl/visie-kernwaarden#:~:text=Daltonschool%20Helen%20Parkhurst%20bereidt%20kinderen,of%20the%20box%20leren%20denken.>
- Hiberniaschool. (z.d.). *Rudolf Steiner*. Geraadpleegd op 6 mei 2021, op <https://hiberniaschool.be/steinerpedagogie/rudolf-steiner/>
- EXPOO. (z.d.). *De pedagogische visie van Peter Petersen*. Geraadpleegd op 6 mei 2021, op <https://www.expoo.be/de-pedagogische-visie-van-peter-petersen>
- Ovide Decroly. (z.d.). *Nieuwe schoolbeweging*. Geraadpleegd op 6 mei 2021, op <https://www.interactum.be/nieuwe-schoolbeweging/>
- Katholiekonderwijs.vlaanderen. (2018). *De ontwikkelvelden van het basisonderwijs*. Geraadpleegd op 6 mei 2021, op <https://zill.katholiekonderwijs.vlaanderen/#!/leerinhoud>
- Bentsen, P. (2013, februari). *UDESKOLE IN SCANDINAVIA: Teaching and Learning in Natural Places*. Children Nature Network. Geraadpleegd op 6 mei 2021, op <https://www.childrenandnature.org/resources/udeskole-in-scandinavia-teaching-learning-in-natural-places/>
- Neckebroeck, C., Vanderstraeten, I., & Verhaeghe, M. (2018). *Onderzoeksvaardigheden (2de ed.)*. De Boeck.
- Fietsersbond.nl. (z.d.). *Het fietsende schoolkind*. Geraadpleegd op 18 mei 2021, op <https://www.fietsersbond.nl/onderweg/fietsennaarschool/#:~:text=Door%20elke%20week%20minstens%201,wordt%20je%20minder%20snel%20ziek>
- Met de klas de boer op. (2021, 11 maart). *Grote tevredenheid over boerderijbezoeken van “Met de klas de boer op”*. Geraadpleegd op 6 mei 2021, op <https://www.metdeklasdeboerop.be/nieuws/detail/10/grote-tevredenheid-over-boerderijbezoeken-van-met-de-klas-de-boer-op>
- Røsnæs Naturskole & Lejrskole. (2021) *Måske den smukkeste beliggende lejrskole i Danmark*. Geraadpleegd op 6 mei 2021, op <https://roesnaesnaturskole.dk/>

ECIU. (z.d.). *Outdoor education*. Geraadpleegd op 6 mei 2021, op <https://www.eciu.org/student/outdoor-education>

Climate Concept Foundation. (z.d.). *Der Wald als grünes Klassenzimmer* Geraadpleegd op 7 mei 2021, op <https://www.climate-concept.org/der-wald-als-gruenes-klassenzimmer/>

RCE. (2020, 15 oktober). Van Den Haag tot Goirle: 5 voorbeelden van openluchtscholen. Cultureelerfgoed. Geraadpleegd op 7 mei 2021, op <https://www.cultureelerfgoed.nl/actueel/weblogs/adviseurs/2020/openluchtscholen>

AlleCijfers. (2021). *Bestuur Stichting Openluchtscholen voor het Gezonde Kind Amsterdam*. Geraadpleegd op 7 mei 2021, op <https://allecijfers.nl/onderwijs-bestuur/stichting-openluchtscholen-voor-het-gezonde-kind-amsterdam/>

Eerste Nederlandse Buitenschool. (z.d.). Wikipedia. Geraadpleegd op 7 mei 2021, op https://nl.wikipedia.org/wiki/Eerste_Nederlandse_Buitenschool

Familie themawandelroutes in Serfaus-Fiss-Ladis (z.d.). Geraadpleegd op 5 mei 2021, op <https://www.serfaus-fiss-ladis.at/nl/Zomervakantie/Families/Familie-themawandelwegen>

Termeer, T. (2017). *Zwitserse Nationale Park: oudste natuurpark van de Alpen*. Geraadpleegd op 5 mei 2021, op <https://www.indebergen.nl/weblog/8393-zwitserse-nationale-park/>

Palm, J., & van der Gaag, P. (Regisseur). (2020, 10 mei). *Openluchtscholen* [Podcast]. Hilversum: NPO Radio 1.

Myers-Briggs Type Indicator. (z.d.). Wikipedia. Geraadpleegd op 6 mei 2021, op https://nl.wikipedia.org/wiki/Myers-Briggs_Type_Indicator

Aalbers, J. (2011). *Boerderijeducatie in soorten en maten* (Brochure). Nederland: Stichting Educatief Platteland.

Vlaamse overheid. (z.d.). *Lager onderwijs*. Geraadpleegd op 3 mei 2021, op https://onderwijsdoelen.be/resultaten?onderwijsstructuur=LO&filters=onderwijsniveau%255B0%255D%255Bid%255D%3Df7dcdedc9e9c97a653c7dba05896ef57a333480b%26onderwijsniveau%255B0%255D%255Btitel%255D%3DBasisonderwijs%26onderwijsniveau%255B0%255D%255Bwaarde%255D%3DBasisonderwijs%26bo_onderwijs_subniveau%255B0%255D%255Bid%255D%3Dc6770d35508ce6bdab180b85cb08a171f2ed94be%26bo_onderwijs_subniveau%255B0%255D%255Btitel%255D%3DBasisonderwijs%2520%253E%2520Lager%2520Onderwijs%26bo_onderwijs_subniveau%255B0%255D%255Bwaarde%255D%3DLager%2520Onderwijs&fbclid=IwAR2mNIWD7eE9RyoNh6eX8XOSvEdNM1tAsYvPgGSiW4U5vmTiCRdAsYefgjU